

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГОЛОВНЕ СЛІДЧЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

**ПОЧАТОК
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Навчальний посібник

Колектив авторів

Дніпро
2025

УДК 343.126

П 65

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 4 від 18.12.2024)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

доктор юридичних наук, професор **Ганна ТЕТЕРЯТНИК**
завідувач кафедри кримінального процесу факультету
підготовки фахівців для органів досудового розслідування
Одеського державного університету внутрішніх справ;

кандидат юридичних наук **Олександр ВОЛКОВ** начальник
сектору аналітичної роботи Головного слідчого управління
Національної поліції України, полковник поліції,

П 65 Початок досудового розслідування : навч. посіб. /
Кол. авт. / МВС України; Дніпровський державний
університет внутрішніх справ ; Головне слідче
управління Національної поліції України. Дніпро :
ДДУВС, 2025. 140 с.

ISBN 978-617-560-081-8

У посібнику, на підставі кримінального процесуального законодавства України, а також з урахуванням відомчих і міжвідомчих нормативно-правових актів висвітлено основні аспекти діяльності органів досудового розслідування на початковому етапі досудового розслідування.

З урахуванням сучасних потреб правоохоронної діяльності, стану кримінально-процесуальної науки розглянуто особливості початку досудового розслідування, зокрема: підстави та порядок його здійснення, основні процесуальні рішення та дії, які вчиняються до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР), специфіку початку досудового розслідування у формі дізнання, а також особливості розслідування стосовно окремих категорій осіб.

Для працівників органів Національної поліції України, прокуратури, суду, а також для здобувачів та викладачів закладів вищої юридичної освіти.

© Автори, 2024

© ДДУВС, 2025

© ГСУ НПУ, 2025

ЗМІСТ

Автори	5
Глосарій	6
ПЕРЕДМОВА	13
 Розділ 1. ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ ПИТАННЯ ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	 16
1.1. Нормативно-правова база, що регламентує початок досудового розслідування	16
1.2. Підстави початку досудового розслідування	26
1.3. Строки внесення відомостей до ЄРДР	32
1.4. Порядок початку досудового розслідування	35
1.5. Особливості внесення відомостей під час кримінального провадження на території морського чи річкового судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписане до порту, розташованого в Україні	40
 Розділ 2. ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	 42
2.1. Проведення огляду місця події	42
2.2. Відібрання пояснення	48
2.3. Проведення медичного освідування	50
2.4. Висновок спеціаліста	57
 Розділ 3. ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	 61
3.1. Затримання особи без ухвали слідчого судді до внесення відомостей до ЄРДР	64
3.2. Тимчасове вилучення майна до внесення відомостей до ЄРДР	78

Розділ 4. ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ПІСЛЯ ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄРДР	84
4.1. Повідомлення керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування та підстави початку досудового розслідування	84
4.2. Визначення підслідності та місця проведення досудового розслідування на його початку	86
4.3. Повноваження керівника органу досудового розслідування щодо визначення слідчого (слідчих)	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100
ДОДАТКИ	109

АВТОРИ

Бурлака Владислав Васильович – кандидат юридичних наук, начальник 3-го відділу (методичної роботи та правового забезпечення) управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України, полковник поліції;

Віткалова Аліна Євгенівна – старший слідчий в особливо важливих справах 3-го відділу (методичної роботи та правового забезпечення) управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України, майор поліції;

Гаркуша Аліна Григорівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції;

Кіяниця Володимир Миколайович – старший викладач кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Рогальська Вікторія Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції;

Санакоев Дмитро Борисович – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції;

Солдатенко Олена Анатоліївна – кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Федченко Володимир Михайлович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ;

Шендрик Юлія Володимирівна – старший викладач кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції.

ГЛОСАРІЙ

У глосарії використано термінологію, як її визначено в КПК України, ЗУ «Про звернення громадян», а також інших відомчих та міжвідомчих нормативно-правових актах, що регулюють питання початку досудового розслідування.

Досудове розслідування – стадія кримінального провадження, яка розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження.

Досудове слідство – форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування злочинів.

Дізнання – форма досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків.

Слідчий – службова особа органу Національної поліції, органу безпеки, органу Державного бюро розслідувань, органу Бюро економічної безпеки України, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, уповноважена в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Дізнавач – службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

Керівник органу досудового розслідування – керівник органу досудового розслідування – начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органу Національної поліції,

органу безпеки та заступники зазначених посадових осіб, які діють у межах своїх повноважень, перший заступник або заступник Директора Державного бюро розслідувань, заступник директора територіального управління Державного бюро розслідувань, керівник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу органу Державного бюро розслідувань, керівник Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів органу Бюро економічної безпеки України, керівник Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, а також заступники зазначених посадових осіб, які діють у межах своїх повноважень.

Керівник органу дізнання – начальник підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівник органу досудового розслідування.

Доручення – процесуальний документ слідчого, прокурора, складений виключено у письмовій формі відповідно до ст. 41 КПК, який зобов’язує оперативні підрозділи провести слідчі (розшукові) та (або) негласні слідчі (розшукові) дії визначені у ньому. Під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого.

Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами – це заснована на законах та відомчих нормативних актах спільна узгоджена діяльність слідчого з оперативними підрозділами, яка направлена на виконання завдань кримінального провадження, при керівній і організуючій ролі слідчого та чіткому розмежуванні компетенції.

Пропозиція (зауваження) – звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів, посадових осіб, а також висловлюються думки щодо врегулювання суспільних відносин та умов життя громадян, вдосконалення правової основи державного і громадського життя, соціально-культурної та інших сфер діяльності держави і суспільства.

Заява (клопотання) – звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ,

організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності. Клопотання – письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо.

Скарга – звернення з вимогою про поновлення прав і захист законних інтересів громадян, порушених діями (бездіяльністю), рішеннями державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян, посадових осіб.

Єдиний облік (далі – ЄО) – прийняття та реєстрація органами (підрозділами) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

Прийняття та реєстрація заяв (повідомлень) – отримання заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події та присвоєння їм порядкового номера уповноваженими службовими особами органів (підрозділів) поліції.

Уповноважена службова особа – працівник чергової служби, у разі відсутності в структурі органу (підрозділу) поліції відповідної чергової служби – інший визначений керівництвом органу (підрозділу) поліції працівник, якого уповноважено на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

Джерелом інформації про кримінальні правопорушення та інші події, зокрема, є:

1) заяви (повідомлення) осіб, які надходять до органу (підрозділу) поліції, особи, уповноваженої на здійснення досудового розслідування, або службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв (повідомлень);

2) самостійно виявлені слідчим (дознавачем) або іншою посадовою особою органу поліції з будь-якого джерела обставини кримінального правопорушення;

3) повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу під час учинення або замаху на вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється в його вчиненні;

4) інше.

Реєстр – електронна інформаційно-комунікаційна система, призначена для збирання, зберігання, захисту, оброблення, обліку,

пошуку, узагальнення даних, зазначених у пункті 1 глави 1 розділу II Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, які використовуються для формування звітності, а також надання інформації про відомості, внесені до Реєстру, з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства та законодавства, яким урегульовано питання захисту персональних даних та доступу до інформації з обмеженим доступом.

Власником і розпорядником Реєстру є держава в особі Офісу Генерального прокурора (далі – Держатель).

Держатель здійснює:

- розробку та удосконалення нормативно-правової бази для функціонування Реєстру;
- розробку засобів організаційного, методологічного та програмно-технічного ведення Реєстру;
- організацію взаємодії з іншими державними інформаційними ресурсами (системами, реєстрами та базами даних);
- виконання функцій адміністратора Реєстру (забезпечення належної роботи обладнання, технічне і технологічне створення та супроводження програмного забезпечення Реєстру, його адміністрування та моніторинг використання інформації, зберігання та захист даних Реєстру, надання та контроль права доступу тощо);
- навчання Реєстраторів щодо наповнення та користування Реєстром;
- інші функції, передбачені Положенням.

Автоматизовані робочі місця користувачів системи ІНП – робочі місця, обладнані програмно-технічними засобами, у тому числі планшетними комп'ютерами, що підключені до електронної комунікаційної мережі доступу системи ІНП і призначені для забезпечення користувачам можливості обробляти інформацію відповідно до наданих прав. Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України».

Група реагування патрульної поліції (далі – ГРПП) – наряд патрульної поліції у складі не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення,

оперативного реагування на них.

Диспетчер – старший інспектор з особливих доручень, старший інспектор, інспектор управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування ГУНП (далі – УОАЗОР), уповноважений на здійснення управління нарядами поліції, у тому числі за допомогою автоматизованого робочого місця (далі – АРМ «диспетчер») системи ІПНП, з метою оперативного реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події.

Зона оперативного реагування наряду поліції – територія обслуговування, яка закріплена в системі ІПНП за конкретними нарядами поліції. Зони визначаються керівництвом територіальних органів (підрозділів) поліції та затверджуються наказом.

Інформаційна довідка про правопорушення або подію – електронний або паперовий документ визначеної форми, адресований Голові Національної поліції України, начальникам ГУНП та/або ТВП, що містить опис правопорушення або події.

Наряд поліції – ГРПП, наряди патрульної поліції, поліції охорони, поліції особливого призначення, слідчо-оперативні групи, дільничні офіцери поліції, поліцейські офіцери громади інші сформовані наряди (у тому числі спільні наряди поліцейських різних підрозділів) у складі, не менше двох поліцейських, які в зоні оперативного реагування виконують завдання із забезпечення публічної безпеки і порядку, взаємодії з населенням, безпеки дорожнього руху, запобігання правопорушенням або подіям та їх припинення, оперативного реагування на них, реагування на тривожні сповіщення з об'єктів, які охороняються поліцією охорони.

Оперативне інформування – єдина система збирання, опрацювання та подання до чергової служби вищого рівня інформації про правопорушення або подію з метою організації контролю за встановленням і затриманням осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також оперативного реагування на надзвичайні ситуації.

Оперативне реагування – скоординовані дії чергової служби, нарядів патрульної поліції, ГРПП та інших нарядів, спрямовані на організацію невідкладного прибуття працівників поліції до заявника або на вказане місце події з метою припинення правопорушення, встановлення особи та затримання ймовірного правопорушника, збереження слідів правопорушення, а також надання допомоги

потерпілим особам у межах повноважень поліції.

Орган (підрозділ) поліції – центральний орган управління поліції, міжрегіональні територіальні органи та їх територіальні (відокремлені) підрозділи, територіальні органи ПО та їх територіальні (відокремлені) підрозділи, ГУНП, ТВП.

Підрозділ «102» – відділ служби «102» УОАЗОР, працівники якого за допомогою автоматизованого робочого місця працівника підрозділу «102» (далі – АРМ «оператор «102»») системи ПНП у цілодобовому режимі здійснюють екстрені комунікації за телефонним номером екстреної служби 102 та інших технічних засобів електронних комунікацій, обробку та використання отриманої інформації, реєстрацію заяв і повідомлень про правопорушення або події.

Повторні заяви і повідомлення – заяви або повідомлення від одного або різних заявників щодо одного і того ж правопорушення або події.

Посадова особа, уповноважена на здійснення прийому, опрацювання та реєстрації заяв і повідомлень про правопорушення або події, – працівники підрозділу «102», диспетчери, оперативні чергові, їх помічники, службові особи підрозділу, на який покладено обов'язок здійснення електронного моніторингу УОАЗОР (далі – підрозділи електронного моніторингу).

Працівник підрозділу «102» (оператор) – працівник відділу служби «102» УОАЗОР, який здійснює екстрені комунікації за телефонним номером екстреної служби 102 та електронних повідомлень заявників, у яких міститься інформація про правопорушення або події, а також їх реєстрацію за допомогою АРМ оператора «102» в системі ПНП.

Реєстрація правопорушення або події – фіксація інформації про правопорушення або подію в системі ПНП та/або журналах з присвоєнням записам порядкових номерів.

Слідчо-оперативна група (далі – СОГ) – організаційна форма взаємодії слідчих (дознавачів), працівників оперативних та інших підрозділів поліції з метою виявлення, фіксації, вилучення слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, встановлення осіб, які його вчинили, з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Зал оперативного управління чергової частини – спеціально визначене приміщення чергової частини з обмеженим доступом для

сторонніх осіб, обладнане необхідними засобами зв'язку, оргтехнікою, відповідним програмним забезпеченням, системою відеонагляду і призначене для здійснення координації та дистанційного управління силами й засобами органу (підрозділу) поліції чи закладу освіти з метою забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Оперативний черговий – головний інспектор – черговий чергової частини Департаменту організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України (далі – ДОАЗОР), старший інспектор з особливих доручень – черговий чергової частини структурних підрозділів центрального органу управління поліції, міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України (далі – МТО), органів поліції охорони як територіальних органів Національної поліції України (далі – територіальні органи ПО), управлінь організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (далі – УОАЗОР) ГУНП, старший інспектор – черговий (інспектор-черговий) чергової частини структурних підрозділів ГУНП, територіальних (відокремлених) підрозділів МТО, територіальних (відокремлених) підрозділів поліції ГУНП (далі – ТВП), чергової частини закладів освіти, інспектор-черговий підрозділів поліцейської діяльності територіальних (відокремлених) підрозділів поліції ГУНП;

Чергова служба – сукупність підрозділів поліції та окремих поліцейських (уповноважених службових осіб), визначених Інструкцією з організації діяльності чергової служби в Національній поліції України, які здійснюють невідкладні заходи із забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

ПЕРЕДМОВА

У ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) визначено завдання кримінального провадження, а саме – захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура¹. Виконання вказаного завдання покладається на правоохоронні органи, органи прокуратури та суддів.

Початок досудового розслідування відіграє величезну роль у кримінальному провадженні. Від правильного та законного вирішення питання щодо реєстрації заяви чи повідомлення шляхом внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) у кримінальному провадженні залежить подальша доля осіб, відносно яких було скоєно кримінальне правопорушення.

Ефективність розкриття та розслідування кримінального правопорушення, проведення досудового розслідування та судового розгляду кримінального правопорушення чимало в чому залежить по перше від якісного та професійного процесуального оформлення початкового етапу однієї зі стадій кримінального процесу – досудового розслідування, а по друге від правильного вирішення питання щодо самого початку досудового розслідування.

У контексті неухильного виконання завдань, передбачених ст. 2 КПК України, суб'єкти, які приймають рішення щодо внесення відомостей про ймовірне кримінальне правопорушення обов'язково мають зважати на характер цих відомостей та впевнитись, що вони мають об'єктивні ознаки того чи іншого кримінального правопорушення.

Наразі чинний КПК України, докорінно змінив початковий етап розслідування кримінальних правопорушень, маючи на меті недопущення конфлікту між державою та особою з приводу подачі заяви до підрозділів Національної поліції щодо повідомлень про вчинене кримінальне правопорушення, чи іншу подію, запобігаючи неприйняттю

¹ Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

цих заяв чи повідомлень, відмові у їх вирішенні, а також створенню можливостей оперативного реагування та розгляду заяв та повідомлень, застосовуючи при цьому всі ефективні процесуальні засоби.

В свою чергу, слід зазначити, що саме під час вирішення питання щодо внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР найчастіше порушуються законні інтереси учасників кримінального провадження.

Проведений аналіз зареєстрованих до Єдиного обліку (далі – ЄО) заяв чи повідомлень, дає змогу зробити висновок щодо відсоткового співвідношення між зареєстрованими до ЄО заяв чи повідомлень та внесеними відомостями до ЄРДР (100\10), а саме лише 10 % із загальної кількості потрапляє в поле зору слідчих та дізнавачів, а саме вноситься до ЄРДР, інші ж, після так званого «фільтру», а саме 90 % заяв чи повідомлень громадян потрапляють до інших структурних підрозділів, таких як Сектор превенції та Сектор кримінальної поліції, які в свою чергу здійснюють їх перевірку та подальший розгляд відповідно до Закону України «Про звернення громадян».

Під час спілкування з практичними співробітниками ми з'ясували, що починаючи з 2012 року спостерігаємо тенденцію щодо зменшення відсоткового еквіваленту прийняття рішення саме щодо внесення відомостей до ЄРДР. На думку авторів, основною причиною цього може бути прагнення правоохоронних органів не погіршувати офіційну статистику скоєння кримінальних правопорушень, що, таким чином, призводить до порушення прав і законних інтересів осіб. Проте в практичній діяльності правоохоронних органів виникає низка проблемних питань, які негативно впливають на ефективність досудового розслідування кримінальних правопорушень і призводять до незаконного порушення прав, свобод та законних інтересів громадян.

Окрім цього, причинами цього є неправильне тлумачення та застосування норм КПК України відповідними суб'єктами, а іноді – і свідоме ігнорування його вимог, безвідповідальне ставлення прав, свобод і законних інтересів осіб. До того ж, окремі аспекти щодо внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР не знайшли свого нормативно-правового регулювання ані у кримінально-процесуальному законодавстві України, ані у відомчих нормативно-правових актах. Саме це і зумовило авторів до написання методичних рекомендацій щодо з'ясування обставин, причин порушення прав і законних інтересів осіб під час бездіяльності слідчого прокурора, дізнавача, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення

про кримінальне правопорушення.

Для забезпечення досягнення завдань кримінального судочинства, кримінальне процесуальне законодавство передбачає можливість оскаржити бездіяльність слідчого, дізнавача щодо невнесення відомостей до ЄРДР (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України). У п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України визначено, що на досудовому провадженні може бути оскаржена бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає в невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення. За даними Аналітичного огляду Верховного Суду «Стан здійснення правосуддя у кримінальних провадженнях та у справах про адміністративні правопорушення судами загальної юрисдикції у 2020 році», до слідчих суддів надійшло понад 76 тис. скарг у порядку п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України, що вказує на недостатньо ефективний відомчий контроль зі сторони керівників слідчих підрозділів та підрозділів дізнання.

Зокрема, необхідність існування судового порядку оскарження аналізованого виду бездіяльності ґрунтується на закріпленні у ст. 214 КПК обов'язку слідчого, дізнавача, прокурора невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування. Таким чином, на відміну від процесуального порядку реагування на заяви та повідомлення про злочин, який було встановлено в КПК 1960 року, згаданий обов'язок слідчого або прокурора не вимагає оцінки цими суб'єктами такої заяви (повідомлення) на предмет наявності ознак складу кримінального правопорушення для того, щоб вчинити процесуальну дію, яка полягає у внесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Наведене підтверджується імперативними положеннями ч. 4 ст. 214 КПК, згідно з якою відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається².

Отже, метою цього видання є вдосконалення теоретичної та практичної складової діяльності працівників слідчих підрозділів Національної поліції України на початковому етапі досудового розслідування.

² Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VRR00212>.

Розділ 1

ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ ПИТАННЯ

ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

1.1. Нормативно-правова база, що регламентує початок досудового розслідування

Запровадження у КПК України 2012 року зовсім нового підходу до початку досудового розслідування та скасування інституту порушення кримінальної справи призвело до великої кількості питань щодо практичного застосування положень статті 214 КПК України, а саме щодо правильного тлумачення поняття невідкладності та встановлення обставин, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення. Питання початкового етапу стадії досудового розслідування завжди було в центрі уваги як науковців так і практиків. Усе це дає підстави вважати, що у національному законодавстві до цих пір існує нагальна проблема: яким чином організувати та спрямовувати діяльність уповноважених осіб щодо вирішення питання про внесення відомостей до ЄРДР про кримінальне правопорушення.

Досудове розслідування є стадією кримінального провадження, яка розпочинається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, клопотання про закриття кримінального провадження.

Зокрема, на доктринальному рівні Д. В. Сімонович обґрунтував позицію щодо виділення у структурі досудового розслідування 6-и етапів:

1) внесення слідчим, дізнавачем, прокурором відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та визначення керівником органу досудового розслідування (керівником органу дізнання) слідчого (дізнавача), який буде здійснювати розслідування;

2) проведення СРД та НСРД з метою отримання відомостей про

кримінальне правопорушення та особу, яка вчинила його;

- 3) повідомлення особі про підозру та допит підозрюваного;
- 4) застосування заходів забезпечення кримінального провадження;
- 5) подальше проведення процесуальних дій щодо збирання і перевірки доказів, які підтверджують чи спростовують підозру, встановлення обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність;
- 6) закінчення досудового розслідування.³

Також слід зазначити слушну позицію вченої Т. М. Барабаш щодо виділення трьох етапів досудового розслідування, а саме:

1) початковий (з моменту внесення відомостей до ЄРДР або як виключення, – отримання уповноваженими органами інформації про вчинене кримінальне правопорушення (при огляді місця події – ч. 3 ст. 214 КПК України);

2) з моменту повідомлення особі про підозру починається наступний етап досудового розслідування;

3) завершальний етап – розпочинається з надання доступу до матеріалів сторонами кримінального провадження і закінчується складанням підсумкового рішення органу досудового розслідування⁴.

Водночас авторами навчального посібника здійснена спроба з'ясувати проблемні аспекти, прогалини чи колізії, які виникають на початковому етапі досудового розслідування, а саме з моменту подання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення та закінчуючи прийняттям рішення слідчого, дізнавача чи прокурора щодо внесення відомостей про кримінальне правопорушення.

Отже, зміст засади публічності розкривається в положенні ч. 1 ст. 214 КПК України, відповідно до якого дізнавач, слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язані внести відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

Частина 4 ст. 214 КПК України регламентує, що відмова в прийнятті й реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне

³ Сімонович Д. В. Доктринальні засади структури та системності кримінального процесу України: стадії та окремі провадження : монографія. Харків: 2016. С. 75.

⁴ Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С. 116.

правопорушення не допускається. Тож у кримінальному судочинстві України з прийняттям чинного КПК України відмовилися від прийняття процесуального рішення про порушення кримінальної справи чи відмови в її порушенні та їх попередньої перевірки, з метою недопущення порушення прав та свобод людини.

Початок досудового розслідування на практиці інтерпретується як вступ до досудового розслідування, адже цей етап є одним із найважливіших для виконання завдань кримінального провадження, що передбачені ст. 2 КПК України. Перш за все це пов'язано із дотриманням строків внесення відомостей до ЄРДР, визначенням підслідності та виконання усіх інших імперативних вимог законодавця під час розгортання процесу досудового розслідування та вміщення «первинних матеріалів» в єдину матеріальну форму – кримінальне провадження.

Відтак, чітка і ефективна діяльність посадових осіб щодо початкового етапу досудового розслідування спрямована на вирішення єдиного завдання кримінального провадження (ст. 2 КПК України). Проте, незважаючи на актуальність зазначеного питання, до сьогодні як у наукових колах так і у практичних працівників відсутній єдиний підхід до встановлення чіткого розуміння та поняття щодо *встановлення обставин*, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення, що в свою чергу й породжує порушення принципу публічності.

Крім того, особливого значення набуває питання початкового етапу досудового розслідування у зв'язку із радикальним удосконаленням чинного законодавства та здійснення реформування усієї системи правоохоронних органів. Суттєво новий етап у визначеному питанні розпочався з прийняттям КПК у 2012 році, а також з прийняттям ЗУ «Про Національну поліцію», «Про прокуратуру», «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та інших нормативно-правових актів, що регламентують порядок та підстави початку досудового розслідування, а саме вирішення питання щодо внесення відомостей до ЄРДР.

Водночас для успішного виконання завдань кримінального процесу у процесі досудового розслідування та створення можливостей для державних органів та посадових осіб діяти законно в межах чинного законодавства відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України, інститут початку досудового розслідування регламентується широким переліком законів та інших нормативно-правових актів.

Правовою основою діяльності Національної поліції України (далі –

НПУ) щодо реагування на повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події є Конституція України, закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховної Радою України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що регламентують питання початку досудового розслідування.

Пропонується в межах цього посібника проаналізувати основні з них, а саме в контексті початку досудового розслідування.

До основних із них належать:

Конституція України: Закон України в редакції від 01.01.2020 № 254к/96-ВР, прийнятий ВР України 28.06.1996⁵. Основний Закон України регламентує найважливіші суспільні відносини у всіх сферах життєдіяльності суспільства, зокрема і діяльність державних органів та їх посадових осіб, які здійснюють кримінальне переслідування та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Так, ст. 29 Конституції України захищає право на свободу та особисту недоторканність і містить приписи стосовно строків та порядку затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Також у ст. 55 Основного Закону зазначено, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Посадові особи, уповноважені здійснювати досудове розслідування, повинні розуміти дану норму, а також пам'ятати про право особи оскаржити їх рішення, дії або бездіяльність. Типовими ситуаціями оскарження бездіяльності службової особи є невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР або неналежного реагування на заяву чи повідомлення про кримінальне правопорушення. Відповідно до ст. 56 «кожен... має право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень».

Слід пам'ятати про цей припис уже на початку досудового розслідування, під час здійснення процесуальних дій, що на практиці називаються «збиранням первинного матеріалу», а також у подальшому

⁵Конституція України: Закон України в редакції від 01.01.2020 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

– під час затримання особи, проведення обшуку особи, її житла чи іншого володіння тощо. Водночас необхідно враховувати положення статті 59 Конституції України, відповідно до якої кожен має право на професійну правничу допомогу.

Початок досудового розслідування нерідко пов'язаний із затриманням особи, тому важливо дотримуватися приписів ст. 57 (кожному гарантується право знати свої права та обов'язки); ст. 59 (право на професійну правничу допомогу); ст. 62 (презумпція невинуватості) тощо;

Кримінальний процесуальний кодекс України (у редакції від 04.10.2024 № 4651-VI) – основоположний кодифікованим законом в галузі кримінального процесу, а також досудового розслідування та кримінального судочинства. Главою 19 КПК України регламентовано загальні положення досудового розслідування. У цьому випадку слід звернути увагу на те, що на основі норм цієї Глави прийнято низку нормативно-правових актів, які роз'яснюють застосування окремих положень. Нижче наведено перелік нормативно-правових актів у зв'язку із загальними положеннями досудового розслідування;

Закон України «Про прокуратуру» в редакції від 04.10.2024 № 1697-VII⁶. Положення цього Закону визначають межі повноважень прокурора у кримінальному провадженні, адже відповідно до ст. 36 КПК України «прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням», а також прокурор є однією із ключових посадових осіб в рамках досудового розслідування. У КПК України аналогічно до Закону України «Про прокуратуру» передбачено широкий перелік повноважень прокурора стосовно здійснення кримінального провадження;

*Наказ Офісу Генерального прокурора № 309 від 30.09.2021 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні»*⁷ передбачає, що першим заступникам та заступникам Генерального прокурора, заступнику Генерального прокурора – керівнику Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, керівникам обласних та спеціалізованих на правах обласних прокуратур, окружних та

⁶Про прокуратуру: Закон України в редакції від 11.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

⁷Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Офісу Генерального прокурора від 30.09.2021 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>.

спеціалізованих на правах окружних прокуратур (далі – обласні та окружні прокуратури), їхнім першим заступникам та заступникам, керівникам самостійних структурних підрозділів Офісу Генерального прокурора та обласних прокуратур, їх заступникам у межах повноважень, визначених цим наказом та іншими нормативно-правовими актами, забезпечувати:

- єдину систему організації діяльності та взаємодії прокурорів у кримінальному провадженні;

- організацію діяльності прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні (далі – прокурор у кримінальному провадженні), на засадах самостійності в процесуальній діяльності, диспозитивності та незалежності;

- виконання вимог закону при прийманні, реєстрації, розгляді та вирішенні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, своєчасне внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Також керівникам прокуратур усіх рівнів, їхнім першим заступникам і заступникам відповідно до розподілу обов'язків та у межах повноважень, передбачених КПК України, необхідно забезпечувати вивчення не рідше одного разу на квартал стану додержання прокурорами та слідчими, крім детективів Національного антикорупційного бюро України, вимог статті 214 КПК України щодо невідкладного внесення за заявами та повідомленнями громадян і матеріалами правоохоронних органів до ЄРДР відомостей про кримінальні правопорушення, їх повноти, а також правильності попередньої правової кваліфікації кримінальних правопорушень.

- *Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»* від 22.11.2018 (в редакції від 20.12.2019 № 2617-VIII)⁸ внесено зміни до низки положень КК України та передбачено порядок спрощеного досудового розслідування щодо вчинення певних кримінальних правопорушень. Також ч. 3 ст. 214 КПК

⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 (в редакції від 20.12.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

України викладено в редакції, яка хоч і передбачила можливість проведення перевірки обставин та події вчиненого кримінального правопорушення шляхом відібрання пояснень, проведенень медичного освідування тощо, але обмежила можливості такої перевірки виключно для кримінальних проступків. Стосовно категорії кримінального правопорушення – злочин, у невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР слідчим може бути проведений тільки огляд місця події.

Прийняття цього нормативно-правового акта пов'язано із створенням підрозділів дізнання та віднесення до їх повноважень розслідування кримінальних проступків.

Водночас слід звернути увагу на положення *Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»* від 17.06.2020 № 720-ІХ, яким було внесені зміни до попереднього закону⁹;

Наказом МВС України від 08.02.2019 №100 затверджено *Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події*¹⁰. Порядок є базовим підзаконним нормативно-правовим актом, що розкриває зміст ст. 214 КПК України і регулює ведення в органах та підрозділах НПУ єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події з використанням інформаційно-комунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України». Зокрема, він містить тлумачення основних термінів та понять, перелік джерел інформації про кримінальні правопорушення та інші події, диференційований порядок прийняття повідомлення або заяви про вчинення кримінального правопорушення та іншу подію, а також додатки, які містять зразки документів, необхідні для належної організації прийняття заяв і повідомлень. Процес прийняття заяв – важливий елемент початку досудового розслідування, тому практичним працівникам слід дотримуватися алгоритмів, окреслених

⁹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» : Закон України від 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>.

¹⁰ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

Порядком, щоб в подальшому уникнути оскарження рішень, дій чи бездіяльності посадової особи.

Здійснення приймання, реєстрації заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, організація негайного реагування на них, забезпечення оперативного реагування на вчинення кримінальних правопорушень та широкий спектр інших, важливих на початку досудового розслідування, повноважень належать черговій службі органів (підрозділів) НПУ, діяльність яких регулюється *Інструкцією з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 23.05.2017 № 440*¹¹;

– *Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 27.04.2020 № 357*¹². Аналогічно до Порядку дана Інструкція встановлює порядок реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події, а також оперативного інформування в органах та підрозділах поліції на території. Інструкція передбачає класифікацію заяв (повідомлень) на категорії:

- ті, що мають високий ступінь загрози особам та поліцейським (повідомлення категорії «Альфа»);
- ті, що потребують негайного оперативного реагування (повідомлення категорії «Бета»);
- ті, що відпрацьовуються в звичайному режимі (повідомлення категорії «Гамма»);
- ті, що не потребують оперативного реагування (повідомлення категорії «Дельта»).

Кожна категорія відповідно до Інструкції передбачає окремий алгоритм реагування та завдання органів (підрозділів) НПУ;

– *Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджене наказом Генерального*

¹¹ Інструкція з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0750-17>.

¹² Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0443-20>.

прокурора від 30.06.2020 № 298¹³. Робота із ЄРДР потребує розуміння механізму його роботи, порядок внесення відомостей та формування витягів для надання заявнику;

Слід зазначити, що прокурор є важливим суб'єктом сторони обвинувачення в рамках кримінального провадження, тому не можна оминати увагою наказ Генерального прокурора «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» від 30.09.2021 № 309¹⁴. Наказ регламентує розподіл обов'язків органу прокуратури для забезпечення ефективного досудового розслідування та рекомендації щодо організації роботи прокурора, який здійснює процесуальне керівництво.

Крім того, початок досудового розслідування регламентується Положенням про слідчі підрозділи Національної поліції України, затвердженим наказом МВС України «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» від 06.07.2017 № 570¹⁵. Початок досудового розслідування у переважній більшості випадків пов'язаний із належною взаємодією між підрозділами, адже від цього залежить ефективність подальшого розслідування кримінального правопорушення.

У зв'язку з цим слід звернутися до положень Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 № 575¹⁶. Даний нормативно-правовий акт спрямований на закріплення і розподіл повноважень між посадовими особами, які здійснюють пошук відомостей про обставини кримінального правопорушення тощо. Виходячи із положень Інструкції

¹³ Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : затв. наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 №298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0298905-20>.

¹⁴ Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Офісу Генерального прокурора від 30.09.2021 №309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0309905-21>.

¹⁵ Про затвердження Інструкції про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0918-17>.

¹⁶ Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затв. наказом МВС України від 07.07.2017 року № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0937-17>.

можна окреслити схему взаємозв'язку повноважень посадових осіб на початковому етапі досудового розслідування та в подальшому кримінального провадження.

Також, враховуючи останні зміни до кримінального процесуального законодавства, початок досудового розслідування регламентується Положенням про підрозділи дізнання Національної поліції України, затвердженого *наказом МВС України «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» від 20.05.2020 № 405*¹⁷, до сфери регулювання якого входить визначення функціональних обов'язків дізнавачів і працівників поліції інших підрозділів органів Національної поліції України, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків та коло їх компетенції щодо кримінального провадження та реалізації процесуальних аспектів розслідування кримінальних проступків.

Зокрема, слід звернути увагу на *Висновок Венеціанської комісії від 02.11.2011 щодо проекту КПК*¹⁸, у якому здійснено аналіз проекту КПК України щодо відповідності його положень Конвенції. Вивчення матеріалів даного документу матиме неоціненне практичне значення для практичних працівників під час складання процесуальних документів, прийняття процесуальних рішень або проведення процесуальних дій із врахуванням практики ЄСПЛ.

Порушення посадовими особами положень ч. 2 ст. 19 Конституції України є підставою для звернення громадян, чий права та інтереси не враховано до судових органів. Так, судові рішення, у яких визнається факт порушення певних приписів законодавства, приймаються навіть на початку досудового розслідування:

– Постанова Великої палати Верховного Суду (далі – ВП ВС) від 5 грудня 2018 року у справі № 826/2253/18 щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності слідчого чи прокурора щодо внесення відомостей до ЄРДР¹⁹;

– Постанова ВП ВС від 16 жовтня 2019 року у справі

¹⁷ Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20.05.2020 № 405 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

¹⁸ Висновок Венеціанської комісії щодо проекту Кримінального процесуального кодексу України від 02.11.2011. URL: <https://rm.coe.int/16802e707c>.

¹⁹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.12.2018 у справі № 826/2253/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/78750862>.

№ 640/21519/18 щодо визначення юрисдикції у справах, пов'язаних із оскарженням рішень, дій чи бездіяльності слідчого чи прокурора щодо внесення відомостей до ЄРДР²⁰;

– Постанова ВП ВС від 13 березня 2019 року у справі № 813/1596/18 щодо неналежного реагування посадовою особою на заяву про вчинене кримінальне правопорушення²¹;

– Постанова Касаційного кримінального суду від 14 квітня 2020 року № 761/34909/17 щодо необхідності дотримання підслідності тощо²².

Підсумовуючи, слід зазначити, що детальний аналіз законів України та інших НПА дає підстави вважати, що національне законодавство має всі необхідні інструменти та умови для реалізації завдань кримінального судочинства щодо забезпечення неухильного дотримання прав людини на початковому етапі досудового розслідування, в яких визнається допущення порушень положень чинного законодавства на початку досудового розслідування, а саме щодо невнесення відомостей до ЄРДР.

1.2. Підстави початку досудового розслідування

Аналіз початкового етапу досудового розслідування відповідно до КПК України дозволяє зробити висновок, що для його початку існують визначені підстави. Хоча вони не прописані прямо в законі, такий висновок впливає з аналізу положень ч. 1 ст. 214 КПК України.

Згідно з вимогами цієї статті, слідчий, дізнавач або прокурор зобов'язаний негайно, але не пізніше ніж через 24 години після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або самостійного виявлення обставин, які можуть свідчити про його вчинення, внести відповідну інформацію до ЄРДР. Після цього необхідно розпочати розслідування та протягом 24 годин з моменту внесення даних надати заявнику витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Отже, у ч. 1 ст. 214 КПК України визначені такі підстави для початку досудового розслідування кримінального правопорушення:

²⁰ Постанова Великої Палати Верховного Суду від від 16.10.2019 у справі № 640/21519/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85174578>.

²¹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 у справі № 813/1596/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/80783382>.

²² Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14.04.2020 № 761/34909/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/88904111>.

а) заява про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

б) повідомлення про обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

в) самостійне виявлення слідчим, дізнавачем чи прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Водночас кримінальне процесуальне законодавство не містить положень, які б чітко регулювали порядок прийняття заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, їхню структуру та обставини, які мають бути встановлені під час цього процесу. Однак, аналізуючи окремі підзаконні нормативно-правові акти, можна виявити певні вимоги до форми та змісту таких заяв і повідомлень, а також обов'язкові приписи щодо процесуальних дій слідчого та прокурора на початкових етапах досудового розслідування.

Відповідно до наказу МВС України від 8 лютого 2019 року № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події», джерелом інформації про кримінальні правопорушення та інші події (зокрема про кримінальні проступки) є: заяви (повідомлення) осіб, які надходять до органу (підрозділу) поліції, особи, уповноваженої на здійснення досудового розслідування, або службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв (повідомлень); самостійно виявлені слідчим або іншою посадовою особою органу поліції з будь-якого джерела обставини кримінального правопорушення; повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу під час учинення або замаху на вчинення кримінального правопорушення, чи безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, чи під час безперервного переслідування особи, яку підозрюють у його вчиненні; інше.

Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджене *наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298*, також визначає перелік інших джерел, з яких виявлено обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення: усна заява (повідомлення) про кримінальне правопорушення; повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб; матеріали правоохоронних та контролюючих державних органів про виявлення фактів вчинення чи

підготовки до вчинення кримінальних правопорушень; повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу, відповідно до ч. 2 ст. 207 КПК України; повідомлення в засобах масової інформації; самостійне виявлення слідчим/дізнавачем (уповноваженою особою іншого підрозділу) кримінального правопорушення, у тому числі під час досудового розслідування; дублікат заяви; самостійне виявлення прокурором кримінального правопорушення за результатами перевірки у порядку нагляду; самостійне виявлення прокурором кримінального правопорушення; інші.

Системний аналіз зазначених нормативно-правових актів дозволяє зробити висновок, що підставами для початку кримінального провадження у формі дізнання є:

1) заяви про вчинений кримінальний проступок, які можуть бути усними або письмовими (заяви можуть надійти від фізичних чи юридичних осіб);

2) повідомлення про вчинений кримінальний проступок, якими можуть бути:

а) повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб;

б) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу, відповідно до ч. 2 ст. 207 КПК України;

в) повідомлення в засобах масової інформації.

3) самостійне виявлення слідчим, дізнавачем із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, зокрема під час досудового розслідування;

4) самостійне виявлення прокурором із будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, а саме за результатами перевірки в порядку нагляду, зокрема під час здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів;

5) самостійно виявлені посадовою особою правоохоронних і контролюючих державних органів факти вчинення чи підготовки до вчинення кримінальних проступків.

Як вже зазначалося, в чинному КПК України немає прямої вказівки на підстави для початку досудового провадження. Лише в ч. 6 ст. 214 КПК України вказується про те, що слідчий, дізнавач наряду з іншими відомостями, встановленими у ч. 5 ст. 214 КПК України повинен у

письмовій формі повідомити прокурора про підставу для початку досудового розслідування. Водночас результати аналізу ст. 214 чинного КПК України дають можливість зробити висновок, що така підстава вказана в ч. 1 ст. 214 КПК України, а саме – обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Підстави для початку досудового розслідування є оціночною правовою категорією. Наявність таких підстав, зокрема обставин, що можуть вказувати на вчинення кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України), визначається уповноваженою особою шляхом зіставлення доступних даних, що містяться в приводах до початку розслідування, з ознаками злочину. При цьому ознаки злочину та ознаки складу злочину є різними за змістом поняттями, хоча й тісно взаємопов'язаними. Виявлення певних ознак злочину зазвичай веде до встановлення окремих елементів складу злочину. Водночас сукупність цих елементів дозволяє визначити ознаки складу злочину, і цей процес працює в обох напрямках.

Питання про наявність ознак кримінального правопорушення як підстав для початку кримінального провадження, а також інформації про окремі елементи його складу, має вирішуватися дізнавачем, слідчим і прокурором у кожному конкретному випадку залежно від характеру правопорушення, його особливостей і обставин вчинення.

Оскільки рішення про внесення відомостей до ЄРДР приймається на основі попередніх даних, то для виконання вимог п. 5 ч. 5 ст. 214 КПК України, які передбачають внесення попередньої кваліфікації правопорушення із зазначенням статті (або частини статті) Кримінального кодексу України, ці дані мають вказувати на обставини, що вказують на ознаки конкретного злочину.

Варто зауважити, що відповідно до ст. 214 КПК України, 24-годинний термін – це не перевірка заяв та повідомлень про кримінальне правопорушення, а лише внесення відповідних відомостей до ЄРДР²³.

Відповідно до п. 2 розділу III Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом МВС України від 8 лютого 2019 року № 100, письмові заяви (повідомлення), що надійшли до центрального органу управління поліцією, головного управління

²³ Погорецький М. А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93–103.

Національної поліції, у яких є відомості, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, після їх реєстрації службою діловодства працівники підрозділів діловодства невідкладно доповідають керівникові відповідного органу, після чого за його резолюцією невідкладно, але не пізніше ніж за 24 години з часу реєстрації заяви чи повідомлення надсилають до органів (підрозділів) поліції нижчого рівня, а копії цих матеріалів – до відповідного структурного підрозділу органу поліції за напрямом діяльності²⁴.

Заяви й повідомлення про інші події, що надійшли до чергової служби центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції та їх територіальних (відокремлених) підрозділів (управлінь, відділів, відділень) поліції, у яких немає відомостей, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, уповноважена службова особа після реєстрації в ІТС ІПП (журналі ЄО) невідкладно, але не пізніше ніж за 24 години, передає керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Прийняття заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зокрема кримінальні проступки, а також про інші події в органах (підрозділах) поліції здійснюється цілодобово, безперервно та невідкладно, незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних чи особи заявника.

У разі отримання усної заяви (повідомлення) службова особа органу (підрозділу) поліції або інший уповноважений поліцейський вносить її до протоколу прийняття заяви про кримінальне правопорушення та іншу подію. Якщо заявник звертається до органу (підрозділу) поліції з письмовою заявою (повідомленням), уповноважена службова особа приймає та реєструє її.

Особу, яка подає заяву або повідомляє про вчинення кримінального правопорушення, службова особа поліції зобов'язана попередити про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про злочин, що передбачена статтею 383 Кримінального кодексу України.

²⁴ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

На лицьовому боці письмової заяви, протоколу прийняття заяви або рапорту поліцейського службова особа повинна проставити штамп реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

У разі особистого звернення заявника до органу поліції уповноважена службова особа оформлює і видає заявникові талон повідомлення Єдиного обліку, який підтверджує факт прийняття та реєстрації його заяви чи повідомлення. Ця процедура забезпечує належний облік і прозорість дій поліції.

Поліцейський, незалежно від місця перебування, зобов'язаний негайно повідомити про вчинене кримінальне правопорушення за номером екстреного виклику «102» та вжити необхідних заходів. Серед них: запобігання правопорушенню, його припинення, рятування людей, надання допомоги тим, хто її потребує, встановлення та затримання правопорушників, а також забезпечення охорони місця події.

Якщо поліцейський самотійно виявляє обставини, які можуть свідчити про вчинення кримінального проступку, він повинен невідкладно, але не пізніше ніж через 24 години, доповісти про це рапортом керівникові органу поліції або особі, яка виконує його обов'язки. Це забезпечує належну оперативність і ефективність реагування поліції на правопорушення.

Заявників письмово повідомляють про прийняття, реєстрацію заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення, внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР, початок досудового розслідування.

Пунктом 1 розділу 3 Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань передбачено, що внесення відомостей до реєстру здійснюється на заяву, повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення у термін, визначений частиною першою статті 214 КПК України.

Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. **Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.** Якщо відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено прокурором, він зобов'язаний протягом п'яти робочих днів з дня внесення таких відомостей з дотриманням правил

підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

Відповідно до ч. 1, 2 ст. 4 КПК України, кримінальне провадження на території України здійснюється з підстав та в порядку, передбачених КПК України, незалежно від місця вчинення кримінального правопорушення.

Кримінальне процесуальне законодавство України застосовується також при здійсненні провадження щодо кримінальних правопорушень, вчинених на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України, – бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення може бути оскаржена, зокрема, заявником, потерпілим, його представником.

Згідно зі ст. 307 КПК України, – за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора постановляється ухвала. Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування може бути про, зокрема, зобов'язання вчинити певну дію.

1.3. Строки внесення відомостей до ЄРДР

Строки внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань є важливим аспектом для забезпечення оперативного реагування на кримінальні правопорушення. Ці строки регулюються КПК України і визначають обов'язкову швидкість дій правоохоронних органів при отриманні інформації про можливий злочин. Внесення відомостей до ЄРДР – це перший офіційний крок у кримінальному провадженні, після якого можуть проводитися слідчі (розшукові) дії, збирання доказів та інші етапи досудового розслідування.

Правила обчислення строків, сформульовані у ст.115 КПК України, є загальними і підлягають застосуванню при обчисленні строків,

встановлених кримінальним процесуальним законодавством, на всіх стадіях кримінального провадження, в тому числі і на стадії досудового розслідування.

Згідно з ч. 1 ст. 115 КПК України строки обчислюються годинами, днями і місяцями. Строки можуть визначатися із вказівкою на подію, як наприклад зазначено у ч. 1 ст. 214 КПК України слідчий, прокурор **невідкладно**, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР.

Обчислення строку годинами має місце тоді, коли стан, з яким це обчислення пов'язано, вимагає найскорішого його вирішення. Так, відповідно до цієї норми, строк, який обчислюється годинами, – в останню хвилину останньої години. Наприклад, якщо особа подала заяву 8 годині ранку у понеділок, то за таких обставин слідчий, прокурор, дізнавач, керуючись приписами ч. 1 ст. 214 КПК України, зобов'язані внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань не пізніше 07:59:59 вівторка.

Тобто, законодавцем чітко встановлено часові межі, протягом яких заява, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення мають бути внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання відповідної заяви чи повідомлення.

Вимога щодо невідкладності (негайності) внесення відомостей до ЄРДР. Відповідно до ст. 214 КПК України, слідчий або прокурор зобов'язаний невідкладно, але не пізніше ніж протягом 24 годин після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, внести відповідні відомості до ЄРДР. Ця вимога спрямована на те, щоб правоохоронні органи діяли швидко, не затримували розгляд заяв і своєчасно починали розслідування.

Термін «**невідкладно**» передбачає безперервність процедури або проміжок часу, визначений/установлений з моменту настання підстав для здійснення відповідних дій, які є пріоритетними і здійснюються першочергово, але не пізніше наступного робочого дня або встановленого часу наступного робочого дня. Часові рамки у 24 години є обов'язковими і сприяють оперативному реагуванню на кримінальне правопорушення.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на

морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається *негайно*; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості (ч. 3 ст. 214 КПК України).

Термін «негайно» вживається в рішенні Європейського суду з прав людини від 28 жовтня 1988 р. у справі «Броуган та інші проти Сполученого Королівства» і визнає виправданим строк до 4-х днів (у тлумаченні ст. 5 Конвенції – негайний розгляд).

Момент початку обрахунку строку. Відлік 24 годин для внесення відомостей починається з моменту отримання уповноваженим органом повідомлення про злочин. Це може бути заява від фізичної чи юридичної особи, рапорт посадової особи, яка виявила злочинні дії, або будь-яке інше повідомлення, що містить відомості про злочин. Внесення відомостей до ЄРДР повинно бути здійснене одразу після цього, незалежно від обсягу отриманої інформації про можливий злочин.

Відповідальність за недотримання строків внесення. Порухення строків внесення відомостей до ЄРДР може мати серйозні наслідки для посадових осіб, які несуть відповідальність за виконання цього процесуального обов'язку. Недотримання вимог щодо строків може бути підставою для дисциплінарної відповідальності, а також може вплинути на законність і правомірність подальшого розслідування. Невчасне внесення інформації може спричинити сумніви в об'єктивності слідства і може стати причиною оскарження процесуальних дій у суді.

Значення дотримання строків для прав учасників процесу. Дотримання строків внесення відомостей до ЄРДР є важливим для забезпечення прав потерпілих, адже це є гарантією того, що його заява буде розглянута оперативно. Вчасне внесення інформації до реєстру також забезпечує належне документування всіх стадій розслідування, що є важливим для подальшого судового розгляду.

Таким чином, строки внесення відомостей до ЄРДР відіграють критично важливу роль у кримінальному провадженні, адже саме від їх дотримання залежить правомірність, оперативність і законність процесу розслідування. Ці строки спрямовані на забезпечення швидкого реагування на злочин, а також на дотримання прав і законних інтересів усіх учасників процесу.

1.4. Порядок початку досудового розслідування

Слідчий який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування, а дізнавач – керівником органу дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівником органу досудового розслідування. Досудове розслідування розпочинається з моменту внесення відомостей до ЄРДР.

Згідно з Положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затвердженим наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298, ЄРДР – це створена за допомогою автоматизованої системи електронна база даних, відповідно до якої здійснюються збирання, зберігання, захист, облік, пошук, узагальнення даних, зазначених у пункті 1 глави 2 цього розділу, які використовуються для формування звітності, а також надання інформації про відомості, внесені до Реєстру, з дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства та законодавства, яким врегульовано питання захисту персональних даних та доступу до інформації з обмеженим доступом.

У ч. 3 ст. 214 КПК України передбачено, що здійснення досудового розслідування, крім випадків, передбачених цією частиною, до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведений огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду).

Для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР може бути:

- відібрано пояснення;
- проведено медичне освідчування;
- отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису;
- вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України,

досудове розслідування розпочинається негайно, відомості про нього вносяться до ЄРДР за першої можливості.

Зауважимо, що п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України передбачено можливість оскарження бездіяльності слідчого або прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

При цьому у п. 2 листа Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування» від 9 листопада 2012 року № 1640/0/4-12 вказується, що відповідно до вимог ч. 1 ст. 214 КПК України бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, означає невнесення таких відомостей до ЄРДР впродовж 24 годин після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

Відповідно до Положення «Про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення», цей строк обчислюється з моменту подання заяви, повідомлення про вчинені кримінальні правопорушення – у термін, визначений ч. 1 ст. 214 КПК України, тобто невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення.

Таким чином, направляючи заяву чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, доцільно якомога повніше та детальніше викладати обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, для того, щоб зменшити імовірність відмови у внесенні відповідних відомостей до ЄРДР.

Слід звернути увагу, що відповідно до Положення «Про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення», до ЄРДР вносяться відомості про:

- час та дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;
- інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

- короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;
- попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- передачу матеріалів та відомостей іншому органу досудового розслідування, дізнання або за місцем проведення досудового розслідування (ч. 5 ст. 36, ч. 7 ст. 214, ст. ст. 216, 218, п. 4 ч. 2 ст. 301 КПК України);
- прізвище, ім'я, по батькові керівника органу прокуратури, прокурора, керівника органу досудового розслідування, слідчого, детектива, керівника органу дізнання, дізнавача (уповноваженої особи інших підрозділів), який вніс відомості до ЄРДР та/або розпочав досудове розслідування та/або здійснює досудове розслідування чи процесуальне керівництво;
- дату та час затримання особи (звільнення);
- обрання, зміну та скасування запобіжного заходу (ст. ст. 176-178, 200, 202, 299, 492, 493, 508 КПК України);
- час та дату повідомлення про підозру, зміну, скасування повідомлення про підозру, особу, яку повідомлено про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність (ч. 4 ст. 278, ст. 279, ч. 1 ст. 298⁴, ч. 2 ст. 307 КПК України);
- час та дату складання повідомлення про підозру, особу, стосовно якої складено повідомлення про підозру, правову кваліфікацію кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність у разі неможливості повідомлення такій особі про підозру з об'єктивних причин (ст. 277, ч. 1 ст. 298⁴ КПК України);
- юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру (ч. 7 ст. 214 КПК України, ст. 96³ КК України);
- дату та підставу здійснення (скасування) спеціального досудового розслідування (ч. 6 ст. 297⁴ КПК України);
- зупинення та відновлення досудового розслідування (ч. 4 ст. 280,

ч. 2 ст. 281, ч. 3 ст. 282, ч. 3 ст. 298⁵ КПК України);

- оголошення розшуку підозрюваного (ст. 281 КПК України);
- об'єднання та виділення матеріалів досудових розслідувань (ст. 217 КПК України);
- продовження строків тримання під вартою та досудового розслідування (ст. ст. 197, 199, 219, 294, ч. 1 ст. 298⁵ КПК України);
- встановлені, відшкодовані матеріальні збитки, суми пред'явлених позовів у кримінальному провадженні, вартість арештованого майна;
- закінчення досудового розслідування (ч. 3 ст. 283, ст. 301 КПК України);
- інші відомості, передбачені в електронних картках.

Внесення відомостей здійснюється на підставі матеріалів кримінального провадження шляхом фіксації Реєстратором інформації в ЄРДР та вибору даних у довідниках для заповнення електронних карток про:

- кримінальне правопорушення;
- наслідки досудового розслідування кримінального правопорушення;
- заподіяні збитки, результати їх відшкодування та вилучення предметів кримінально протиправної діяльності;
- особу, яка вчинила кримінальне правопорушення та яка підозрюється у його вчиненні;
- рух кримінального провадження, що містить реквізити.

Також, зазначимо, що у Єдиному реєстрі досудових розслідувань автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється номер кримінального провадження.

Слідчий, дізнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України. Також він направляє повідомлення заявнику та потерпілому про початок досудового розслідування, у відповідності до вимог ст. 111 КПК України.

Відповідно до ч. 8 ст. 214 КПК України, відомості про юридичну особу, щодо якої можуть застосовуватися заходи кримінально-правового характеру, вносяться слідчим або прокурором до ЄРДР негайно після вручення особі повідомлення про підозру у вчиненні від імені та в інтересах такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 109, 110, 113, 146, 147, 160, 209, 260, 262, 306,

частинами першою і другою статті 368⁻³, частинами першою і другою статті 368⁻⁴, статтями 369, 369², 436, 437-439, 442, 442¹, 444, 447 Кримінального кодексу України, або будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 151²-156¹, 301¹-303 Кримінального кодексу України (у разі їх вчинення стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи), або від імені такої юридичної особи будь-якого із злочинів, передбачених статтями 258-258⁶ Кримінального кодексу України. Про внесення відомостей слідчий або прокурор не пізніше наступного робочого дня письмово повідомляє юридичну особу. Провадження щодо юридичної особи здійснюється одночасно з відповідним кримінальним провадженням, у якому особі повідомлено про підозру.

Статтею 615 КПК України визначено особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану. У разі введення воєнного стану та якщо:

1) відсутня технічна можливість доступу до Єдиного реєстру досудових розслідувань – рішення про початок досудового розслідування приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова, яка повинна містити відомості, передбачені частиною п'ятою статті 214 КПК України. У невідкладних випадках до винесення дізнавачем, слідчим, прокурором постанови про початок досудового розслідування може бути проведений огляд місця події (постанова приймається невідкладно після завершення огляду).

Відомості, що підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, вносяться до нього за першої можливості, а процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин. За відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких слідчих (розшукових) дій чи відповідних процесуальних дій.

1.5. Особливості внесення відомостей під час кримінального провадження на території морського чи річкового судна, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписане до порту, розташованого в Україні

Особливості внесення відомостей під час кримінального провадження на території морського чи річкового судна, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, мають важливе правове значення, оскільки таке судно фактично розглядається як частина української території. Чинне законодавство та міжнародні правові норми надають Україні юрисдикцію над судном під її прапором навіть у відкритих водах, що дозволяє органам державної влади регулювати правові питання, зокрема пов'язані із з'ясуванням, розслідуванням кримінальних правопорушень, які були вчинені на борту такого судна.

Юрисдикція України на території морського чи річкового судна. Згідно з міжнародним правом та Конвенцією ООН з морського права, судно під прапором певної держави підпадає під юрисдикцію цієї держави незалежно від того, де воно перебуває. Україна має юрисдикцію над усіма морськими і річковими суднами під своїм прапором, навіть якщо вони перебувають за межами її територіальних вод. Це дозволяє правоохоронним органам розпочати та вести кримінальне провадження, якщо на борту сталося правопорушення.

Процедура повідомлення про кримінальне правопорушення. У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на борту судна, яке перебуває за межами України, капітан судна або інша уповноважена особа повинна негайно повідомити компетентні органи нашої держави, зокрема через відповідні дипломатичні або консульські установи. Це повідомлення має містити повну інформацію про обставини події та всіх осіб, які можуть бути причетні до неї. Після цього правоохоронні органи отримують юридичне підґрунтя для початку досудового розслідування.

Так, п. 2 ч. 1 ст. 519 КПК України передбачає, що капітан є службовою особою, уповноваженою на вчинення процесуальних дій у разі вчинення кримінального правопорушення повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з

розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

Разом з тим, як вбачається з системного аналізу норм КПК України, не повною мірою враховані особливості процесуальної діяльності окремих службових осіб щодо початку досудового розслідування при виявленні ознак кримінального правопорушення, що викликає суттєві складності у практичній діяльності щодо їх розслідування. Таким чином, чинні процесуальні норми законодавства не передбачають для слідчого чи прокурора іншої альтернативи, ніж невідкладне внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.

Внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. У разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається *негайно*; відомості про нього вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань при першій можливості.

Після отримання повідомлення про кримінальне правопорушення від уповноваженої особи на борту судна, яке перебуває за межами України, правоохоронні органи зобов'язані внести ці відомості до ЄРДР *при першій можливості*. Внесення відомостей до ЄРДР є першим кроком до початку офіційного розслідування, яке дозволяє проводити слідчі (розшукові) дії з метою збирання доказів. Якщо кримінальне провадження доходить до стадії судового розгляду, судовий процес також буде відбуватися за законами України. Підсудність такої справи визначається місцем приписки судна, тобто портом, розташованим в Україні. Зазвичай справу передають до суду за місцем приписки судна або до спеціалізованих судів, які мають досвід розгляду справ з міжнародними аспектами.

Міжнародні аспекти та співпраця. У випадках, коли на борту судна перебувають громадяни інших держав або правопорушення стосується іноземних інтересів, Україна може звертатися до правоохоронних органів інших країн для співпраці у розслідуванні. Це може включати передачу матеріалів розслідування, екстрадицію або проведення спільних слідчих дій у рамках міжнародних договорів.

Таким чином, кримінальне провадження на борту судна під українським прапором, яке перебуває за кордоном, регулюється комплексом норм українського права та міжнародного права, що дозволяє Україні здійснювати свою юрисдикцію, забезпечувати законність і захист прав усіх учасників події.

Розділ 2

ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

2.1. Проведення огляду місця події

Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до ЄРДР або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. У невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведений огляд місця події (відомості до ЄРДР вносяться невідкладно після завершення огляду).

З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення дізнавач, слідчий, прокурор проводять слідчу (розшукову) дію огляд місця події.

В ході цієї дії прокурор, слідчий, дізнавач виявляє та фіксує та можливо зазначити й досліджує на місці події відомості про фактичні дані, що мають значення для кримінального провадження.

Огляд житла чи іншого володіння особи, відповідно до вимог КПК України, проводиться лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді.

Однак, діючий КПК України ч. 3 ст. 233 передбачає випадки проведення огляду (за правилами обшуку) до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. У такому разі прокурор, слідчий, дізнавач за погодженням із прокурором зобов'язані невідкладно після здійснення таких дій звернутися до слідчого судді із клопотанням про проведення обшуку. Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами ст. 234 КПК України, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого, дізнавача про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні

клопотання про обшук, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому ст. 255 КПК України.

Для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, дізнавач, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної слідчої (розшукової) дії (ч. 7 ст. 223 КПК України).

Особи, у присутності яких здійснюється огляд, при проведенні цієї слідчої (розшукової) дії мають право робити заяви та зауваження, що підлягають занесенню до протоколу.

Питання щодо участі в огляді місця події потерпілого, підозрюваного, адвоката (захисника), законного представника та інших учасників кримінального провадження вирішується залежно від того, чи буде сприяти участь цих осіб успішному відшукуванню слідів кримінального правопорушення, речей і документів, їх правильній фіксації, а також більш точному встановленню обстановки на місці огляду. На розсуд слідчого, дізнавача, прокурора за винятком встановлених законом випадків обов'язкового залучення, ставиться і вирішення питання щодо участі в огляді спеціаліста, фахові знання якого можуть надаватися для ефективного відшукування, фіксації, вилучення слідів та інших речових доказів, що можуть мати значення для кримінального провадження.

Відповідно до ч. 2 ст. 56 КПК України потерпілий має право брати участь у слідчих (розшукових) та інших діях, під час проведення яких ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що вносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, виконаних за його участі. Частиною 3 ст. 42 КПК України передбачено право підозрюваного на участь у проведенні процесуальних дій, а також на можливість ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, що заносяться до протоколу. Частиною 5 ст. 46 КПК України передбачено право захисника брати участь у процесуальних діях, що проводяться за

участі підозрюваного, обвинуваченого.

У необхідних випадках для проведення огляду слідчий, дізнавач, прокурор може запросити спеціаліста, який може надати допомогу у вигляді консультацій з питань, що вимагають спеціальних знань; допомогти у виявленні, закріпленні і вилученні слідів, що мають доказове значення, встановленні механізму їх утворення.

Спеціалістами, які можуть брати участь в огляді, можуть бути представники різноманітних галузей знань. Відповідно до ч. 2 ст. 71 КПК спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів тощо). Спеціаліст надає допомогу слідчому у виявленні слідів кримінального правопорушення, встановленні механізму їх утворення, в розшуку, вилученні та збереженні речей і документів, що мають значення для кримінального провадження. Про вимоги щодо обов'язкової участі спеціаліста в огляді йдеться у ст. ст. 238-239 КПК України.

При проведенні огляду дозволяється вилучення лише слідової інформації, а також речей, предметів та документів, які мають значення для кримінального провадження, та речей, предметів і засобів, вилучених з обігу. Усі вилучені речі і документи підлягають негайному огляду і опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду. У разі якщо огляд речей і документів на місці здійснити неможливо або їх огляд пов'язаний з ускладненнями, вони тимчасово опечатуються і зберігаються у такому вигляді доти, доки не буде здійснено їх остаточні огляд і опечатування.

Слідчий, дізнавач, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.

При огляді слідчий, дізнавач, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, що не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

Особливості проведення огляду трупа (ст. 238 КПК України)

Огляд трупа здійснюється згідно з правилами, передбаченими для проведення огляду чи обшуку, за деякими особливостями:

1. Огляд трупа слідчим, прокурором проводиться за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта.

2. Огляд трупа може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи з дотриманням правил КПК України про огляд житла чи іншого володіння особи.

3. Після огляду труп підлягає обов'язковому направленню для проведення судово-медичної експертизи для встановлення причини смерті.

4. Видача трупа здійснюється лише за письмовим дозволом прокурора після проведення судово-медичної експертизи та встановлення причини смерті. У разі здійснення кримінального провадження в порядку, передбаченому статтею 615 КПК України, такий дозвіл може бути надано прокурором або слідчим після завершення вказаної експертизи.

Із вищезазначеного можливо виділити завдання огляду місця події:

- виявлення та фіксація слідів кримінального правопорушення;
- виявлення та фіксація інших об'єктів та предметів, що можуть в подальшому бути визнанні речовими доказами у кримінальному провадженні;
- з'ясування обстановки або обставин вчинення кримінального правопорушення;
- виявлення інших фактичних обставин, які мають значення для кримінального провадження.

Несвоєчасне і неякісне проведення огляду унеможливорюють якісне вилучення слідової інформації та призводить до втрати доказової інформації і знищення речей та документів, які в подальшому можуть бути визнанні речовими доказами. Своєчасність та якість проведення огляду можуть вказувати на мотиви кримінального правопорушення (злочину) та надають змогу з'ясувати характер спосіб та механізм скоєного кримінального правопорушення. Дані отримані під час якісного та своєчасного огляду місця події сприяють побудові версій з розкриття злочину.

Огляд місця події поділяють на:

Первинний огляд здійснюється безпосередньо після отримання інформації про вчинення кримінального правопорушення і у обстановці місця події наявні незмінні сліди злочину та злочинця. Результати такого огляду є найбільш ефективними.

Повторний огляд здійснюється у випадках, якщо виникає сумнів у повноті та достовірності первинного огляду внаслідок різноманітних причин (несприятливі природні умови, недостатня кваліфікація або ретельність слідчого тощо). При проведенні повторного огляду досліджується вся територія місця події. У ряді випадків проведення повторного огляду дозволяє заповнити прогалини у результатах первинного огляду. Але необхідно мати на увазі, що на момент проведення повторного огляду, обстановка місця події може зазнати суттєвих змін, внаслідок чого окремі докази можуть бути втраченими.

Додатковий огляд здійснюється у випадках, коли у ході розслідування виникає необхідність оглянути певний об'єкт або ділянку місця події, які або взагалі не були оглянуті під час первинного огляду, або були оглянуті недостатньо ретельно і поверхово. У таких випадках огляду підлягає не все місце події, а тільки окремі його об'єкти або ділянки.

Вимоги до оформлення результатів процесуальної дії – огляду:

Хід та результати проведення огляду фіксуються у протоколі. У випадку фіксування процесуальної дії під час досудового розслідування за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі.

Протокол огляду місця події складається з вступної, описової та заключної частин:

- вступна частина повинна містити відомості про:
- місце, час проведення та назву процесуальної дії;
- особу, яка проводить огляд місця події (прізвище, ім'я, по батькові, посада/спеціальне звання);
- всіх осіб, які присутні під час огляду місця події (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання, контактний телефон);
- інформацію про те, що особи, які беруть участь в огляді місця події, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії, а також умови та порядок їх використання.
- описова частина повинна містити відомості про:

- послідовність дій;
- отримані в результаті огляду місця події дані та відомості, важливі для кримінального провадження, в тому числі виявлені та/або надані речі і документи;
- виявлені під час огляду місця події сліди, речі та документи які в подальшому можуть бути визнанні речовими доказами.
- заключна частина, повинна містити відомості про:
- вилучені сліди, речі і документи та спосіб їх ідентифікації;
- спосіб ознайомлення учасників огляду зі змістом протоколу;
- зауваження і доповнення до письмового протоколу з боку учасників огляду місця події.

Перед підписанням протоколу огляду місця події надається можливість ознайомитися із текстом протоколу.

Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами. Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні огляду. Якщо особа через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, то ознайомлення такої особи з протоколом здійснюється у присутності її адвоката (законного представника), який своїм підписом засвідчує зміст протоколу та факт неможливості його підписання особою.

Якщо особа, яка брала участь у проведенні огляду місця події, відмовилася підписати протокол, про це зазначається в протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності – понятих.

Посадовою особою, яка проводила огляд місця події, до протоколу долучаються додатки, які можуть бути:

- спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів;
- письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні огляду місця події;
- стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії;
- фототаблиці, схеми, зліпки, слідова інформація, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

Додатки до протоколу огляду повинні бути належним чином

виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а також засвідчені підписами слідчого, дізнавача, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.

Підготовка протоколу огляду місця події та додатків до нього складається слідчим, дізнавачем або прокурором, які проводять огляд безпосередньо під час його проведення, або після його закінчення.

2.2. Відібрання пояснення

Починаючи розмову про відібрання пояснення у кримінальному провадженні, слід зазначити, що чинний КПК України передбачає декілька випадків отримання пояснення від особи, але при цьому необхідно звернути увагу на доказове значення цих пояснень, а також відокремити їх від поняття «показання».

Терміни «пояснення» та «показання» згадуються поряд у багатьох статтях КПК України. Наприклад, у ч. 3 ст. 18 КПК України зазначено, що жодна особа не може бути примушена давати пояснення, показання, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні її близькими родичами чи членами її сім'ї кримінального правопорушення.

Відповідно до п. 5 ч. 3 ст. 42 КПК України, підозрюваний, обвинувачений має право давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати.

Також ч. 1 ст. 56 КПК України закріплює права потерпілого давати пояснення, показання або відмовитися їх давати; давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє.

Поняття «пояснення», «показання» згадуються поряд і в інших статтях КПК України: ст. 68 «Перекладач», ст. 69 «Експерт» та ін.

Таким чином, можна зробити висновок, що поняття «пояснення» та «показання» не є тотожними, однак чинний КПК не дає чіткого визначення терміну «пояснення», на відміну від терміну «показання».

Так, відповідно до ч. 1 ст. 95 КПК України, показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження.

Виходячи із змісту вказаної статті, підозрюваний, обвинувачений,

потерпілий мають право давати показання під час досудового розслідування та судового розгляду, а свідок давати показання зобов'язаний.

Водночас, відповідно до ч. 8 ст. 95 КПК України, сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Так, ч. 3 ст. 214 КПК України передбачено, що пояснення може бути відібрано для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР).

При цьому, відповідно до ч. 1 ст. 298-1 КПК України, у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки пояснення відносяться до процесуальних джерел доказів.

Слід зазначити, що такі процесуальні джерела доказів не можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.

Також важливо пам'ятати, що отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання тягне за собою визнання таких доказів недопустимими внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (п. 4 ч. 2 ст. 97 КПК України).

Підсумовуючи викладене, пояснення можна визначити як відомості, які надають учасники кримінального провадження та інші особи щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що можуть бути віднесені до джерел доказів у випадках, передбачених КПК України.

Переважно пояснення відбираються під час розслідування кримінальних проступків, до внесення відомостей до ЄРДР; при цьому особа, яка надає пояснення, ще фактично не має процесуального статусу, тому така особа не попереджається про кримінальну відповідальність за ст. ст. 384-385 КК України.

Обов'язковим є лише роз'яснення такій особі положень ст. 63 Конституції України про відсутність відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом; а також положень ст. 18 КПК України про свободу від

самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї.

Також, враховуючи, що пояснення може бути використано як доказ у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, при відібранні пояснення доцільно дотримуватись структури, яка передбачена ст. 104 КПК України для протоколу.

Таким чином, пояснення має містити:

1) вступну частину, яка повинна відображати відомості про: місце, час проведення та назву процесуальної дії; особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада); всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання); інформацію про те, що особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовують під час проведення процесуальної дії, умови та порядок їх використання;

2) описову частину, що має відображати відомості про: послідовність дій; отримані внаслідок процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, зокрема виявлені та/або надані речі й документи;

3) заключну частину, яка повинна містити відомості про: вилучені речі й документи, спосіб їх ідентифікації; спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу; зауваження та доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії.

З метою подальшого використання отриманого пояснення як доказу у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, також слід пам'ятати про неухильне дотримання вимог ст. 85 «Належність доказів», ст. 86 «Допустимість доказу» та ст. 87 «Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини».

2.3. Проведення медичного освідування

Джерелами доказів у провадженнях щодо кримінальних проступків, окрім загальних, визначених у ст. 84 КПК України, є ще такі:

- пояснення осіб,
- результати проведення медичного освідування,
- показання технічних приладів та технічних засобів, що мають

функції фото, і кінозйомки, відеозапису,

– висновок спеціаліста.

За загальним правилом, зазначені джерела доказів можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо кримінального проступку. І тільки за наявності вмотивованого судового рішення окреслені джерела доказів можуть мати юридичну силу і бути використані щодо розслідування злочинів.

Розглянемо загальну характеристику одного з них, а саме проведення медичного освідування.

За своєю правовою природою та сутністю поняття «медичне освідування» викликає величезну купу питань щодо регламентації, процедури та порядку проведення. Вважаємо за доцільне в першу чергу проаналізувати процесуальні особливості проведення освідування та медичного свідкування, а також провести порівняльну характеристику з метою виокремити як схожі ознаки, так і ті що мають суттєві відмінності.

Процесуальні вимоги до проведення СРД освідування.

Відповідно до ст. 241 КПК України може бути проведено така слідча (розшукова) дія як освідування (огляд людини). За загальним правилом вона проводиться слідчим, дізнавачем або прокурором відносно таких учасників кримінального процесу як підозрюваний, свідок або потерпілий з метою підтвердження або спростування на їх тілі особливих прикмет або встановлення слідів кримінального правопорушення, за умови якщо не потрібно призначати та проводити судово-медичну експертизу.

Освідування здійснюється на підставі постанови прокурора та, за необхідності, за участю судово-медичного експерта або лікаря. Якщо ця слідча (розшукова) дія супроводжується оголенням особи – то вона повинна здійснюватися особами тієї ж статі, за винятком проведення лікарем і за згодою особи, яка освідується. Слідчий, дізнавач, прокурор не вправі бути присутнім при проведенні цієї дії з особою іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголювати особу, що підлягає освідуванню.

Перед початком освідування особі, пред'являється постанова прокурора. Після цього особі пропонується добровільно її пройти, а в разі її відмови – освідування проводиться примусово.

Під час проведення зазначеної слідчої (розшукової) дії не допускаються дії, що принижують честь і гідність особи або небезпечні

для її здоров'я. За необхідності здійснюється фіксування наявності чи відсутності на тілі особи, яка підлягає освідуванню, слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет шляхом фотографування, відеозапису чи інших технічних засобів. Зображення, демонстрація яких може розглядатись як образлива для особи, зберігаються в опечатаному вигляді і можуть надаватись лише суду під час судового розгляду.

Про проведення цієї слідчої (розшукової) дії складається протокол згідно з вимогами КПК України. Особі, освідування якої проводилося примусово, надається копія протоколу. Саме за результатами проведення освідування, як невідкладної слідчої (розшукової) дії може постати питання щодо призначення в подальшому судово-медичної експертизи.

Процесуальні вимоги до проведення медичного освідування.

У ч. 3 ст. 214 КПК України передбачено, що для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведено *медичне освідування*. Водночас ст. 300 КПК України передбачає перелік процесуальних дій, які законом дозволено проводити під час досудового розслідування кримінальних проступків, а саме це всі СРД, а також НСРД, передбачені ч. 2 ст. 264 та ст. 268 КПК України, а також відбирати пояснення для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку, проводити медичне освідування, отримувати висновок спеціаліста, що має відповідати вимогам до висновку експерта, знімати показання технічних приладів і технічних засобів у провадженнях щодо вчинення кримінальних проступків, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, вилучати знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей, до внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР.

Ретельний аналіз норм КПК України надає підстави вважати, що проведення медичного освідування до внесення відомостей до ЄРДР є процесуальною дією, яка має дещо спільне зі СРД освідування, але мета та вимоги щодо проведення різняться.

Із самої назви «медичне освідування» само по собі випливає, що суб'єктом його проведення виступає лікар або судово-медичний експерт. Такі випадки зумовлюються потребою у наявності спеціальних знань в

галузі медицини для виявлення слідів кримінального правопорушення, якими можуть бути тілесні ушкодження, сліди від операцій тощо, так і сліди біологічного походження, які залишились на тілі суб'єкта або зразки об'єктів біологічного походження, які необхідно відібрати у особи, а також визначення чи перебуває особа у алкогольному чи наркотичному стані сп'яніння.

Із прийняттям ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» запроваджено інститут кримінальних проступків. Зі свого боку, в КК України криміналізовано правопорушення, передбачене ст. 286-1 КК України «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння». Саме з метою підтвердження чи спростування стану сп'яніння законодавець передбачив проведення такої процесуальної дії до внесення відомостей до ЄРДР, як медичне освідчування, задля документального підтвердження стану особи.

Єдиним нормативно-правовим актом, який регулює порядок проведення огляду на стан сп'яніння як поліцейським, так і лікарем, є спільний наказ МВС та МОЗ № 1452/735 від 09.11.2015 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції»²⁵. Інструкція визначає процедуру проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – стан сп'яніння), та оформлення результатів такого огляду.

Огляду на стан сп'яніння підлягають водії транспортних засобів, щодо яких у поліцейського уповноваженого підрозділу Національної поліції України (далі – поліцейський) є підстави вважати, що вони перебувають у стані сп'яніння згідно з ознаками такого стану.

Ознаками алкогольного сп'яніння є:

²⁵ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС, МОЗ від 09.11.2015 № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text> (дата звернення 03.10.2024)

- запах алкоголю з порожнини рота;
- порушення координації рухів;
- порушення мовлення;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;
- поведінка, що не відповідає обстановці.

Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

- наявність однієї чи кількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);
- звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;
- сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;
- почервоніння обличчя або неприродна блідість.

Огляд на стан сп'яніння проводиться поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом (далі – спеціальні технічні засоби) або лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку).

Метою цього огляду є встановлення наявності чи відсутності стану сп'яніння в обстежуваної особи.

У разі скоєння дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), унаслідок якої є особи, що загинули або травмовані, проведення огляду на стан сп'яніння учасників цієї пригоди є обов'язковим у закладі охорони здоров'я.

З метою забезпечення достовірності результатів огляду водіїв транспортних засобів, які мають бути оглянуті в закладах охорони здоров'я, поліцейський забезпечує доставку цих осіб до найближчого закладу охорони здоров'я.

Оформлення матеріалів огляду на стан сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється згідно з чинним законодавством.

У разі наявності підстав вважати, що водій транспортного засобу перебуває у стані наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції –

поліцейський направляє цю особу до найближчого закладу охорони здоров'я.

Лікар (фельдшер) повинен ознайомитися з документами особи, яку оглядає. За результатами огляду на стан сп'яніння та лабораторними дослідженнями встановлюється діагноз, який вноситься до акта медичного огляду.

Висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі – висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння) видається на підставі акта медичного огляду. Зміст висновку щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння повідомляється оглянутій особі в присутності поліцейського, який її доставив, про що робиться запис у вищезазначеному висновку.

Акт медичного огляду особи складається в одному примірнику, який залишається в закладі охорони здоров'я. Висновок щодо результатів медичного огляду особи на стан сп'яніння складається в усіх випадках безпосередньо після огляду особи у трьох примірниках: перший примірник видається під підпис поліцейському, який доставив дану особу на огляд, другий видається оглянутій особі, а третій залишається в закладі охорони здоров'я²⁶.

Кримінально-процесуальне значення термінів «освідування» та «медичне освідування»: схожі та відмінні їхні ознаки

Термін «освідування» та «медичне освідування» в юридичній літературі вживається досить давно. Однак до цього часу тривають дискусії щодо процесуальної сутності цієї слідчої (розшукової) дії освідування, її завдань і тактичних підстав проведення. А щодо медичного освідування на сьогодні зовсім не має поняття щодо процедури проведення.

Насамперед слід з'ясувати що означає дефініція «освідування» та «медичне освідування». Та як ці процесуальні дії співвідносяться між собою. Основними відмінностями між цими двома поняттями є те, що

²⁶ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС, МОЗ 09.11.2015 № 1452/735 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text> (дата звернення 03.10.2024).

медичне освідчування не є слідчою (розшуковою) дією та може бути проведено у випадках коли потрібні спеціальні знання лікаря до внесення відомостей до ЄРДР. Під час практичної діяльності частіше за все медичне освідчування проводиться лікарем у наркологічному диспансері на предмет встановлення чи відсутності стану алкогольного чи наркотичного сп'яніння. Рідше для встановлення наявності чи відсутності тілесних ушкоджень.

Результати медичного освідчування являються джерелом доказу під час розслідування кримінальних проступків. В свою чергу законодавець дає таку можливість і під час розслідування злочинів, але при цьому повинно бути рішення суду.

Для провадження СРД освідчування, що проводиться слідчим чи дізнавачем не вимагається спеціальних медичних знань. В свою чергу при проведенні ж медичного освідчування необхідні спеціальні знання в галузі медицини, оскільки вирішенню підлягають спеціальні питання.

Зі свого боку, медичне освідчування не слід ототожнювати із судово-медичною експертизою, яка призначається і проводиться у порядку, передбаченому ст. 242 КПК України, результати якої оформляються складанням висновком експерта.

Так, у наукових колах є прихильники, які стверджують, що визначення стану людини дещо виходить за межі освідчування, оскільки потребує проведення відповідних ґрунтовних досліджень ²⁷. Подібної позиції дотримуються Є. Д. Лук'янчиков, зазначаючи, що визначення стану організму людини, зокрема сп'яніння, потребує використання спеціальних знань і має вирішуватися шляхом проведенням СМЕ, а не медичним освідчуванням, адже остатнє не передбачає проведення будь-яких досліджень над людиною.

Проаналізувавши норми КПК України, слід константувати такі схожі ознаки, як:

по-перше, «медичне освідчування» проводиться лікарем, а СРД «освідчування» може бути проведене за участі судово-медичного експерта або лікаря;

по-друге, обидві дії проводяться задля виявлення на тілі слідів кримінального правопорушення (медичне освідчування проводиться і задля встановлення стану особи);

по-третє, якщо освідчування чи медичне освідчування

²⁷ Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 360 с.

супроводжується оголошенням особи, то така дія здійснюється особами тієї ж статті, за винятком його проведення лікарем і за згодою особи, яка освідується.

по-четверте, під час проведення як освідування, так і медичного освідування не допускаються дії, що принижують честь і гідність особи або небезпечні для її здоров'я.

Відмінними рисами цього є:

- освідування проводиться за обов'язкової наявності постанови прокурора, а задля проведення медичного освідування жодного документа чинним законодавством не передбачено;
- освідування проводиться слідчим, дізнавачем, або прокурором, а медичне освідування – лише лікарем або фельдшером;
- освідування проводиться відносно підозрюваного, свідка чи потерпілого, а медичне освідування проводиться відносно особи;
- освідування може бути проведено примусово, а медичне освідування не передбачає примусового характеру;
- за результатами проведення освідування складається протокол, а за результатами медичного освідування – висновок або акт.

2.4. Висновок спеціаліста

Процесуальний статус спеціаліста у кримінальному провадженні регламентовано ст. 71 КПК України, відповідно до якої спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок.

Слід зазначити, що поняття висновку спеціаліста у кримінальному провадженні нещодавно зазнало певних змін.

Так, Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо оптимізації діяльності спеціалістів у кримінальному провадженні» від 9 жовтня 2024 року № 4009-IX (далі – Закон) ч. 2 ст. 99 КПК України було доповнено положенням такого змісту: «5) довідки, висновки та інші документи спеціалістів».

Тобто висновок спеціаліста включено до переліку документів, які за умови наявності в них відомостей, що можуть бути використані як доказ факту чи обставин, які встановлюються під час кримінального провадження, і таким чином висновок спеціаліста як документ віднесено до процесуальних джерел доказів у кримінальному провадженні.

Раніше висновок спеціаліста, відповідно до ч. 1 ст. 298-1 КПК України, відносився до процесуальних джерел доказів лише у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки. Також п. 3 ч. 3 ст. 214 КПК України було передбачено можливість отримання висновку спеціаліста до внесення відомостей до ЄРДР лише для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку.

Однак, вищевказаним Законом внесено зміни до абз. 1 ч. 3 ст. 214 КПК України та зазначено, що у невідкладних випадках до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) може бути проведений огляд місця події (відомості вносяться невідкладно після завершення огляду або отримання довідки, висновку спеціаліста).

Таким чином, висновок спеціаліста може бути отриманий ще до внесення відомостей до ЄРДР і в подальшому використано як доказ у кримінальному провадженні не тільки щодо кримінальних проступків, а й щодо злочинів.

Також слід зазначити й інші особливості залучення спеціаліста у кримінальному провадженні.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 71 КПК України, у разі необхідності та за наявності підстав може бути залучено з іноземної держави, міжнародної організації як спеціаліста фахівця у галузі хімічної, біологічної, радіаційної, ядерної чи іншої зброї.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання довідок, висновків та інших документів у випадках, передбачених пунктами 7, 8, 9 частини четвертої статті 71 КПК України.

Сторони кримінального провадження мають право під час судового розгляду заявляти клопотання про залучення спеціаліста або використання його пояснень і допомоги.

Відповідно до ч. 4 ст. 71 КПК України спеціаліст має право:

- 1) ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду;
- 2) користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням;
- 3) звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів;
- 3-1) викладати у висновку відомості, що мають значення для кримінального провадження і щодо яких йому не були поставлені запитання;
- 4) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження;
- 5) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його залученням до кримінального провадження;
- 6) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;
- 7) надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених частиною третьою статті 214 цього Кодексу;
- 8) надавати довідки з питань, що належать до сфери його знань, у випадках, передбачених частиною третьою статті 245-1 цього Кодексу;
- 9) надавати довідки, висновки з питань, що належать до сфери його знань, щодо ідентифікації особи, зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, слідів вибуху або пострілу, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, сильнодіючих лікарських засобів.

Спеціаліст зобов'язаний прибути за викликом до слідчого, дізнавача, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади; виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань; не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків; заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.

Відповідальність спеціаліста встановлено ст. 72 КПК України. Так, у разі неприбуття до суду без поважних причин або неповідомлення про причини неприбуття на спеціаліста судом покладаються всі витрати, пов'язані з оголошенням перерви в судовому засіданні. Також спеціаліст несе відповідальність за завідомо неправдивий висновок.

Розглянемо деякі особливості використання висновку спеціаліста у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків.

Відповідно до ч. 2 ст. 298-4 КПК України, особа інформується про результати висновку спеціаліста одночасно із врученням повідомлення про підозру. У разі незгоди особи з висновком спеціаліста вона має право протягом сорока восьми годин звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. Якщо протягом встановленого строку особа не звернеться з клопотанням про проведення експертизи, відповідне клопотання може бути заявлено лише під час судового розгляду.

Розділ 3

ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

Наразі в КПК України досі відсутня однозначна відповідь на питання щодо можливості та законності застосування до внесення відомостей до ЄРДР заходів забезпечення кримінального провадження, що передбачені в ст. 131 КПК України. Це пов'язано з тим, що КПК України не забороняє, але прямо і не дозволяє застосування заходів забезпечення кримінального провадження до початку досудового розслідування. Такий висновок можна зробити з того, що призначення вказаних заходів полягає у забезпеченні потреб досудового розслідування, а ч. 3 ст. 214 КПК України забороняє проводити досудове розслідування до внесення відомостей до ЄРДР, за виключенням: огляду місця події, проведення якого дозволяється лише у невідкладних випадках а також – відібрання пояснень; проведення медичного освідування; отримання висновку спеціаліста, зняття показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; вилучення знарядь і засобів вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей, що можуть проводитися лише для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку²⁸.

Водночас працівники Національної поліції у своїй практичній діяльності до внесення відомостей до ЄРДР активно застосовують такі заходи забезпечення кримінального провадження як затримання особи (п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК України) та тимчасове вилучення майна (п. 6 ч. 2 ст. 131 КПК України).

Якщо питань щодо можливості та законності застосування тимчасового вилучення майна до початку досудового розслідування під час

²⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення 01.11.2024).

огляду місця події не виникає, оскільки відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України вказаний вид огляду може бути проведений до внесення відомостей до ЄРДР, і під час нього відповідно до ч. 5 ст. 237 КПК України дозволяється здійснювати вилучення речей і документів, що мають значення для кримінального провадження, та речей, вилучених з обігу, то, щодо застосування вказаного заходу забезпечення кримінального провадження під час обшуку особи під час затримання а також застосування самого затримання – питання у практичних працівників досі існують. Це пов'язано з тим, що у практичній діяльності моменти фактичного та процесуального затримання не завжди співпадають, оскільки фактичне затримання найчастіше відбувається до внесення відомостей до ЄРДР, а процесуальне може здійснюватися як до так і після внесення відомостей до ЄРДР, але, через те, що КПК України чітко не регламентує можливість затримувати особу до початку досудового розслідування, практичні працівники в протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину майже завжди вказують час затримання і час складання вищезазначеного протоколу вже після внесення відомостей до ЄРДР, навіть у тому разі, якщо ці дії відбулися раніше. Така ж проблема виникає і при здійсненні тимчасового вилучення майна під час здійснення обшуку особи під час затримання – попри те, що майно може бути вилучено і до внесення відомостей до ЄРДР – в протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину майже завжди зазначається, що обшук особи здійснювався вже після внесення відомостей до ЄРДР.

До того ж виникають питання і щодо допустимості доказів, отриманих під час проведення такого обшуку особи. Обшук особи є частиною процесуальної дії – затримання особи, але він проводиться з дотриманням вимог, що встановленні для слідчих (розшукових) дій. Як уже вище зазначалося, за КПК України усі слідчі (розшукові) дії можна проводити лише під час досудового розслідування, тобто після внесення відомостей до ЄРДР. Єдине виключення з цього правила стосується огляду місця події, який може бути проведено у невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР. Оскільки затримання особи, що підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення без ухвали слідчого судді найчастіше відбувається саме до початку досудового розслідування, то цілком логічно постають питання: чи можна проводити обшук особи до внесення відомостей до ЄРДР та чи не будуть докази, отримані під час проведення такого обшуку визнані судом

недопустимими, через те, що порушено порядок їх отримання?²⁹.

Відповіді на ці питання, на жаль, досі законодавцем так і не були надані шляхом внесення відповідних змін до законодавства, проте вони були роз'яснені Офісом Генерального прокурора та Верховним Судом. Так, висновок про те, що затримання особи та особистий обшук затриманої особи до внесення відомостей до ЄРДР не є порушенням норм кримінального процесуального законодавства зробив Верховний Суд в своїй ухвалі від 16 лютого 2021 року у справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19), де зазначив «що затримання і особистий обшук затриманої особи може відбуватися до внесення відомостей у ЄРДР... адже затримання без дозволу суду є непередбачуваною подією, тому вимога до органу правопорядку внести відомості до ЄРДР до такої події є нереалістичною... Особистий обшук затриманої особи є необхідним, крім фіксації доказів правопорушення, також для забезпечення безпеки як осіб, що затримують, так і інших осіб, включаючи саму затриману особу. Тому проведення особистого обшуку не може відкладатися до внесення відомостей до ЄРДР. Внесення чи невнесення відомостей до ЄРДР на час затримання та особистого обшуку особи не може бути умовою законності затримання і, відповідно, фактором, який визначає допустимість доказів, отриманих під час такого обшуку»³⁰.

Окрім того, для однозначного розуміння вимог вищезазначених положень КПК України, Офісом Генерального прокурора ще у 2020 році було підготовлено лист «Щодо дотримання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Кримінального процесуального кодексу України під час затримання особи» (від 17.08.2020 № 13/4-565вих-328окв-20), в якому зазначено що однією з системних проблем, що призводять до порушень основоположних свобод прав і свобод людини, зокрема права на свободу і особисту недоторканність є неправильне розуміння терміну «кримінальне провадження», внаслідок чого затримання обліковується не з моменту

²⁹ Рогальська В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Кримінальний процесуальний кодекс України 2012р.: кримінально-правові та процесуальні аспекти: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 19-20 вересня 2013 р.)*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. С. 349-352.

³⁰ Ухвала Колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16 лютого 2021 року у справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95533196>.

фактичного затримання, який чітко визначений у ст. 209 КПК України, а після внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР та роз'яснено що «відповідно до п. 10 ч. 1 ст. 3 КПК України кримінальне провадження включає в себе досудове розслідування, судове провадження, а також *процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність*. З моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР починається досудове розслідування як одна із стадій кримінального провадження (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України). Затримання ж є процесуальною дією, яка безпосередньо пов'язана з вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, і є складовою кримінального провадження, незважаючи на те, що відповідні відомості ще не були внесені до ЄРДР».

3.1. Затримання особи без ухвали слідчого судді до внесення відомостей до ЄРДР

До внесення відомостей до ЄРДР працівники Національної поліції уповноважені лише на здійснення затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду, особи, підозрюваної у: вчиненні злочину (ст. 208 КПК України) або кримінального проступку (ст. 298-2 КПК України).

Уповноважена службова особа, відповідно до ч. 3 ст. 207 КПК України, – особа, якій законом надано право здійснювати затримання³¹. Власне цим законодавець і обмежився, не вдаючись до закріплення повного та вичерпного переліку категорій службових осіб, уповноважених здійснювати затримання, і відсилаючи в цьому питанні до інших законодавчих актів, які регламентують порядок функціонування правоохоронних органів в Україні. Виходячи із цього можна стверджувати, що суб'єктом затримання є службова особа правоохоронного органу України, якій спеціальним законом надано право затримувати осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень. На сьогоднішній день такими повноваженнями наділені усі поліцейські відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 23, ч. 1 ст. 37 ЗУ «Про

³¹ Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Національну поліцію»³², однак, як цілком правильно було зазначено в листі Офісу Генерального прокурора «Щодо дотримання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Кримінального процесуального кодексу України під час затримання особи», однією із системних проблем, що призводять до порушень основоположних свобод прав і свобод людини, зокрема права на свободу і особисту недоторканність є віднесення до «уповноваженої службової особи», яка має право здійснювати затримання без ухвали слідчого судді, виключно працівників органів досудового розслідування. Така практика не є вірною, адже ««уповноважена службова особа» є родовим поняттям, що включає в себе як слідчого, так і інших працівників правоохоронних органів, яким відповідними законами надано право на здійснення затримання. До таких працівників, зокрема, належать і працівники патрульної поліції та оперативних підрозділів, які мають повноваження здійснювати затримання в порядку, передбаченому ст. 208 КПК України».

На цьому також наголосила і колегія суддів Першої судової палати Касаційного кримінального Верховного суду в своїй ухвалі від 16.02.2021 у справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19), де дійшла висновку, що зазначений термін включає поліцейських патрульної або іншої служби поліції, яким таких повноважень надано статтею 37 Закону «Про Національну поліцію», військовослужбовців Служби правопорядку, уповноважених на затримання Законом «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», службових осіб органів Державної прикордонної служби України тощо³³.

Кожен окремий випадок затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду має свій індивідуальний «набір» цілком конкретних життєвих обставин, які і обумовлюють ситуативний характер дій, в залежності від виду затримання, але загальний порядок наступний:

- 1) фактичне затримання;
- 2) повідомлення затриманій особі підстав для його затримання, роз'яснення йому його прав та вручення пам'ятки про його процесуальні

³² Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

³³ Ухвала Колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.02.2021 у справі № 204/6541/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95533196>.

права та обов'язки;

3) складання протоколу затримання відповідно до вимог ч. 5 ст. 208 КПК України;

4) доставлення затриманої особи до органу досудового розслідування;

5) поміщення затриманої особи до Ізолятора тимчасового тримання;

6) вручення затриманій особі повідомлення про підозру не пізніше 24 годин з моменту її затримання;

7) доставлення підозрюваного до слідчого судді для вирішення питання про обрання запобіжного заходу не пізніше 60 годин з моменту затримання;

8) обрання слідчим суддею запобіжного заходу щодо підозрюваного в межах 72-х годин з моменту затримання³⁴.

Уповноважені службові особи на затримання, за загальним правилом, можуть застосувати вищезазначений тимчасовий запобіжний захід тільки до осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі лише у *випадках*, регламентованих в ч. 1 ст. 208 КПК, перелік яких є вичерпним, а саме: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; 3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України; 4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255⁻¹, 255⁻² КК України³⁵.

Виключеннями з загального правила є: 1) затримання у разі вчинення особою, підозрюваною у вчиненні злочину, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі

³⁴Рогальська В. В., Солдатенко О. А., Лазарева Д. В. та ін. Затримання особи без ухвали слідчого судді працівниками національної поліції : метод. рекомендації. Дніпро : ДДУВС, 2018. 61 с.

³⁵Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язки, які перераховані в ст. 194 КПК України та покладені на нього при обранні запобіжного заходу, або не виконав у встановленому порядку вимоги щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує³⁶, відповідно до ст. 182 КПК України та Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу, що затверджений Постановою КМУ від 11.01.2012 № 15³⁷; 2)затримання окремої категорії осіб. Особливості затримання цієї категорії осіб встановлюються главою 37 КПК України.

Процесуальний порядок дій уповноважених службових осіб у разі затримання особи без ухвали слідчого судді за підозрою у вчиненні злочину є наступним:

Після надходження інформації про вчинення правопорушення або його самостійного виявлення, уповноважені службові особи, на підставі аналізу об'єктивної сторони правопорушення, здійснюють його попередню правову кваліфікацію, що дозволяє віднести його до злочину, кримінального проступку чи до адміністративного правопорушення. Умисні дії щодо надання завідомо невірної правової оцінки вчиненого правопорушення та здійснення в подальшому адміністративного затримання особи замість кримінально-процесуального, визнаються ЄСПЛ як такі, що суперечать принципу юридичної визначеності, є свавільними і несумісними з принципом верховенства права та порушують національні юридичні гарантії, отже є незаконними у значенні ЄКПЛ (рішення ЄСПЛ: «Ничипорук, Йонкало проти України» 21.04.2011³⁸ «Доронін проти України», заява № 16505/02³⁹).

Кваліфікувавши дії особи як злочин, уповноважена службова особа повинна з'ясувати також чи передбачає санкція статті КК України, за якою попередньо кваліфіковані дії особи, покарання у виді позбавлення волі, як того вимагає припис ч. 1 ст. 208 КПК України, а

³⁶Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

³⁷ Порядок внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу, що затверджений : постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2012-%D0%BF#Text>.

³⁸Справа ЄСПЛ: «Ничипорук і Йонкало проти України» 21.04.2011 URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_683.

³⁹Справа ЄСПЛ: Доронін проти України», заява № 16505/02 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_663.

також чи існують підстави для здійснення кримінального процесуального затримання особи, що передбачені в ст. 208 КПК України.

Переконавшись у наявності підстав затримання та відсутності обмежень щодо застосування вищезазначеного заходу забезпечення кримінального провадження, уповноважена службова особа на затримання здійснює затримання особи з дотриманням вимог положень КПК України. Законодавець в ст.209 КПК України достатньо чітко визначив момент початку затримання та обрахування пов'язаних із ним процесуальних строків: коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Вказаний момент є відправною точкою, з якої дії уповноважених службових осіб набувають процесуального характеру.

4. У разі здійснення затримання, уповноважена службова особа, відповідно до вимог ст. 42, ч. 2 та 3 ст. 276, ч. 4 ст. 208 КПК України, зобов'язана *повідомити* затриманій особі:

- підстави затримання та у вчиненні якого злочину вона підозрюється;
- нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється обмеження її пересування, а також *роз'яснити*:
 - право мати захисника і побачення з ним до першого допиту;
 - право отримувати медичну допомогу;
 - право давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього;
 - право на негайне повідомлення інших осіб про її затримання і місце перебування;
 - право вимагати перевірку обґрунтованості затримання;
 - інші процесуальні права, передбачені КПК України, зокрема в ст. 42.

5. Відповідно до вимог ч. 8 ст. 42 та ст. 276 КПК України, уповноважена службова особа одночасно з повідомленням затриманій особі (підозрюваному) про його процесуальні права та обов'язки повинна *вручити пам'ятку про його процесуальні права та обов'язки*. Окрім того, згідно з наказом МВС України від 23.05.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби

органів (підрозділів) Національної поліції України»⁴⁰ кожному затриманому після доставлення його до органу Національної поліції вручається ще окрема пам'ятка для затриманих осіб, яка містить окрім переліку прав, передбачених в ст. 42 КПК, також витяги з Конституції України, КПК, ЄСПЛ, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про попереднє ув'язнення» та роз'яснення порядку звернення до ЄСПЛ. Така пам'ятка видається на руки затриманій особі, а факт отримання пам'ятки засвідчується її власноручним підписом у Книзі обліку затриманих осіб.

6. Проведення обшуку затриманої особи – це право уповноважених службових осіб на затримання, а не їх обов'язок. У разі, якщо уповноважена службова особа дійде висновку про необхідність проведення обшуку особи під час кримінального процесуального затримання вона повинна запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих), якими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, і потерпілого, працівники правоохоронних органів, а також особи, заінтересовані в результатах кримінального провадження (ч. 3 ст. 208, ч. 7 ст. 223 КПК України). Проведення обшуку затриманої особи, здійснюється з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 та ст. 236 КПК України, а саме: обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника для участі у проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає проведенню обшуку.

Законодавцем передбачено певні особливості щодо проведення обшуку співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків. Так відповідно до ч. 6 ст. 208 КПК України, такий обшук може бути проведений лише в присутності офіційних представників розвідувального органу України, про що зазначається в протоколі. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов'язковій фіксації у відповідному протоколі; під час обшуку особи, уповноважена службова особа має право проводити фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для

⁴⁰Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України : наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17>.

кримінального провадження. Предмети, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Вилучені речі та документи, які не відносяться до предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном.

7. Затримання уповноваженою службовою особою, як і будь-яка процесуальна дія, для свого належного відображення у матеріалах кримінального провадження потребує відповідного документального оформлення в порядку, визначеному кримінальним процесуальним законодавством. Основним засобом фіксації процесуальної дії в кримінальному провадженні на сьогоднішній день є складення протоколу затримання.

Процесуальне оформлення затримання уповноваженою службовою особою переслідує ряд цілей, до яких відносяться наступні: а) забезпечення закріплення, збереження і подальшого використання у кримінальному провадженні інформації, пов'язаної із проведення затримання, в тому числі: відомостей про час, місце, обставини затримання особи за підозрою у вчиненні злочину; коло осіб, залучених до проведення цієї процесуальної дії; речі і документи, які були виявлені і вилучені під час затримання; зміст заяв, клопотань чи скарг затриманої особи; б) фіксація ходу і результатів проведення затримання із відображенням дій всіх учасників затримання в тому порядку, в якому вони мали місце у дійсності; в) засвідчення певних фактів і обставин, пов'язаних із затриманням: обмеження свободи пересування особи в певному місці з чітко визначеного у годинах і хвилинах моменту; виявлення і вилучення у затриманої особи певних матеріальних об'єктів; повідомлення затриманому підстав затримання та роз'яснення йому процесуальних прав; повідомлення інших осіб про затримання; в) репрезентація встановлених і закріплених фактів та обставин суб'єктам кримінальної процесуальної діяльності, які не брали безпосередньої участі у проведенні затримання, але використовують його результати для досягнення своїх завдань у сфері кримінального процесуального доказування.

У протоколі затримання, крім відомостей передбачених в ст. 104 КПК України, зазначаються також додаткові відомості, передбачені в ч. 5 ст. 208 КПК України.

У разі якщо на момент затримання прізвище, ім'я, по батькові затриманої особи не відомі, у протоколі зазначається докладний опис

такої особи та долучається її фотознімок.

Протокол про затримання підписується особою, яка його склала і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманій особі та надсилається прокурору, у відповідності до вимог ч. 5 ст. 208 КПК України.

На сьогодні, в переважній більшості випадків затримання осіб, уповноважені службові особи на затримання, використовують зразок протоколу затримання, який затверджений наказом МВС № 386 від 10.05.2018 (Додаток)⁴¹, хоча він є обов'язковим лише для уповноважених службових осіб органів Державної прикордонної служби України.

Недотримання процесуальних вимог щодо складання протоколу затримання, здійснення затримання за відсутності складеного протоколу затримання, а також складення протоколу огляду місця події замість протоколу затримання є порушенням прямого припису ст. 208 КПК України, та призводить до визнання вищезазначених протоколів недопустимим доказом, а використання фактичних даних, отриманих під час проведення зазначених процесуальних дій неприпустимим, про що неодноразово зазначав ВС у своїх рішеннях, зокрема в постанові ККС ВС від 12 квітня 2018 р. у справі № 758/13581/15-к ВС зазначив «отже, встановлені судом фактичні обставини справи свідчать про те, що психотропна речовина була вилучена у ОСОБА_2 не під час огляду, а саме під час його затримання та обшуку, які проведено з порушенням вимог ст. ст. 207, 208, 223, 236 КПК України. За таких обставин, пославшись на вимоги ст. ст. 86, 87 КПК України, суд обґрунтовано визнав протокол огляду місця події недопустимим доказом, а використання фактичних даних, отриманих під час цієї слідчої дії неприпустимим. При цьому не залишилось поза увагою суду і те, що зазначений протокол оформлений без дотримання вимог ст. 104 КПК України. Зокрема слідчим не внесено відомості щодо всіх осіб, які були присутні при проведенні слідчої дії, а також щодо характеристики пристрою, за допомогою якого здійснювався відеозапис. Крім того, у протоколі зазначено, що огляд ОСОБА_2 проведено на відкритій місцевості, тоді як судом встановлено, що слідча дія фактично була

⁴¹Про затвердження Порядку дій уповноважених службових осіб органів Державної прикордонної служби України під час затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину. МВС України : наказ МВС України від 10.05.2018 № 386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0834-18>.

проведена в салоні автомобіля»⁴². Схожі правові позиції ВС викладено і в інших рішеннях, а саме: в постанові ККС ВС від 8 лютого 2018 року, у справі №754/5978/16-к⁴³, постанові ККС ВС від 1 березня 2018 р. у справі № 760/13866/15-к⁴⁴, постанові ККС ВС від 30 липня 2019 року, у справі № 127/20981/17⁴⁵, тощо.

8. Про кожне затримання, уповноважена службова особа у відповідності до вимог ч. 2 ст. 210, ст. 213 КПК України, ст. 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»⁴⁶, Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги органами досудового розслідування про випадки затримання осіб, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 року № 1363⁴⁷, зобов'язана:

- одразу повідомити за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування;
- негайно повідомити регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;
- надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Якщо уповноважена службова особа, має підстави для обґрунтованої підозри, що при повідомленні про затримання ця особа може зашкодити досудовому розслідуванню, вона може здійснити таке повідомлення самостійно, проте без порушення вимоги щодо його негайності.

9. У відповідності з ч. 1 ст. 210 КПК України уповноважена службова особа зобов'язана доставити затриману особу до найближчого

⁴² Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 12.04.2018 у справі № 758/13581/15-к. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/73469622>.

⁴³ Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 08.02.2018 у справі №754/5978/16-к. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72243400>.

⁴⁴ Постанова Верховного Суду від 01.03.2018 у справі № 760/13866/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72642008>.

⁴⁵ Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30.07.2019 у справі № 127/20981/17. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kks_vp_vid_30_07_2019_roku_u_spravi_127_20981_17/.

⁴⁶ Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.

⁴⁷ Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF#Text>.

підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно здійснюється реєстрація дати, точного часу (година і хвилина) доставлення затриманого та інші відомості. По суті, таке доставлення представляє собою примусове переміщення затриманої особи від місця, де згідно із вимогами ст. 209 КПК України відбулося затримання, до місця розташування найближчого підрозділу органу досудового розслідування.

10. Відповідно до ст. 212 КПК України в органах досудового розслідування має бути службова особа, відповідальна за перебування та забезпечення дотримання прав затриманих. На вказаного суб'єкта кримінальної процесуальної діяльності, законодавець у ч. 3 ст. 212 КПК України, серед усього іншого, покладає обов'язки 1) негайно зареєструвати затриманого; 2) роз'яснити затриманому підстави його затримання, права і обов'язки, здійснити опитування щодо обставин затримання, застосування уповноваженою службовою особою заходів примусу, проведення особистого обшуку та вилучення майна, повідомлення затриманого про підстави затримання та його права, повідомлення третіх осіб про факт затримання, стан здоров'я затриманого; 3) звільнити затриманого негайно після зникнення підстави для затримання або спливу строку для затримання, передбаченого ст. 211 КПК України; 4) забезпечити належне поводження із затриманим та дотримання його прав, передбачених Конституцією України, КПК України та іншими законами України; 5) забезпечити запис усіх дій, що проводяться із залученням затриманого, у тому числі час їх початку та закінчення, а також осіб, які проводили такі дії або були присутні при проведенні таких дій; 6) забезпечити невідкладне надання належної медичної допомоги та фіксацію медичним працівником будь-яких тілесних ушкоджень або погіршення стану здоров'я затриманого. До складу осіб, що надають затриманому медичну допомогу, за його бажанням може бути допущена конкретна особа, що має право на зайняття медичною діяльністю; 7) у разі виявлення порушень дотримання прав затриманої особи, фактів катування, жорстокого або нелюдського ставлення до неї негайно вжити заходів щодо їх припинення та доповісти про такі факти керівнику органу, до складу якого входить підрозділ органу досудового розслідування, і письмово повідомити прокурора. Очевидно, що реалізація цих обов'язків є необхідною і актуальною саме після доставлення затриманого уповноваженою службовою

особою до органу досудового розслідування. Лише після виконання цих заходів та їх належної фіксації у відповідних процесуальних документах затримана особа може вважатися такою, що передана в орган досудового розслідування.

11. Затриманій без ухвали слідчого судді, суду особі не пізніше 24 годин з моменту затримання вручається письмове повідомлення про підозру. Протягом 60 годин з моменту затримання така особа повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу. Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати 72 години з моменту затримання⁴⁸⁴⁹⁵⁰⁵¹.

У зв'язку з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22.11.2018 КПК України доповнено ст. 298-2, що визначає порядок затримання уповноваженою службовою особою особи, що вчинила кримінальний проступок⁵².

Відмінності застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження від затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила злочин, стосуються лише підстав, умов та строків застосування. Отже пропонується детально розглянути лише їх.

Відповідно до ст. 298-2 КПК України уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку у випадках,

⁴⁸ Рогальська В. В. Затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді: процесуальні аспекти. *Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*. 2017. № 2. С. 198-201.

⁴⁹ Рогальська В. В., Солдатенко О. А., Лазарева Д. В., Черняк Н. П. та ін. Затримання особи без ухвали слідчого судді працівниками національної поліції : метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2018. 61 с.

⁵⁰ Рогальська В. В. Повноваження та алгоритм дій працівників органів Національної поліції під час затримання особи без ухвали слідчого судді. *Юридична наука: сучасний стан, перспективи, інновації: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 7 грудня 2016 р.)*. Кривий Ріг: КФ ДДУВС, 2016. С. 35-39.

⁵¹ Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / кол. авт.: Захарко А. В., Рогальська В. В., Солдатенко О. А. та ін. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 224 с.

⁵² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

передбачених п. п. 1 і 2 ч. 1 ст. 208 КПК України, та лише за умови, якщо ця особа:

- 1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір;
- 2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку;
- 3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи;
- 4) перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим⁵³.

Таким чином, КПК України передбачено затримання особи у вчиненні кримінального проступку за *підставами*, передбаченими п. п. 1 і 2 ч.1 ст. 208 КПК України, що вказують на те, що:

- особу застали під час вчинення кримінального проступку або замаху на його вчинення;
- якщо безпосередньо після вчинення проступку очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила кримінальний проступок.

У контексті вказаних умов та підстав розглянемо кожен з них.

Перш за все, варто звернути увагу на те, що законодавцем у механізмі затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, передбачено поєднання основних підстав із супроводжуючими умовами. Зокрема, затримання уповноваженою службовою особою особи за вчинення кримінального проступку може бути здійснено у *випадку*:

- якщо особу застали під час вчинення кримінального проступку або замаху на його вчинення. Існування цієї підстави для законного затримання фактично можна вважати ключовою, тому що в типовими ситуаціями є затримання на місці вчинення кримінального проступку.
- очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно

⁵³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

вчинила кримінальний проступок. Існування даної підстави надає уповноваженій службовій особі процесуальну можливість затримати правопорушника та провести першочергові слідчі (розшукові) дії (зібрати первинний матеріал) для здійснення дізнання, зважаючи на його короткі строки.

Ідеальним слід вважати поєднання цих двох підстав для проведення дізнання, тому що у даному випадку затримання буде законним і дізнавач отримує значний обсяг доказового матеріалу для оформлення матеріалів та їх спрямування для подальшого прийняття рішення уповноваженими суб'єктами.

Крім того, законодавцем у КПК України передбачено затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок за існування конкретних підстав, проте із їх поєднанням з умовами, які також повинні існувати в момент законного затримання. До них належать такі *умови*:

– особа відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір. Відмова особи у припиненні вчинення кримінального проступку полягає у діях вербального або невербального характеру правопорушника, які спрямовані на вираження протесту працівнику правоохоронного органу та продовження вчинення протиправних дій. Особа може вчинити опір у пасивній, активній або агресивних формах. Зокрема, за пасивного опору особа взагалі не йде на контакт і не реагує на вербальні команди уповноваженої особи. Активний опір характеризується активною вербальною взаємодією між співробітником та правопорушником, проте останній часто висловлюється нецензурно, голосно кричить та намагається образити уповноважену особу. Стосовно агресивної форми опору, то вона характеризується намаганням правопорушника застосувати фізичну силу або завдати фізичного болю, поряд з цим, особою, яка вчинила кримінальний проступок, можуть бути застосовані будь-які види знарядь проти уповноваженої службової особи. Існування цієї умови викликає необхідність затримання правопорушника за підставою, передбаченою КПК України;

– правопорушник намагається залишити місце вчинення кримінального проступку. У даному випадку особа не просто не виконує законні вимоги уповноваженої службової особи, вона вживає всіх заходів для того, щоб залишити місце події, використовуючи для власну м'язову силу, будь-який транспортний засіб або засіб для

переміщення тощо;

– під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи. Якщо особі вдалося залишити місце вчинення кримінального проступку, то її переслідують уповноважені особи з метою подальшого затримання, однак правопорушник переважно під час такого переслідування не виконує законні вимоги співробітника;

– перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим. Перебування особи у будь-якому із цих станів може бути умовою для їх затримання уповноваженою службовою особою. Така особа може завдати шкоди собі або оточуючим, тому що вона не повною мірою здатна керувати своїми діями або усвідомлювати їх в певний момент.

Відповідно до ч. 2 ст. 298-2 КПК України затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на три години. Цей строк зумовлений спрощеністю даної форми досудового розслідування та мінімізованим обсягом необхідних матеріалів, які в подальшому становитимуть фактичні дані обґрунтування підозри у вчиненні конкретного кримінального проступку певною особою.

Загальним строком затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок є затримання не більше, ніж на три години, але ч. 4 ст. 298-2 КПК України передбачено певну диференціацію строків з огляду на умови, передбачені ч. 1 цієї ж статті. Так, особу може бути затримано до 72-х годин за таких умов:

1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір;

2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку;

3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи.

Поряд з цим, законодавцем передбачена необхідність дотримання норм ст. 211 КПК України, яка регламентує, що строк затримання не повинен перевищувати 72 годин, проте затримана особа не пізніше 60 годин повинна бути доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу стосовно неї або звільнення з-під варті.

До 24 годин особа може бути затриманою, якщо вона перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати

шкоди собі або оточуючим.

Під час затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок, необхідно керуватися ст. 209 КПК України, яка регламентує момент затримання, тому що особа є затриманою, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою^{54 55}.

3.2. Тимчасове вилучення майна до внесення відомостей до ЄРДР

Недоторканність права власності – є однією із основних засад кримінального провадження, що передбачена Протоколом 1 до ЄКПЛ, ст. 41 Конституції України та ст. 16 КПК України. Відповідно до вищезазначених нормативно-правових документів, держава гарантує особам забезпечення права власності, проте в окремих випадках дозволяє таке право обмежувати, а іноді – і позбавляти, однак – лише на підставі вмотивованого судового рішення. Проте, згідно з ч. 2 ст. 16 КПК України, на підставах та в порядку, передбачених КПК України, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення.

Системний аналіз кримінального процесуального законодавства дозволяє зробити висновок, що до внесення відомостей до ЄРДР, працівники Національної поліції уповноважені на здійснення тимчасового вилучення майна лише під час огляду місця події та під час обшуку особи, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Відповідно до ст. 167 КПК України, підставами тимчасового вилучення майна є фактичне позбавлення підозрюваного або осіб, у володінні яких перебуває майно, що зазначене у ч. 2 ст. 167 КПК України, можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним майном до вирішення питання про арешт майна або його повернення, або його

⁵⁴ Гаркуша А. Г. Проблемні аспекти затримання особи в порядку 298-2 КПК України. *Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспект : Матеріали всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Дніпро, 4 грудня 2020 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2020. С. 36-42.

⁵⁵ Затримання у кримінальному провадженні: навч. посіб. / кол. авт.: Захарко А. В., Рогальська В. В., Солдатенко О. А., Лазарева Д. В. та ін. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2021. 224 с.

спеціальну конфіскацію в порядку, встановленому законом.

Отже, тимчасово вилученим може бути майно у вигляді речей, документів, грошей тощо, щодо яких є достатні підстави вважати, що вони:

1) підшукані, виготовлені, пристосовані чи використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення та (або) зберегли на собі його сліди;

2) призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення або винагороди за його вчинення;

3) є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом;

4) одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від них, а також майно, в яке їх було повністю або частково перетворено.

Процесуальний порядок тимчасового вилучення майна під час затримання особи:

Відповідно до ч. 1 ст. 168 КПК України, тимчасово вилучити майно може кожен, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями 207, 208, 298-2 КПК України.

Відповідно до ст. 207 КПК України, кожен, хто не є уповноваженою службовою особою на затримання, має право затримати без ухвали слідчого судді, суду, будь-яку особу, окрім судді та народного депутата України, за наявності відповідних підстав, а саме: 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні. Але для того, щоб таке затримання було законним, особа, яка здійснила затримання зобов'язана: 1) згідно зі ст. 207 КПК України – негайно доставити затриману особу до уповноваженої службової особи або негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; 2) відповідно до ст. 168 КПК України – одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, прокурора, іншої службової особи, передати їм тимчасове вилучене майно, у разі такого вилучення. Факт передання тимчасово вилученого майна засвідчується відповідним протоколом, що складається слідчим, прокурором, іншою

уповноваженою службовою особою, копія якого надається особі, у якої вилучено майно, або її представнику.

Проведення обшуку затриманої особи в порядку, передбаченому ст. ст. 208, 298-2 КПК України, – це право уповноважених службових осіб на затримання, а не їх обов’язок. У разі прийняття такого рішення – уповноважена службова особа, слідчий чи прокурор відповідно до ч. 7 ст. 236 КПК України, уповноважені тимчасово вилучати речі, що мають значення для кримінального провадження. Ті предмети, які вилучені законом з обігу – підлягають вилученню незалежно від їх відношення до кримінального провадження. Аналогічними правами наділений слідчий та прокурор, у разі проведення огляду місця події – єдиної слідчої (розшукової) дії, що може бути проведена до внесення відомостей до ЄРДР, відповідно до ст. 214 КПК України.

Слідчий, прокурор, інша уповноважена службова особа під час огляду місця події чи під час обшуку затриманого і тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов’язані скласти відповідний протокол, копія якого надається особі, у якої вилучено майно, або її представнику.

Верховний Суд у своїх рішеннях неодноразово наголошував на необхідності дотримання вимог кримінального процесуального законодавства під час обшуку затриманої особи та вилученні речей і документів в межах його проведення. Так, у постанові ККС ВС від 08.02.2018 у справі №754/5978/16-к, Верховним Судом констатовано порушення ч. 2 ст. 208 КПК України, через те, що працівники Національної поліції при затриманні особи за підозрою у зберіганні при собі наркотичного засобу, що був вилучений ними з лівої внутрішньої кишені куртки обвинуваченого, у протоколі огляду місця події, замість протоколу затримання, зазначили що він вилучений не під час обшуку особи, а під час поверхневого огляду, у своєму рішенні Верховний Суд зробив висновок про те, що при проведенні вказаної слідчої дії працівниками Національної поліції не були враховані вимоги ст. 34 ЗУ «Про Національну поліцію», якими передбачено, що поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу, отже у конкретному випадку фактично було проведено особистий обшук особи, а не поверхнева перевірка та

порушено вимоги ст. 208 КПК України⁵⁶.

Фактичне здійснення особистого обшуку під виглядом огляду місця події та складання в подальшому протоколу огляду місця події замість протоколу обшуку також становить істотне порушення прав людини і основоположних свобод, що має наслідком недопустимість отриманих доказів.

Таку позицію ВС висловив у постанові від 21 січня 2020 року у справі № 381/2316/17 (провадження № 51-2344км19), де зазначено таке. Вироком місцевого суду ОСОБА_1 виправдано у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 309 КК, за недоведеністю наявності в його діях складу кримінального правопорушення. Ухвалою апеляційного суду зазначений вирок залишено без змін. У касаційній скарзі прокурора ставиться питання про безпідставність виправдання ОСОБА_1, у тому числі, у зв'язку із визнанням недопустимими протоколу огляду місця події та похідних від нього доказів. ВС залишив оскаржувані судові рішення без змін. Суд першої інстанції встановив, що слідчий у присутності понятих ОСОБА_5 та ОСОБА_4 у приміщенні службового кабінету відділення поліції на станції «Фастів» провів огляд місця події, у ході якого під час поверхневого огляду ОСОБА_1 у нього у присутності двох понятих було виявлено згорток із фольги, в якому змістився поліетиленовий пакетик із порошкоподібною речовиною білого кольору, ззовні схожою на амфетамін. Як пояснив ОСОБА_1, цей згорток він знайшов у смт. Борова біля залізничної платформи та зберігав для власного вживання без мети збуту. Суд проаналізував у вирокі вимоги ч. 1 ст. 237 КПК, за змістом якої огляд місцевості, приміщення, речей та документів проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення. Проведення огляду особи положеннями цієї статті не передбачено. Відповідно до ст. 209 КПК особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Згідно з вимогами частин 1, 3, 4 ст. 208 КПК уповноважена особа має право затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, якщо цю особу застали на місці вчинення злочину, та може здійснити обшук затриманої особи з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст.

⁵⁶ Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 0802.2018 у справі №754/5978/16-к URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72243400>.

236 КПК. Уповноважена службова особа, що здійснила затримання особи, повинна негайно повідомити затриманому зрозумілою для нього мовою підстави затримання та у вчиненні якого злочину він підозрюється, а також роз'яснити право мати захисника, отримувати медичну допомогу, давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього, негайно повідомити інших осіб про його затримання і місце перебування відповідно до положень ст. 213 КПК, вимагати перевірку обґрунтованості затримання та інші процесуальні права, передбачені КПК.

Згідно зі ст. 86 КПК доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. У пунктах 3, 4 ч. 2 ст. 87 КПК передбачено, що суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод, зокрема, порушення права особи на захист та отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права.

Таким чином, суд першої інстанції з'ясував, що слідчий під виглядом проведення огляду місця події фактично здійснив особистий обшук ОСОБА_1, під час якого в нього було вилучено речовину білого кольору, ззовні схожу на амфетамін, чим порушив вимоги процесуального закону, якими не передбачено можливості проведення такої слідчої дії до внесення до ЄРДР відомостей про скоєне кримінальне правопорушення. Крім того, суд першої інстанції врахував показання обвинуваченого ОСОБА_1, який у судовому засіданні пояснив, що працівники поліції після того, як він показав їм знайдений згорток, одягли на нього кайданки, посадили до автомобіля та повезли до лінійного відділу поліції на станції «Фастів», де завели його до кабінету слідчого. Упродовж усього часу ОСОБА_1 залишався поруч з працівниками поліції спочатку в автомобілі, а потім у кабінеті слідчого і не міг вільно пересуватись. При цьому суд установив, що затримання ОСОБА_1 у порядку ст. 208 КПК не проводилося, протокол його затримання не складався, процесуальні права не роз'яснювалися, а отже фактичний обшук був проведений з грубим порушенням вимог кримінального процесуального закону. За таких обставин суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про те, що протокол огляду

місця події, в якому відображено вилучення у ОСОБА_1 порошкоподібної речовини білого кольору, здобуто з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону, встановлених нормами статей 208 і 214 КПК, у зв'язку з чим такий доказ належить визнати недопустимим»⁵⁷. Аналогічну позицію Верховний Суд висловив також у постановках: від 2.06.2018 у справі № 759/14909/15-к⁵⁸; від 01.03.2018 у справі № 760/13866/15-к⁵⁹; від 04.12.2019 у справі № 752/13790/15-к (провадження № 51-5283км18)⁶⁰ та ін.⁶¹

⁵⁷ Постанова Верховного Суду від 21.01.2020 у справі № 381/2316/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87179214>.

⁵⁸ Постанова Верховного Суду від 27.06.2018 у справі № 759/14909/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75068755>.

⁵⁹ Постанова Верховного Суду від 01.03.2018 у справі № 760/13866/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72642008>.

⁶⁰ Постанова Верховного Суду від 04.12.2019 у справі № 752/13790/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86162498>.

⁶¹ Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / кол. авт.: А. В. Захарко, В. В. Рогальська, О. А. Солдатенко, Д. В. Лазарева та ін. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2021. 224 с.

Розділ 4

ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ ПІСЛЯ ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

4.1. Повідомлення керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування та підстави початку досудового розслідування

Досудове розслідування є важливим етапом у кримінальному процесі, що передує судовому розгляду справи. Цей процес регулюється КПК України та іншими нормативно-правовими актами. Однією із ключових фігур у цьому процесі є керівник органу прокуратури, який має право ініціювати досудове розслідування.

За змістом ст. 214 КПК України підставою для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та початку досудового розслідування є подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або самостійне виявлення слідчим, прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення.

Слідчий, прокурор здійснюють свої повноваження відповідно до Конституції України, кримінального процесуального законодавства та інших законодавчих та нормативно-правових документів, починаючи з моменту надходження інформації про кримінальне правопорушення від заявника до правоохоронного органу, що фактично і є підставою для початку досудового розслідування. Ця інформація подається у вигляді заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення як в усній формі (викладена фізичною особою і оформлена в письмовій формі посадовою особою), так і письмово (надіслана поштою або передана фізичною особою до відповідного органу, установи особисто).

Якщо особа безпосередньо звертається до слідчого, прокурора або іншої службової особи, уповноваженої на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, – приймається заява про вчинене кримінальне правопорушення або складається протокол

прийняття усної заяви про вчинення кримінального правопорушення.

Із заявою чи повідомленням може звернутися як заявник, так і потерпілий. Заявником є фізична або юридична особа, яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, і не є потерпілим (ст. 60 КПК).

Потерпілим, згідно зі ст. 55 КПК, є фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди. Права та обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її як потерпілого. Потерпілому вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 55 КПК). Другий екземпляр пам'ятки долучається до матеріалів досудового розслідування із відповідною відміткою про її вручення потерпілому.

Отримавши відповідні матеріали, слідчий невідкладно у повідомленні про початок досудового розслідування доводить про це до відома прокурора, зазначаючи підставу початку провадження та інші відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України. Також відповідно до ст. 111 КПК слідчий направляє повідомлення заявнику та потерпілому про початок досудового розслідування.

Слідчий, дізнавач невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, а саме:

1) дату надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

2) прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника;

3) інше джерело, з якого виявлені обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

4) короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела;

5) попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення з зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну

відповідальність;

6) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вносив відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування;

7) інші обставини, передбачені положенням про Єдиний реєстр досудових розслідувань.

Досудове розслідування – це складний і багатогранний процес, що потребує чіткої регламентації та належного контролю з боку прокуратури. Повідомлення керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування є важливим кроком у забезпеченні правопорядку та захисту прав громадян. Чітке дотримання законодавства щодо підстав для початку розслідування дозволяє ефективно реагувати на злочини та забезпечувати справедливість у суспільстві.

4.2. Визначення підслідності та місця проведення досудового розслідування на його початку

Після надходження від громадян, підприємств, установ, організацій заяв чи повідомлень про вчинене, або таке, що готується кримінальне правопорушення, а також, у разі самотійного виявлення детективом, дізнавачем, слідчим з будь-якого джерела обставин, що можуть про це свідчити та внесення відомостей щодо кримінального правопорушення до ЄРДР ***детектив, дізнавач, слідчий на початку здійснення досудового розслідування у такому провадженні зобов'язані у письмовій формі повідомити керівника органу прокуратури про це.*** Зі свого боку, керівник органу прокуратури виходячи зі змісту поданих відомостей щодо вчиненого кримінального правопорушення, своєю постановою визначає прокурора, який здійснюватиме прокурорський нагляд та процесуальне керівництво з розслідування у конкретному кримінальному провадженні. Вказана постанова повинна відповідати вимогам ст. 110 КПК України має бути підписана керівником органу прокуратури і знаходитися у матеріалах кримінального провадження. Як свідчить судова практика відсутність такої постанови в матеріалах досудового розслідування або її непідписання керівником відповідного органу прокуратури обумовлює недопустимість доказів, зібраних під час досудового розслідування, як таких, що зібрані під наглядом і процесуальним керівництвом прокурора (групи прокурорів), який не мав

на те законних повноважень⁶².

Приймаючи вказане рішення, керівник прокуратури враховує рівень складності кримінального провадження, досвід та спеціалізацію прокурора, а якщо, у зв'язку з особливою складністю кримінального провадження (велика кількість епізодів правопорушення, його тяжкість, суспільний резонанс, необхідність проведення значної кількості процесуальних дій, що вимагають погодження прокурора тощо), і коли існує така необхідність, своєю постановою призначає групу прокурорів у такій справі. До того ж, призначати прокурора, чи групу прокурорів із визначенням старшого групи прокурорів у конкретному кримінальному провадженні (щодо забезпечення ним загального планування, розподілу обов'язків і навантаження між прокурорами групи, їх доступу до накопиченої інформації, обміну потрібною інформацією, контролю за своєчасністю та повнотою проведення процесуальних і слідчих дій, урахування мотивованих позицій прокурорів групи щодо додержання вимог законодавства, виконання завдань кримінального провадження, та реагування на факти порушень вимог кримінального процесуального законодавства тощо) керівник прокуратури повинен невідкладно, але не пізніше доби з моменту отримання повідомлення слідчого (детектива, дізнавача) про початок досудового розслідування (п. 9.4. наказу ОГПУ від 30.09.2021 № 309)⁶³.

Якщо вчинено злочини, передбачені ст. ст. 255-1, 255-2, 255-3 КК України (крім тих, що належать до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України), або є підстави вважати, що кримінальне правопорушення вчинено організованою групою чи злочинною організацією, керівник прокуратури призначає старшим групи прокурора з підрозділу, що забезпечує нагляд у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинності (п. п. 5.1-5.2 наказу № 309 ОГПУ).

Якщо кримінальне правопорушення передбачене статтями 437–442 Кримінального кодексу України або пов'язане зі збройною агресією, старшим групи призначається прокурор спеціалізованої екологічної прокуратури. До складу такої групи обов'язково включають прокурорів з підрозділів, що здійснюють нагляд у кримінальних правопорушеннях,

⁶² Постанова Касаційного кримінального суду від 22.02.2021 у справі № 754/7061/1. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/95139651>).

⁶³ Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Офісу Генеральної прокуратури від 30.09.2021 № 309. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21/print>.

вчинених в умовах збройного конфлікту (п. п. 6.1–6.2 наказу № 309 ОГПУ).

У кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх до складу групи обов'язково включають ювенальних прокурорів (п. 6.3 наказу № 309 ОГПУ).

Прокурор, який керівником прокуратури призначений у кримінальному провадженні здійснювати процесуальне керівництво розслідуванням при надходженні від дізнавача, детектива, слідчого матеріалів провадження перевіряє чи відповідає кваліфікація правопорушення обставинам щодо його вчинення. Наскільки дотримано правила підслідності щодо провадження дізнання, досудового слідства у таких справах. Перед погодженням (відмови у погодженні) клопотань перевіряє наявність правових підстав для прийняття таких процесуальних рішень, відповідність наведених у них даних вимогам законів, матеріалам і фактичним обставинам кримінального провадження. За наявності підстав передбачених ст. 217 КПК України вживає заходів щодо об'єднання чи виділення матеріалів кримінального провадження. Доручає та надає письмові вказівки щодо проведення необхідних процесуальних дій, у тому числі з можливістю отримання під час їх виконання і даних із відповідних інформаційно-комунікаційних систем, реєстрів, офіційних веб-сайтів та інших джерел інформації (п. 11.7. Наказу 309 ОГПУ). Контролює виконання доручень і вказівок, наданих як слідчому, дізнавачу, органу досудового розслідування, так наданих відповідному оперативному підрозділу, щодо проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій (п. 11.13. Наказу 309 ОГПУ).

Якщо відомості про вчинене кримінальне правопорушення отриманні прокурором особисто під час розгляду ним заяв, повідомлень (і тих, що надійшли по гарячій лінії), або з матеріалів, переданих на підставі ст. 253 КУпАП, чи після самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення прокурор зобов'язаний після внесення таких відомостей до ЄРДР протягом п'яти робочих днів, з дня їх внесення, дотримуючись правил підслідності (ст. 216 КПК України) передати такі матеріали до відповідного органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування.

Слід зазначити, що положення КПК України забороняють прокурору доручати здійснення досудового розслідування іншому органу досудового розслідування у справах, які підслідні Національному

антикорупційному бюро України, за виключенням випадків існування обставин, що унеможлиблюють функціонування НАБУ, або коли досудове розслідування здійснюється в умовах воєнного стану. І рішення щодо здійснення такого провадження має право прийняти заступник Генерального прокурора – керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або Генеральний прокурор, чи особа, яка виконує його обов'язки.

Також, забороняється здійснення провадження у справах про кримінальні правопорушення вчинені народним депутатом України, іншим органам досудового розслідування, крім НАБУ та ДБР відповідно до їх підслідності (ч. 5 ст. 218 КПК).

Порушення правил про підслідність недопустиме, оскільки відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК України недопустимими є докази, що були отримані після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень. До того ж, допущення таких порушень органами досудового розслідування та прокурором з мотивів безпідставної, невмотивованої, необґрунтованої зміни підслідності, коли прокурором не було встановлено факту неефективності розслідування, по суті є порушенням належної правової процедури повноважень прокурора передбачених ч. 5 ст. 36 КПК України, згідно яких прокурор має право передавати матеріали кримінального провадження від одного органу досудового розслідування, іншому органу досудового розслідування, лише у разі його неефективного провадження або за наявності об'єктивних обставин, що унеможлиблюють функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійсненням ним досудового розслідування в умовах воєнного стану. Все вказане свідчить про недотримання належної правової процедури визначеної законом, а відповідно свідчить про порушення засади законності та верховенства права, і як наслідок зібрані, отримані не уповноваженими службовими особами органів досудового розслідування докази можуть бути визнані судом недопустимим. Окрім цього, правильне визначення підслідності сприяє і забезпеченню раціонального використання бюджетних та людських ресурсів, і відповідно сил та засобів. І тому будь-яка помилка щодо визначення підслідності може «дорого коштувати стороні обвинувачення», а злочинець не понесе заслуженого покарання, оскільки судова практика

вказує, що докази, зібрані органом досудового розслідування з порушенням правил підслідності, є недопустимими через те, що зібрані не уповноваженим органом у непередбачений кримінальним процесуальним законом спосіб⁶⁴.

У цьому аспекті слід погодитися з думкою деяких авторів щодо підтримання правових позицій Верховного Суду стосовно необхідності належного обґрунтування постанови прокурора про визначення підслідності і розгляду обґрунтованості визначення підслідності у кожному конкретному випадку⁶⁵. Також слід погодитися з науковцями, які пропонують запровадити судовий контроль щодо законності визначення прокурором підслідності, а саме можливості оскарження постанови про визначення прокурором підслідності до слідчого судді у порядку, передбаченому ст. 303 КПК⁶⁶.

Розрізняють п'ять видів підслідності кримінального провадження:

1) предметна (родова); 2) персональна; 3) альтернативна; 4) за зв'язком матеріалів; 5) територіальна (або місцева).

1) предметною (родовою) підслідністю визначається орган досудового розслідування, який повинен розслідувати ті чи інші матеріали досудового розслідування з урахуванням характеру кримінального правопорушення, його кваліфікації в обсязі ст. 216 КПК. За цією ознакою розмежовується компетенція при розслідуванні між різними відомчими органами досудового розслідування: слідчими підрозділами органів Національної поліції, органів безпеки, органів Державного бюро розслідувань, підрозділом детективів, підрозділом внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, підрозділів детективів органів Бюро економічної безпеки України та

⁶⁴ Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14.04.2020 № 761/34909/17. URL : <https://verdictum.ligazakon.net/document/88904111>; Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 23.02.2022 № 225/3731/18. URL: <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=104019953&red=1000032c9dec47012ca3948b94ca163d169d41&d=5>.

⁶⁵ Музиченко О. В., Карандась М. В. Визначення підслідності в кримінальному провадженні: актуальний стан. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія ПРАВО. Вип. 75: ч. 2. С. 110 (С. 105-110).

⁶⁶ Городецька М. Щодо розподілу підслідності на досудовому розслідуванні. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 136–143. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2022-79-2-136-143>; Романюк В. Зміна прокурором підслідності: проблеми правозастосування. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 107–120. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.10>; Погорецький М. А., Волкотруб С. Г. Удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо підслідності органів досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 71–80.

відповідними підрозділами дізнання.

Слідчі органів Національної поліції здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування, що передбачено у ст. 216 КПК.

2) *персональна підслідність* визначається за суб'єктом скоєння кримінальних правопорушень: всі матеріали досудового розслідування про кримінальні правопорушення, вчинені службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до статті 6 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до категорій посад А-Б, судьями та працівниками правоохоронних органів – слідчими органів державного бюро розслідувань (ч. 4 ст. 216 КПК).

3) *альтернативна підслідність* (ч. 5 ст. 216 КПК) означає, що досудове розслідування здійснюється слідчим того органу, до підслідності якого відноситься кримінальне правопорушення, у зв'язку з яким розпочато досудове розслідування. Закон встановлює вичерпний перелік таких кримінальних проваджень: ст. ст. 209¹, 384, 385, 386, 387, 388, 396 КК (завідомо неправдиве показання, відмова від дачі показань, приховування злочину та інші).

4) *підслідність за зв'язком* застосовується (у поєднанні з предметною та персональною підслідністю) при досудовому розслідуванні, в якому в одне провадження об'єднані матеріали за об'єктом чи суб'єктом злочину (ч. 5 ст. 216 КПК).

5) *територіальна (місцева) підслідність* визначає, слідчий, прокурор якого саме адміністративного району (області) повинен здійснювати досудове розслідування кримінального провадження. Якщо за предметною (родовою) підслідністю матеріали кримінального провадження розподіляються між органами досудового розслідування різних відомств, то за територіальною підслідністю – між одноіменними ланками органів розслідування.⁶⁷

У випадку, коли зі змісту заяви чи повідомлення громадян, підприємств, установ, організацій про вчинене, або таке, що готується кримінальне правопорушення, а також, у разі самостійного виявлення детективом, дізнавачем, слідчим з будь-якого джерела обставин, що

⁶⁷ Кримінальний процес : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Федченко В. М. 3-є вид., доп. і перероб. У 2-х ч. Ч. 1 «Досудове провадження». Дніпро : ДДУВС, 2022. (С. 193-195) 544 с.

можуть про це свідчити та внесення таких відомостей до ЄРДР *слідчий, детектив, дізнавач, дійшовши висновку про те, що дане провадження не віднесено (згідно правил підслідності) до їхньої компетенції, зобов'язані протягом п'яти днів з дня встановлення таких обставин письмово повідомити про них прокурора* та проводити розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність. У свою чергу, *прокурор, отримавши таке повідомлення (або у разі самостійного встановлення обставин, що свідчать про необхідність визначення іншої підслідності), зобов'язаний протягом десяти днів після його отримання перевірити викладені в повідомленні обставини, які свідчать про необхідність здійснення провадження згідно правил про підслідність слідчим, детективом, дізнавачем іншого відомства та в разі підтвердження викладених у повідомленні обставин скласти постанову про визначення такої підслідності, а далі, не пізніше наступного робочого дня, з дня винесення постанови про визначення підслідності забезпечує передачу вказаних матеріалів кримінального провадження до служби діловодства органу прокуратури для їх пересилки (доставляння) до іншого органу прокуратури, або до відповідного органу досудового розслідування.*

Якщо з обставин вчиненого кримінального правопорушення та матеріалів, що в ньому містяться, неможливо встановити точне місце вчинення кримінального правопорушення або якщо зібрані матеріали свідчать про його вчинення за межами України, тоді прокурор визначає місце проведення досудового розслідування з урахуванням місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо.

Якщо, розпочинаючи кримінальне провадження, слідчим, дізнавачем буде з'ясовано, що іншим слідчим, дізнавачем цього чи іншого органу досудового розслідування вже здійснюється провадження щодо такого ж кримінального правопорушення, тоді слідчий, дізнавач передає наявні у нього матеріали іншому слідчому, дізнавачу та повідомляє про це прокурора, заявника, потерпілого, а відповідні відомості щодо передачі таких матеріалі провадження вносить до ЄРДР.

Зкщо за матеріалами кримінального провадження слідчий не вбачає вчинення злочину, але вбачає вчинення кримінального проступку, то звертається з такими матеріалами до прокурора, і за його погодження надсилає їх, з урахуванням підслідності до відповідного органу керівнику

дізнання.

Водночас якщо за матеріалами кримінального провадження дізнавач, який здійснює у них дізнання дійде висновку, що особа вчинила не кримінальний проступок, а злочин, так само після погодження таких матеріалів у прокурора, з дотриманням вимог підслідності надсилає їх відповідному керівнику органу досудового розслідування.

Усі спори про підслідність та місця здійснення кримінального провадження у вищезазначених випадках уповноважений вирішувати керівник вищого рівня. Якщо спір про підслідність стосується повноважень НАБУ, то його вирішує Генеральний прокурор, або його заступник – керівник САП чи особа, яка виконує його обов'язки (ч. 5 ст. 218 КПК України).

4.3. Повноваження керівника органу досудового розслідування щодо визначення слідчого (слідчих)

У межах, визначених кримінальним процесуальним законодавством, керівник органу досудового розслідування, здійснюючи організаційні заходи для рівномірного розподілу навантаження на слідчих підрозділу як на початковому етапі досудового розслідування, так і надалі, має право: визначати та доручати проведення досудового розслідування у справі конкретному слідчому; за наявності передбачених законом підстав своїм рішенням створювати групу слідчих для провадження у складних чи особливо складних справах; одночасно визначати старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих у такій групі (п. 1 ч. 2 ст. 39 КПК України). Водночас, в кримінальному процесуальному законодавстві України відсутня пряма норма, яка б встановлювала підстави і порядок створення такої слідчої групи, але, виходячи з повноваження керівника органу досудового розслідування щодо призначення старшого слідчої групи, слід зробити висновок, що він може прийняти рішення і про утворення слідчої групи з числа підлеглих йому слідчих. До того ж, наказом МВС України від 06.07.2017 № 570 передбачено право керівника органу досудового розслідування відсторонювати слідчого Національної поліції України від проведення досудового розслідування в установленому кримінальним процесуальним

законодавством порядку та призначати іншого слідчого, а у випадку здійснення досудового розслідування слідчою групою відсторонювати старшого слідчої групи та визначати іншого старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих, змінює склад цієї слідчої групи (п. 8 ч. 2 розд. V наказу МВС України від 06.07.2017 № 570) ⁶⁸.

За вимогами ст. 110 КПК України процесуальні рішення прокурора, дізнавача, слідчого приймаються у формі постанови. Про необхідність винесення саме постанови щодо прийняття процесуальних рішень керівником органу досудового розслідування законом не зазначено. З цього питання, Об'єднана палата Касаційного кримінального суду Верховного Суду у своїй постанові від 04 жовтня 2021 року за результатами розгляду касаційної скарги захисника та засудженого з проханням скасувати вирок Хотинського районного суду Чернівецької області від 26 серпня 2020 року та вирок Чернівецького апеляційного суду від 10 грудня 2020 року суду з підстав, що досудове розслідування у кримінальному провадженні здійснювалось неуповноваженим слідчим, оскільки в матеріалах справи відсутня постанова керівника органу досудового розслідування про призначення слідчого для здійснення досудового розслідування, а тому всі зібрані у справі докази є недопустимими, зазначила, що доводи про те, що досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні здійснено не уповноваженим слідчим є безпідставними, оскільки в матеріалах кримінального провадження існує письмове доручення керівника органу досудового розслідування, а положення ст. 110 КПК не містять імперативних приписів про те, що керівник органу досудового розслідування приймає своє рішення про залучення слідчого, який буде здійснювати кримінальне провадження у формі постанови. А тому, керівник органу досудового розслідування вправі визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, у формі письмового «доручення», яке містить ті самі реквізити, що й постанова, зокрема: посаду особи керівника органу досудового розслідування; час і місце складання доручення; підстави для його складання (статті 39, 214 КПК); номер кримінального провадження, внесеного до ЄРДР; попередню правову кваліфікацію та

⁶⁸ Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 06.07.2017 № 570. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#n9>.

вказівки щодо проведення якісного, ефективного та оперативного досудового розслідування (як у цій справі). Таке доручення, якщо воно не суперечить вимогам статті 39 КПК України, є достатнім документом для наділення слідчого повноваженнями здійснювати досудове розслідування у конкретному кримінальному провадженні. Прийняття рішення саме у такій письмовій формі (а не у формі постанови) не свідчить, що досудове розслідування здійснювалося неуповноваженою особою і що отримані під час такого розслідування докази є недопустимими на цих підставах. Водночас, суд зазначив, що витяг з ЄРДР не є процесуальним рішенням, а отже, не породжує правових наслідків щодо визначення групи слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування, а тому процесуальне рішення про визначення групи слідчих, які здійснюватимуть досудове розслідування, визначення старшого цієї слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих, має прийматися у формі, яка повинна відповідати визначеним кримінальним процесуальним законам вимогам до процесуального рішення у формі постанови. При цьому таке процесуальне рішення необхідно долучати до матеріалів досудового розслідування для підтвердження наявності повноважень слідчих, які здійснюють досудове розслідування⁶⁹.

Закон надає керівнику органу досудового розслідування своєю мотивованою постановою відсторонювати призначеного ним раніше слідчого від подальшого досудового розслідування не лише за ініціативою прокурора. Право самостійно, за власної ініціативи відсторонювати слідчого від подальшого досудового розслідування і призначати іншого слідчого для такого розслідування керівник має, якщо існують підстави для відводу слідчого, або є підстави вважати, що слідчий досудове розслідування здійснює неефективно. Рішення про відсторонення і призначення іншого слідчого керівником органу досудового розслідування оформлюється мотивованою постановою про що також повідомляється прокурору (п. 2 ч. 2 ст. 39 КПК України).

Необхідність у відстороненні слідчого від проведення досудового розслідування та призначенні іншого слідчого у разі неефективного досудового розслідування може виникнути на будь-якому етапі досудового розслідування і має як процесуальний, так і організаційний

⁶⁹ Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду у справі № 724/86/20 від 04.10.2021. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100214751>.

характер. Водночас не визначення законодавцем критеріїв неефективності провадження, як наслідок відсторонення від нього слідчого та призначення іншого слідчого для подальшого провадження може негативно вплинути на якість досудового розслідування, і навіть призвести до втрати слідчим особистої відповідальності щодо законності прийнятих ним рішень з питань вирішення справи, та порушення ним процесуальних термінів проведення досудового розслідування. А тому дійсно, є необхідність до критеріїв щодо можливості відсторонення слідчого від досудового розслідування і передачі здійснення такого кримінального провадження іншому слідчому, законодавчо передбачити такі критерії, як: переведення, направлення, відкомандирування, відсторонення чи звільнення з посади слідчого у визначеному законом порядку; тривала відсутність слідчого при наявності об'єктивних причин (наприклад, відпустка, лікарняний тощо); надмірна завантаженість; у разі виявлення допущених слідчим у кримінальному провадженні процесуальних порушень⁷⁰.

Здійснюючи організаційні заходи, керівник органу досудового розслідування повинен враховувати оперативну обстановку, що склалася, та можливі варіанти її подальшого розвитку. Він спрямовує діяльність слідчого підрозділу на своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, а також на виїзд слідчо-оперативної групи на місце події для оперативного документування обставин вчиненого злочину, встановлення очевидців, ймовірних підозрюваних, вилучення речових доказів тощо.

У разі виявлення трупа людини, причини смерті якої на момент огляду місця події не встановлено та відсутні достатні дані, що свідчать про ненасильницький характер смерті, керівник органу досудового розслідування одразу після завершення цієї слідчої дії забезпечує внесення до ЄРДР відомостей про відповідне кримінальне правопорушення з попередньою кваліфікацією як умисне вбивство та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Такі самі дії здійснюються і протягом 24-х годин після подання заяви або повідомлення про безвісне зникнення дитини, якщо за цей час її місцезнаходження не встановлено, а також у разі безвісного зникнення

⁷⁰ Гаврилюк Л. В. Повноваження керівника органу досудового розслідування: окремі аспекти. *Наука і правоохоронна*. 2018 № 3 (41). С. 202 (199-204).

дорослої особи за обставин, що свідчать про можливість учинення щодо неї кримінального правопорушення. У цих випадках забезпечується обов'язкове внесення відомостей до ЄРДР з попередньою кваліфікацією як умисне вбивство та вжиття всіх передбачених КПК України заходів для повного, всебічного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження (п. 4 розд. IX наказу МВС України від 07.07.2017 № 575)⁷¹.

На початковому етапі досудового розслідування та у подальшому керівник органу досудового розслідування здійснює контроль щодо своєчасного внесення слідчими відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР з належним та своєчасним повідомленням прокурора про початок досудового розслідування. До того ж, наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298 на керівника органу досудового розслідування покладається обов'язок, відповідно до якого, не пізніше наступного робочого дня після підписання наказу про уповноваження працівника іншого підрозділу здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків або про припинення ним таких повноважень забезпечувати направлення його засвідченої копії чи витягу з наказу особам, відповідальним за ведення довідників Реєстру, для внесення до них змін про Реєстратора та Користувача, а також аналогічним чином повідомляти про організаційно-штатні у підрозділі зміни, які призводять до припинення, призупинення чи поновлення доступу до Реєстру (п. 9 розд. 2 Наказу)⁷². На керівника досудового розслідування також, покладається обов'язок перевіряти повноту та достовірність внесених даних, правильність попередньої правової кваліфікації кримінального правопорушення. Саме тому лише після перевірки керівником, внесених слідчим до ЄРДР відомостей та проставлення про це відмітки у реєстрі, програма автоматично виставляє дату обліку інформації та присвоює номер кримінального провадження. Без такого підтвердження керівником досудового розслідування провадження не зареєструється (п. 3 Розд. 2 наказу).

Керівник уповноважений перевіряти і своєчасність проведення у

⁷¹ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

⁷² Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>.

кримінальних провадженнях слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, стан виконання слідчими письмових доручень та вказівок прокурора, а також стан виконання оперативними підрозділами письмових доручень слідчих. У разі неналежного виконання оперативним працівником доручення слідчого, повертає матеріали відповідно до вимог діловодства керівникові територіального органу, підрозділу поліції для усунення недоліків та вжиття до винних заходів дисциплінарного впливу в установленому порядку (п. 9 Розд. 6 наказу МВС України № 575 від 07.07.2017)⁷³.

Під час дії воєнного стану керівник органу досудового розслідування також має право своєю вмотивованою постановою, погодженою з керівниками відповідних органів досудового розслідування, утворювати міжвідомчі слідчі групи та визначати у їхньому складі старшого слідчого, який керуватиме діями інших слідчих. А для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, учинених на територіях кількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав, можуть за запитом керівника органу досудового розслідування створюватися Офісом Генерального прокурора і спільні слідчі групи. Члени таких груп безпосередньо взаємодіють між собою, узгоджують основні напрями досудового розслідування, проведення процесуальних дій, обмінюються отриманою інформацією. Координацію їх діяльності здійснює ініціатор створення спільної слідчої групи або один із її членів. Слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії виконуються членами спільної слідчої групи тієї держави, на території якої вони проводяться (ч. 4 ст. 39, ст. 571 КПК України).

Під час формування планів розслідування керівник органу досудового розслідування обов'язково визначає строки виконання та відповідальних виконавців. У випадках, передбачених законом, з урахуванням оперативної обстановки, організовуючи роботу слідчого підрозділу, він повинен надавати чітко сформульовані, максимально конкретизовані та реальні для виконання вказівки, які не повинні суперечити вказівкам прокурора.

У разі встановлення факту порушення вимог закону слідчим

⁷³ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

керівник порушує перед вищестоящим керівником питання про притягнення такого слідчого до дисциплінарної відповідальності, оскільки самостійно скасувати незаконне, на його думку, рішення слідчого він не уповноважений. У такому випадку керівник звертається до відповідного прокурора з клопотанням про його скасування.

Керівник також уповноважений організовувати взаємодію слідчих з іншими органами та підрозділами поліції з питань попередження, виявлення та розслідування кримінальних правопорушень. За необхідності він забезпечує підвищення рівня процесуального контролю в діяльності слідчого підрозділу, враховуючи розроблені та вдосконалені тактики і методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, а також створює необхідні умови для успішного виконання слідчими покладених на них завдань (п. 3 розд. II наказу МВС № 570)⁷⁴.

⁷⁴ Інструкція з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 06.07.2017 № 570. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17#n4>.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти та судова практика

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 (в редакції від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). *Офіційний вісник України*. 1998 р., № 13, / № 32 від 23.08.2006 /, стор. 270.
4. Висновок Венеціанської комісії щодо проєкту Кримінального процесуального кодексу України від 02.11.2011. URL: <https://rm.coe.int/16802e707c>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 (в редакції від 14.05.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
7. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» : Закон України від 17.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>.
10. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
11. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
12. Про прокуратуру : Закон України 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.

13. Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу : постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 15 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2012-%D0%BF#Text>.

14. Порядок інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 № 1363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF#Text>.

15. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затв. наказом МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0937-17>.

16. Інструкція з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0750-17>.

17. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0443-20>.

18. Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування» : лист Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 09.11.2012 № 1640/0/4-12 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1640740-12#Text>.

19. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу : постанова Національного банку України від 28.07.2020 № 107. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/PB20167.html.

20. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : затв. наказом Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0298905-20>.

21. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 20.05.2020 № 405 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

22. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС справ України від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0918-17>.

23. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та

інші події» : наказ МВС України від 08.02.2019 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

24. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 05.21.2018 у справі № 826/2253/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/78750862>.

25. Постанова Верховного Суду від 04.09.2019 у справі № 823/88/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84014125>.

26. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14.04.2020 у справі № 761/34909/17. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/88904111>.

27. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 у справі № 813/1596/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/80783382>.

28. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.10.2019 у справі № 640/21519/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/85174578>.

29. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.09.2021 у справі № 556/450/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>.

30. Постанова Верховного Суду від 01.03.2018 у справі № 760/13866/15-к (провадження № 51-927км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72642008>.

31. Постанова Верховного Суду від 21.01.2020 у справі № 381/2316/17 (провадження № 51-2344км19) URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87179214>.

32. Постанова Верховного Суду від 25.08.2021 у справі № 663/267/19 (провадження № 51-3344км20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99277907>.

33. Постанова Верховного Суду від 27.06.2018 у справі № 759/14909/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75068755>.

34. Постанова Верховного Суду від 04.12.2019 у справі № 752/13790/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86162498>.

35. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15.02.2021 у справі № 133/3337/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042418> 1.6.

36. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22.02.2021 у справі № 754/7061/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651>

37. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 12.04.2018 у справі № 758/13581/15-к. URL: <https://share.google/8z3gx4JNcIoNG4b20>.

38. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30.07.2019 у справі № 127/20981/17 URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kks_vp_vid_30_07_2019_roku_u_spravi_127_20981_17/.

39. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 08.02.2018 у справі №754/5978/16-к. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/72243400>.

40. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Генерального прокурора України від 17.08.2012 № 69 : наказ Генеральної прокуратури України від 06.04.2016 № 140. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0140900-16>.

41. Про затвердження Змін до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : наказ Генерального прокурора України від 22.05.2017 № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0720-17>.

42. Про затвердження Змін до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : наказ Генерального прокурора України від 31.01.2019 № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0179-19>.

43. Про затвердження Порядку дій уповноважених службових осіб органів Державної прикордонної служби України під час затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину : наказ МВС України від 10.05.2018 № 386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0834-18>.

44. Про організацію діяльності органів прокуратури з питань ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, статистики та її аналізу : наказ Генерального прокурора України від 16.10.2015 № 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0275900-15>.

45. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ Генерального прокурора від 30.09.2021 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0309905-21>.

46. Справа ЄСПЛ: «Ничипорук і Йонкало проти України», 21.04.2011. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_683.

47. Справа ЄСПЛ: «Доронін проти України», заява № 16505/02 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_663.

48. Узагальнення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VRR00212>.

49. Узагальнення про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування: лист Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12.01.2017 №9-49/0/4-17. URL: https://protocol.ua/ru/vssu_uzagalnennya_pro_praktiku_rozglyadu_skarg_na_rishe_nnya_dii_chi_bezdiyalnist_organiv_dosudovogo_rozsliduvannya/.

50. Ухвала Колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.02.2021 у справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/955331960.2024>).

Спеціалізована література

1. Rohalska V., Buciunas G., Bronevytska O. Extradition in the criminal procedural legislation of Ukraine: compliance with the European standards. *Journal of Liberty and International Affairs*. 2022. Vol. 8. No 1. P. 138-152. URL : <https://e-jlia.com/index.php/jlia/article/view/480>.
2. Барабаш Т. М. Проблемні питання етапності досудового розслідування в кримінальному провадженні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 5. С.116.
3. Бойко О. П. Взаємодія слідчого зі спеціалістом на досудовому провадженні. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. № 4. С. 137-144.
4. Бойко О. П. Проблеми встановлення особи під час кримінального провадження. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2023. Т. 1. № 101. С. 238-248.
5. Бойко О. П. Особливості взаємодії слідчого Національної поліції України з судово-медичним експертом при встановленні факту смерті людини під час дії воєнного стану. *Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19 квіт. 2024 р.)*. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 336-339.
6. Використання електронних носіїв інформації з медіа-контентом у якості джерел доказів : метод. рек. / Авт. кол.: Захарко А. В., Гаркуша А. Г., Рогальська В. В. та ін. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 73 с.
7. Гаврилюк Л. В. Повноваження керівника органу досудового розслідування: окремі аспекти. *Наука і правоохоронна*. 2018. № 3 (41). С. 199-204.
8. Гаркуша А. Г. Проблемні аспекти затримання особи в порядку 298-2 КПК України. *Протидія економічній злочинності: теоретичний, методичний та практичний аспекти : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 4 груд. 2020 р.)*. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2020. С. 36-42.
9. Гловюк І., Рогальська В., Тетерятник Г. та ін. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Видання 4. Електронне видання (станом на 30 грудня 2022 р.). Дніпро-Львів-Одеса-Харків. 2023. 82 с.
10. Городецька М. Щодо розподілу підслідності на досудовому розслідуванні. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 136–143. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2022-79-2-136-143>.

11. Дізнання в Національній поліції: навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., засл. юриста України М. С. Цуцкірідзе / ДДУВС ; ГСУ Нац. пол. України. Київ : 7БЦ, 2022. 316 с.
12. Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.
13. Застосування положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в контексті затримання уповноваженою службовою особою в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України : метод. рек. / Авт. кол.: Цуцкірідзе М. С., Рогальська В. В., Солдатенко О. А. та ін. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 113 с.
14. Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / кол. авт.: Захарко А. В., Рогальська В. В., Солдатенко О. А., Лазарева Д. В. та ін. – Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2021. 224 с.
15. Захарко А. В. Щодо регламентації строків досудового розслідування. *Актуальні питання досудового розслідування: збірник матеріалів круглого столу (м. Кривий Ріг, 28 квіт. 2023 р.)*. Кривий Ріг : КННІ ДонДУВС, 2023. 152 с. С.13-16.
16. Захарко А. В. Зміни в особливому режимі досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.)* ; у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. I. 740 с. С. 626-628.
17. Здійснення досудового розслідування слідчими Національної поліції : навч.-практ. посіб. / авт. кол. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Київ : 7БЦ. 2023. 316 с.
18. Кримінальний процес: підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. Федченко В. М. 3-є вид., доп. і перероб. У 2-х ч. Ч. 1 «Досудове провадження». Дніпро : ДДУВС, 2022. 544 с.
19. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : монограф. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 360 с.
20. Михайленко В. Проблеми судового контролю при оскарженні бездіяльності щодо внесення відомостей у ЄРДР. *Юридична газета: офіційний веб-сайт*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/problemi-sudovogo-kontrolyu-pri-oskarzhenni-bezdiyalnosti-shchodo-vnesennya-vidomostey-u-erdr.html>.
21. Музиченко О. В., Карандась М. В. Визначення підслідності в кримінальному провадженні: актуальний стан. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 75: частина 2. С. 105-110.

22. Науково-практичний коментар до Розділу II Кримінального процесуального кодексу України «Заходи забезпечення кримінального провадження» / Ю. П. Аленін, М. В. Багрій, Р. І. Благута та ін.; за ред. І. В. Гловюк. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 440 с.

23. Особливості проведення огляду місця події в умовах збройного конфлікту : метод. рек. / С. В. Обшалов, Д. Б. Санакоєв, К. О. Чаплинський та ін. Одеса : Юридика, 2023. 40 с.

24. Погорецький М. А. Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93–103.

25. Погорецький М. А., Волкотруб С. Г. Удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо підслідності органів досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 71–80.

26. Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рек. / кол. авт. ; за ред. к.ю.н., доц. Гаркуші А. Г. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 180 с.

27. Рогальська В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.: кримінально-правові та процесуальні аспекти : тези доп. та повідом. Учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 вересня 2013 р.)*. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 349-352.

28. Рогальська В. В. Затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді: процесуальні аспекти. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2. С. 198-201.

29. Рогальська В. В. Інформування про права осіб, щодо яких здійснюється кримінальне переслідування, в контексті забезпечення справедливого судочинства: окремі аспекти. *Кримінальна юстиція під час підготовки майбутніх суддів, прокурорів та слідчих в контексті європейських стандартів: збірник матеріалів першої міжнародної конференції*. Львів, 2020. 281 с. С. 223-229

30. Рогальська В. В. Повноваження та алгоритм дій працівників органів Національної поліції під час затримання особи без ухвали слідчого судді. *Юридична наука: сучасний стан, перспективи, інновації : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кривий Ріг, 7 груд. 2016 р.)*. Кривий Ріг : КФ ДДУВС, 2016. С. 35-39.

31. Рогальська В. В., Бойко О. П. Здійснення взаємодії під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. *Право та державне управління*. 2023. № 4 С. 330-336. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.4.43>.

32. Рогальська В. В., Дараган В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий*

електронний журнал. 2024. № 3. С. 677-680. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2024/167.pdf.

33. Рогальська В. В., Солдатенко О. А., Лазарева Д. В. та ін. Затримання особи без ухвали слідчого судді працівниками національної поліції : метод. рек. Дніпро : ДДУВС, 2018. 61 с.

34. Рогальська В. В., Фоміна Т. Г. Затримання уповноваженою службовою особою: законодавчі «лабіринти» та реалії правозастосовної практики. *Science, technology, and innovation: the experience of European countries and prospects for Ukraine: Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 196-224. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-190-9-8>.

35. Рогальська В. В., Фоміна Т. Г. Затримання особи в умовах воєнного стану: підстави та уповноважені службові особи на здійснення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 371-376. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.67>.

36. Рогальська В. В., Фоміна Т. Г. Особливості застосування запобіжних заходів в умовах воєнного стану. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2022. С. 1289-1297. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-162>.

37. Романюк В. Зміна прокурором підслідності: проблеми правозастосування. *Право і безпека*. 2022. № 2 (85). С. 107-120. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.2.10>.

38. Санакоєв Д. Б., Скрябін О. М. Особливості здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 39-45.

39. Санакоєв Д. Б., Скрябін О. М. Особливості реалізації принципу законності в кримінальному процесі України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1. С. 253-257.

40. Сімонович Д. В. Доктринальні засади структури та системності кримінального процесу України: стадії та окремі провадження : монограф. Харків : ХНУВС, 2016. 408 с.

41. Солдатенко О. А. Нормативно-правовий аналіз проблемних питань правозастосовної практики інституту затримання в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 617-621. URL: http://lsej.org.ua/4_2023/149.pdf.

42. Солдатенко О. А. Проблемні питання проведення обшуку у невідкладних випадках. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Право»*. 2023. № 10. С. 437-445.

43. Солдатенко О. А. Проблемні питання та перспективи вдосконалення правового регулювання процедури проведення обшуку як

слідчої (розшукової) дії. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2 (123). С. 294-302.

44. Солдатенко О. А. Теоретичні та практичні питання затримання особи за кримінальним процесуальним кодексом України. *Наукові перспективи*. 2023. № 9(39). С. 495-503.

45. Федченко В., Гога І. Процесуальні гарантії прав потерпілого у кримінальному процесі України. *The 5th International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society» (July 17-19, 2023) SPC «Sciconf.com.ua»*. Kyiv, Ukraine. 2023. P. 700-703.

46. Федченко В. М. Деякі аспекти розслідування слідчо-оперативною групою. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 листоп. 2020 р.)* / редкол.: В. В. Чернєй, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2020. 461 с.

47. Федченко В. М. Затримання особи за підозрою у вчиненні злочину та можливості його оскарження у кримінальному провадженні. *Право і Безпека. Law and safety*. 2023. № 4. С. 95-105.

48. Федченко В. М. Щодо обов'язкового початку досудового розслідування. *Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах : матеріали всеукр. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 26 трав. 2023 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2023. С. 158-161.

49. Шендрик Ю. В. Дотримання прав людини у кримінальному провадженні під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 655-658. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-4/156>.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ДОБІРКА ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЩОДО ЗАСТОСУВАНЬ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Підставою початку досудового розслідування є не будь-які прийняті та зареєстровані заяви, повідомлення, а лише ті з них, з яких вбачаються вагомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, короткий виклад яких разом із прізвищем, ім'ям, по батькові (найменуванням) потерпілого або заявника, серед іншого, вноситься до ЄРДР. У разі надходження до органів поліції анонімних листів, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, їх реєстрація здійснюється лише в підрозділах документального забезпечення, після чого вони передаються за резолюцією керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, до структурних підрозділів для використання в розкритті злочинів.

Таку правову позицію ВС виклав у постанові від 30.09.2021 у справі No 556/450/18 (провадження No 51-4229км20), в якій було зазначене наступне:

3.4.1. Підставою початку досудового розслідування є не будь-які прийняті та зареєстровані заяви, повідомлення, а лише ті з них, в яких містяться достатні дані, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, за наслідками чого слідчий, прокурор приймає рішення про початок досудового розслідування шляхом внесення відповідних відомостей до ЄРДР. Анонімна заява не реєструється як підстава для відкриття кримінального провадження, а лише є підставою для перевірки викладеної в ній інформації, після чого відомості до ЄРДР може бути внесено за рапортом працівника поліції, який встановив наявність ознак кримінального правопорушення згідно з інформацією, що міститься у заяві чи повідомленні

Обставини справи: органом досудового розслідування ОСОБА_1 обвинувачувався в тому, що він за невстановлених досудовим розслідуванням обставин, діючи умисно, незаконно придбав психотропну речовину, метамфетамін, яку незаконно зберігав з метою подальшого збуту у серпні 2017 р. Надалі ОСОБА_1, перебуваючи в кафе, незаконно збув за 500 грн зазначену психотропну речовину масою 0,0224 г залегенованій особі ОСОБА_2. Крім того, згідно з обвинувальним актом, ОСОБА_1 за невстановлених досудовим розслідуванням обставин, діючи умисно, незаконно придбав метамфетамін та зберігав його з метою збуту. Надалі

ОСОБА_1, перебуваючи в кафе, повторно незаконно збув за 500 грн зазначену психотропну речовину масою 0,1646 г залегенованої особі ОСОБА_2.

Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 визнано невинуватим у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених частинами 1 та 2 ст. 307 КК, та виправдано у зв'язку з недоведеністю його вини у вчиненні інкримінованих кримінальних правопорушень. Як було встановлено судом, внесення відомостей до ЄРДР було здійснено на підставі анонімного звернення на адресу керівника місцевої прокуратури, у якому не було зазначено конкретних обставин, які би свідчили про наявність ознак злочину, а лише загальне повідомлення від імені жителів селища про незаконний збут наркотичних засобів ОСОБА_1 та іншими особами. Суд дійшов висновку, що таке звернення, зміст якого не відповідає вимогам ч. 5 ст. 214 КПК, у цьому випадку не могло бути безальтернативною підставою для внесення відомостей про кримінальне правопорушення щодо ОСОБА_1 до ЄРДР та, відповідно, початку досудового розслідування. Апеляційний суд залишив без зміни цей вирок.

Позиція ККС: залишено без зміни ухвалу апеляційного суду. Обґрунтування позиції ККС: за змістом ст. 214 КПК підставою для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та початку досудового розслідування є подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або самостійне виявлення слідчим, прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення. Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.

Разом із цим слідчий, прокурор після прийняття та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, виходячи з їх змісту, має перевірити достатність даних, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, за наслідками чого ним приймається рішення про початок досудового розслідування шляхом внесення відповідних відомостей до ЄРДР. Таким чином, підставою початку досудового розслідування є не будь-які прийняті та зареєстровані заяви, повідомлення, а лише ті з них, з яких вбачаються вагомі обставини, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, короткий виклад яких разом із прізвищем, ім'ям, по батькові (найменуванням) потерпілого або заявника, серед іншого, вноситься до ЄРДР. У разі надходження до органів поліції анонімних листів, що містять відомості про вчинені кримінальні правопорушення, їх реєстрація здійснюється лише в підрозділах документального забезпечення, після чого вони передаються за резолюцією керівника органу поліції або особи, яка виконує його обов'язки, до структурних підрозділів для використання в розкритті злочинів

(п. 13 Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затвердженої наказом МВС від 06.11.2015 № 1377, яка була чинною станом на час проведення досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні). Тобто, як зазначив суд у вирoku, анонімна заява не реєструється як підстава для відкриття кримінального провадження, а лише є підставою для перевірки викладеної в ній інформації, після чого відомості до ЄРДР може бути внесено за рапортом працівника поліції, який встановив наявність ознак злочину у заяві чи повідомленні.

Аргументи прокурора, наведені в касаційній скарзі, про необґрунтоване посилення суду на зазначену вище Інструкцію, яка регулює ведення обліку заяв та повідомлень в органах поліції, тоді як відомості про кримінальне правопорушення у цьому кримінальному провадженні було внесено до ЄРДР прокурором, жодним чином не спростовують наведених вище висновків, оскільки сам по собі зміст вказаного анонімного повідомлення, на підставі якого розпочато досудове розслідування, не відповідає вимогам ч. 5 ст. 214 КПК. До того ж порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах прокуратури України заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення, як і зазначена Інструкція, також не передбачає безумовного внесення відомостей до ЄРДР про кримінальні правопорушення при надходженні анонімної заяви чи повідомлення. Можливість подати заяву або повідомлення про кримінальне правопорушення без зазначення прізвища, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника передбачена для кримінальних правопорушень, які віднесені до підслідності ДБР. Такі заяви і повідомлення розглядаються за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи або містить фактичні дані про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, які можуть бути перевірені (ст. 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань»).

Крім того, за приписами ч. 3 ст. 214 КПК (у редакції, яка діяла на момент проведення процесуальних дій у цьому кримінальному провадженні) здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Тобто, за загальним правилом, слідчі (розшукові) дії, НСРД можуть проводитися лише в розпочатому кримінальному провадженні, відомості про яке внесені до ЄРДР, та не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування. Будь-які слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а здобуті внаслідок них докази – недопустимими (ч. 3 ст. 214, ч. 8 ст. 223, ст. 219 КПК). Проте зазначених вимог закону стороною обвинувачення не дотримано. Як убачається з матеріалів кримінального провадження, 27.06.2017 до ЄРДР було внесено відомості про кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 307 КК, за фактом збуту наркотичних речовин жителями селища. Надалі 10.01.2018 на підставі рапорту оперуповноваженого ВП до ЄРДР було внесено відомості за правовою

кваліфікацією ч. 2 ст. 307 КК про те, що 10.01.2018 у ході проведення оперативної закупки по матеріалам кримінального провадження, внесеного до ЄРДР, ОСОБА_1 збув за 500 грн залегенованій особі речовину, зовні схожу на метамфетамін. Однак відомості про вчинення ОСОБА_1 кримінального правопорушення, яке, згідно з обвинувальним актом, мало місце 07.08.2017, в умовах проведення контролю за вчиненням злочину, виходячи із наявних у матеріалах справи даних, до ЄРДР не було внесено, що дає підстави вважати, що до обвинуваченого була застосована неналежна правова процедура⁷⁵.

Детальніше з текстом постанови ВС від 30.09.2021 у справі No 556/450/18 (провадження No 51-4229км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>.

Визначення керівником органу досудового розслідування слідчого на підставі процесуального документа – доручення, а не постанови, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону Позиції судів першої та апеляційної інстанцій: за вироком місцевого суду ОСОБА_1 засуджено за ч. 1 ст. 121 КК. Апеляційний суд залишив вказаний вирок без зміни. Засуджений у касаційній скарзі, зокрема, вказує, що досудове розслідування у кримінальному провадженні здійснювалося неповноважним слідчим, оскільки в матеріалах справи відсутня постанова керівника органу досудового розслідування про призначення слідчого для здійснення досудового розслідування, а тому він вважає, що всі зібрані у справі докази є недопустимими. Позиція ККС: залишено без зміни судові рішення щодо ОСОБА_1. Обґрунтування позиції ККС: колегія суддів визнала безпідставними вказані вище доводи засудженого. В матеріалах цього кримінального провадження відсутня постанова керівника органу досудового розслідування про визначення слідчого, але міститься письмове доручення 04.11.2018, яким начальник СВ ВП ГУ НП доручає старшому слідчому цього відділу провести досудове розслідування у цьому кримінальному провадженні, а 06.11.2018 аналогічним дорученням здійснення досудового розслідування доручено іншому слідчому. З урахуванням того, що порядок визначення прокурора і слідчого в конкретному кримінальному провадженні врегульований у чинному КПК у різних статтях, але ці норми містять схожі формулювання, колегія суддів направила це кримінальне провадження на розгляд ОП для вирішення питання, зокрема, щодо подібності правовідносин в питаннях порядку призначення (визначення) слідчого (як у цій справі) та призначення (визначення) прокурора (що було предметом розгляду, ОП у справі No 754/7061/15).

Ухвалою ОП від 10.06.2021 кримінальне провадження, що розглядається було повернуто для розгляду колегією суддів. ОП, зокрема, зауважила, що порушувані у вказаних кримінальних провадженнях правові питання є очевидно відмінними. На обґрунтування такої позиції ОП вказала, що в її

⁷⁵ URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>.

рішенні від 22.02.2021 сформульовано правовий висновок у результаті розгляду правової ситуації, яка була обумовлена відсутністю у матеріалах досудового розслідування постанови про призначення прокурора або ж відсутністю підпису прокурора на такій постанові. У ньому не ставилося і не вирішувалося питання про можливість підтвердження повноважень процесуальної особи на участь у досудовому розслідуванні у конкретному кримінальному провадженні іншим (ніж постанова) процесуальним документом – на підставі доручення.

Таким чином, вказаний правовий висновок не містить орієнтирів про альтернативність процесуальних засобів (доручення чи постанова) у питанні підтвердження повноважень різних процесуальних осіб сторони обвинувачення. Окрім того, ОП щодо відсутності подібності правовідносин у вказаних кримінальних провадженнях (у цьому і No 754/7061/15) зауважила на тому, що в них йдеться про різних процесуальних суб'єктів. Так, правовий висновок у постанові ОП від 22.02.2021 стосується порядку призначення прокурора у конкретному кримінальному провадженні, тоді як у розглядуваному кримінальному провадженні вказується на визначення слідчого шляхом надання письмового доручення начальника слідчого відділу.

До того ж схожість нормативного регулювання порядку визначення прокурора і слідчого, на думку ОП, не є лише способом закріплення нормативних приписів, які регламентують різні за своїм змістом правовідносини, а тому спосіб правової регламентації не є свідченням однаковості процесуальних статусів та повноважень. Передаючи це кримінальне провадження на розгляд ОП, колегія суддів, зокрема, посилялася на рішення ВС у постановах від 17.03.2021 у справі No 281/422/18 (провадження No 51-5167км20) та 24.03.2021 у справі No 127/10042/18 (провадження No 51-6058км20), де було вказано на обов'язковість прийняття рішення про визначення уповноважених осіб, які здійснюватимуть повноваження слідчих у конкретному кримінальному провадженні, у формі постанови. Такий висновок колегії суддів, окрім іншого, обґрунтували посиланням на висновок ОП у справі No 754/7061/15.

Разом з тим ОП, повертаючи кримінальне провадження на розгляд колегії суддів, вказала, що наведене ілюструє інтерпретацію при застосуванні колегіями суддів вказаного правового висновку, оскільки у змісті зазначених судових рішень визнається лише узгодженість правового висновку з розглядуваними правовідносинами, а отже, йдеться про тенденцію в застосуванні, а не вказівку на ідентичність. Отже, зважаючи на наведені висновки ОП, викладені в ухвалі від 10.06.2021, колегія суддів, розглядаючи доводи касаційної скарги засудженого в цій частині, доходить такого висновку.

Огляд судової практики ККС ВС У ст. 110 КПК, на яку посиляється ОСОБА_1, дійсно зазначено, що рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Однак за змістом пунктів 8, 17 ч. 1 ст. 3 цього Кодексу

керівник органу досудового розслідування і слідчий є самостійними суб'єктами, повноваження яких визначені в окремих статтях КПК (статті 39 та 40). Положення ст. 110 КПК не містять імперативних приписів про те, що керівник органу досудового розслідування приймає своє рішення у формі постанов. Повноваження керівника органу досудового розслідування визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, у формі письмового «доручення», яке містить ті самі реквізити, що й постанова, зокрема: посада особи керівника органу досудового розслідування, час і місце складання доручення, підстави для його винесення (статті 39, 214 КПК), номер кримінального провадження, внесеного до ЄРДР, попередню правову кваліфікацію та вказівки щодо проведення якісного, ефективного і оперативного досудового розслідування (як у цій справі), не суперечить вимогам ст. 39 КПК і є достатнім документом для наділення такого слідчого повноваженнями здійснювати досудове розслідування у конкретному кримінальному провадженні. Прийняття рішення саме у такій письмовій формі (а не у формі постанови) не свідчить, що досудове розслідування здійснювалося неуповноваженою особою, і що отримані під час такого розслідування докази є недопустимими на цих підставах. Ураховуючи викладене, ВС не вважає істотним порушенням вимог процесуального закону (ст. 412 КПК) визначення керівником органу досудового розслідування слідчого на підставі процесуального документа – доручення⁷⁶.

Детальніше з текстом постанови ВС від 25.08.2021 у справі № 663/267/19 (провадження No 51-3344км20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99277907>.

Рішення про призначення прокурора (групи прокурорів) для здійснення процесуального керівництва у конкретному кримінальному провадженні повинно прийматись у формі постанови та відповідати вимогам ст. 110 КПК, тобто така постанова має міститись у матеріалах досудового розслідування та бути підписаною службовою особою, яка її прийняла.

Відсутність зазначеної постанови в матеріалах досудового розслідування або її непідписання керівником відповідного органу прокуратури обумовлює недопустимість доказів, зібраних під час досудового розслідування, як таких, що зібрані під наглядом і процесуальним керівництвом прокурора (групи прокурорів), який не мав на те законних повноважень. Підстави розгляду кримінального провадження ОП: у постанові від 19.05.2020 (справа No 490/10025/17) ККС вказано, що КПК не вимагає, щоб кожне рішення, яке приймається у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи, викладалося у формі постанови, визначення слідчого чи прокурора не є тим випадком, для якого КПК вимагає винесення постанови, а тому

⁷⁶ URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99277907>.

відсутність постанови про визначення певного слідчого або прокурора сама собою не означає, що цей слідчий або прокурор не мав відповідних повноважень. ККС дійшов висновку про необов'язковість постанови для визначення конкретного слідчого або прокурора, яким доручається виконання відповідних повноважень у певній справі.

Однак у постанові від 19.04.2018 (справа No 754/7062/15-к) ККС дійшов протилежного висновку про те, що постанова про призначення прокурора, якою надаються конкретному прокурору (групі прокурорів) передбачені ст. 36 КПК повноваження в кримінальному провадженні, є обов'язковою, як і підписання відповідною особою, що її винесла. При цьому ККС зауважив, що витяг з ЄРДР за відсутності процесуального рішення керівника органу прокуратури не наділяє прокурора повноваженнями здійснювати нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва. Аналогічна правова позиція висловлена ККС у постановах від 19.09.2018 (справа No 761/20108/15-к) та від 17.12.2019 (справа No 235/6337/18). Таким чином, з метою забезпечення єдності судової практики та формування висновку про застосування статей 36, 37 КПК, зокрема, в питанні наділення повноваженнями прокурора (групи прокурорів) у конкретному кримінальному провадженні, та у зв'язку з необхідністю відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах кримінальне провадження було передано на розгляд ОП.

Обґрунтування позиції ОП: щодо належної процедури визначення прокурора або групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, ККС вказав, що керівник органу прокуратури визначає прокурора (групу прокурорів), який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, кримінальним процесуальним рішенням, яке утворює, змінює чи припиняє права і обов'язки, тобто має правові наслідки, в конкретному кримінальному провадженні з його початку до завершення та за процесуальною формою має бути передбачено (встановлено) КПК.

Надання прав, покладення обов'язків та визначення обсягу відповідальності за своєю юридичною природою потребує письмової форми заради уникнення суб'єктивізму та забезпечення правової визначеності. Хоча ст. 37 КПК і не передбачає для керівника органу прокуратури специфічної форми рішення про визначення прокурора (групи прокурорів), який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, така процесуальна форма вбачається із тлумачення положень ст. 110 КПК у взаємозв'язку із положеннями ч. 5 ст. 36 КПК.

Відповідно до останньої норми Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, їх перші заступники та заступники своєю вмотивованою постановою мають право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування. У свою чергу постанова керівника відповідного

органу прокуратури про призначення (визначення) прокурора або групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, має відповідати вимогам ст. 110 КПК, якими, у тому числі, визначено, що постанова слідчого, дізнавача, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення.

Аналіз Положення про ЄРДР, порядок його формування та ведення, затвердженого наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298, та ч. 5 ст. 214 КПК вказує на те, що витяг з ЄРДР не може замінити постанову керівника відповідного органу прокуратури про призначення (визначення) прокурора або групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, оскільки він не є кримінально-процесуальним рішенням, яке породжує зазначені правові наслідки в конкретному кримінальному провадженні. Таким чином, за змістом статей 36, 37, 110 КПК рішення про призначення (визначення) прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, та у разі необхідності групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, обов'язково повинно прийматись у формі постанови, яка має міститися у матеріалах досудового розслідування для підтвердження факту наявності повноважень.

Така постанова має відповідати передбаченим КПК вимогам до процесуального рішення в формі постанови, у тому числі бути підписаною службовою особою, яка її прийняла. З приводу наслідків недотримання належної процедури визначення прокурора або групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, ОП вказала, що у випадку здійснення прокурором, який не визначений керівником органу прокуратури як такий, що здійснюватиме процесуальне керівництво у конкретному кримінальному провадженні, дій, передбачених ст. 36 КПК, вони здійснюються неналежним суб'єктом. Тому відсутність постанови про призначення (визначення) прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, та у разі необхідності групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, у матеріалах досудового розслідування або її непідписання керівником відповідного органу прокуратури обумовлює недопустимість доказів, зібраних під час досудового розслідування, як таких, що зібрані під наглядом і процесуальним керівництвом прокурора (прокурорів), який не мав на те законних повноважень.

Апеляційний суд, розглядаючи кримінальне провадження за апеляційною скаргою захисника ОСОБА_1, дійшов висновку, що докази обвинувачення є недостатніми для визнання ОСОБА_1 винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 358 КК, та наявні

підстави, передбачені п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК, для закриття кримінального провадження, а саме: ОСОБА_1 висунуто обвинувачення без повідомлення про підозру, тобто без дотримання встановленої кримінальним процесуальним законом процедури та за відсутності належних даних про повноваження прокурора ОСОБА_5, яка затвердила обвинувальний акт, а тому докази у кримінальному провадженні визнано недопустимими. Ухвала апеляційного суду відповідає вимогам статей 370, 419 КПК.

Висновок: за змістом статей 36, 37, 110 КПК рішення про призначення (визначення) прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, та у разі необхідності групи прокурорів, які здійснюватимуть повноваження прокурорів у конкретному кримінальному провадженні, обов'язково повинно прийматись у формі постанови, яка має міститись у матеріалах досудового розслідування для підтвердження факту наявності повноважень. Така постанова має відповідати передбаченим КПК вимогам до процесуального рішення в формі постанови, у том числі бути підписаною службовою особою, яка її прийняла. Відсутність зазначеної постанови в матеріалах досудового розслідування або її не підписання керівником відповідного органу прокуратури обумовлює недопустимість доказів, зібраних під час досудового розслідування, як таких, що зібрані під наглядом і процесуальним керівництвом прокурора (прокурорів), який не мав на те законних повноважень⁷⁷.

Детальніше з текстом постанови ККС від 22.02.2021 у справі No 754/7061/15 (провадження No 51-4584кмо18) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651>

Ухвали слідчих суддів за результатами розгляду скарг на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, що постановлені після 17.06.2020 (дата ухвалення Конституційним Судом України рішення про визнання такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положень ч. 3 ст. 307 КПК (Рішення КСУ від 17.06.2020 No 4-р(II)/2020), підлягають оскарженню в апеляційному порядку.

Якщо така ухвала слідчого судді постановлена до 17.06.2020 і на час ухвалення Рішення КСУ від 17.06.2020 No 4-р(II)/2020 ще не закінчився строк апеляційного оскарження особою ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, встановлений у п. 3 ч. 2 та ч. 3 ст. 395 КПК, то така особа має право оскаржити вказану ухвалу слідчого судді в апеляційному порядку. Підстави розгляду кримінального провадження ОП: необхідність відступити від висновків про застосування

⁷⁷ <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651>

норм кримінального процесуального закону в подібних правовідносинах, викладених відповідно в постановках ВС від 28.10.2020 (справа No 133/136/20, провадження No 51-3975км20) та від 01.10.2020 (справа No 454/2083/13-к, провадження No 51-6914 ск18).

Предмет перегляду: питання оскарження в апеляційному порядку ухвал слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, відповідно до рішення КСУ No 4-р(II)/2020 у справі за конституційною скаргою ОСОБА_2 щодо відповідності Конституції (конституційності) окремих положень ч. 3 ст. 307, ч. 3 ст. 309 КПК, ухвалене 17.06.2020. Обґрунтування позиції ОП: враховуючи положення частин 1, 3 ст. 9 КПК і ст. 151-2, 152 Конституції, ухвалення рішення КСУ, яким закони, інші акти або їх окремі положення визнаються неконституційними, є юридичним фактом, який слугує підставою для виникнення, зміни або припинення кримінально-процесуального правовідношення.

17.06.2020 КСУ ухвалив Рішення No 4-р(II)/2020, відповідно до якого визнано такими, що не відповідають Конституції (є неконституційними), положення ч. 3 ст. 307 КПК щодо заборони оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення.

Тобто вказане положення ч. 3 ст. 307 КПК втратило чинність з дня ухвалення КСУ цього Рішення. Із матеріалів провадження за касаційною скаргою ОСОБА_1 вбачається, що ухвалою слідчого судді місцевого суду відмовлено в задоволенні його скарги на бездіяльність слідчого та начальника СВ відділу поліції щодо невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, зобов'язання внести відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР. Не погоджуючись із ухвалою слідчого судді, ОСОБА_1 подав апеляційну скаргу, в якій просив її скасувати та постановити нову ухвалу про задоволення вимог скарги. Тобто перед апеляційним судом ставилося питання про перевірку ухвали слідчого судді, яка була постановлена до ухвалення КСУ зазначеного вище Рішення і відповідно до редакції ч. 3 ст. 307 КПК, що діяла на момент постановлення відповідної ухвали, не підлягала оскарженню в апеляційному порядку.

На думку ОП, для вирішення питання про наявність у певної особи в кожному конкретному випадку права апеляційного оскарження ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення, на підставі Рішення КСУ No 4-р(II)/2020 визначальними є межі строку апеляційного оскарження такої ухвали. Тобто у цьому випадку слід з'ясувати, чи припадають межі строку апеляційного оскарження такої ухвали на час ухвалення та набрання чинності зазначеним

Рішенням КСУ, чи строк апеляційного оскарження закінчується ще до дня ухвалення Рішення КСУ. Як вбачається із матеріалів провадження, 02.07.2020, тобто поза межами строку апеляційного оскарження, особа, посилаючись на Рішення КСУ від 17.06.2020 № 4-р(П)/2020, подала апеляційну скаргу на ухвалу слідчого судді місцевого суду, в якій просила поновити строк на оскарження ухвали як такий, що пропущений з поважних причин, та скасувати ухвалу слідчого судді місцевого суду.

Враховуючи наведене вище, апеляційний суд дійшов правильного висновку, що у відкритті провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 на ухвалу слідчого судді місцевого суду слід відмовити. Висновок: оскарженню в апеляційному порядку підлягають ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, які постановлені після визнання неконституційними положень ч. 3 ст. 307 КПК, тобто з 17.06.2020. Якщо така ухвала слідчого судді постановлена до 17.06.2020 і на час ухвалення Рішення Другого сенату КСУ від 17.06.2020 № 4-р(П)/2020 та набрання ним чинності ще не закінчився встановлений у п. 3 ч. 2 та ч. 3 ст. 395 КПК строк апеляційного оскарження певною особою ухвали слідчого судді за результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, то в такої особи виникає право апеляційного оскарження вказаної ухвали слідчого судді⁷⁸.

Детальніше з текстом постанови ККС від 15.02.2021 у справі № 133/3337/19 (провадження № 51-453кмо20) можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042418> 1.6.

Затримання особи та особистий обшук затриманої особи до внесення відомостей до ЄРДР не є порушенням норм кримінального процесуального законодавства.

Так ВС в своїй ухвалі від 16 лютого 2021 року у справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19) зазначив «що затримання і особистий обшук затриманої особи може відбуватися до внесення відомостей у ЄРДР... адже затримання без дозволу суду є непередбачуваною подією, тому вимога до органу правопорядку внести відомості до ЄРДР до такої події є нереалістичною... Особистий обшук затриманої особи є необхідним, крім фіксації доказів правопорушення, також для забезпечення безпеки як осіб, що затримують, так і інших осіб, включаючи саму затриману особу. Тому проведення особистого обшуку не може відкладатися до внесення відомостей до ЄРДР... Внесення чи невнесення відомостей до ЄРДР на час затримання та особистого обшуку особи не може бути умовою законності затримання і, відповідно, фактором, який визначає допустимість доказів, отриманих під час такого обшуку»⁷⁹.

⁷⁸ URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95042418> 1.6.

⁷⁹ URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95533196>

Додаток 2

Додаток 1
до Порядку ведення ЄО в органах (підрозділах)
поліції заяві повідомлень про кримінальні
правопорушення та інші події

ПАМ'ЯТКА

**щодо порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції
заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події**

1. Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.

Заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення незалежно від місця і часу їх скоєння, повноти отриманих відомостей і форми подання, а також особи заявника реєструють цілодобово уповноважені службові особи центрального органу управління поліцією, головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві, їх територіальних (відокремлених) підрозділах (управліннях, відділах, відділеннях) поліції, міжрегіональних територіальних органах Національної поліції та їх територіальних (відокремлених) підрозділах, до яких звернулася особа чи надійшло повідомлення.

2. Заяви чи повідомлення фізичних або юридичних осіб про вчинення кримінального правопорушення та іншу подію можуть бути усними або письмовими.

Усні заяви про кримінальні правопорушення заносяться до протоколу прийняття заяви про кримінальне правопорушення чи іншу подію.

Цей протокол підписують заявник та службова особа органу (підрозділу) поліції, яка прийняла заяву.

Особу, яка подає заяву чи повідомляє про кримінальне правопорушення, попереджають про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення передбаченого ст. 383 КК України, що вона засвідчує власним підписом, крім випадків надходження заяви або повідомлення поштою чи зв'язком іншого виду.

3. Уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції після отримання заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та іншу подію або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що вказують на вчинення кримінального правопорушення,

зобов'язана внести відповідні відомості до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», а за відсутності технічних можливостей – до журналу єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події.

4. Відповідно до положень ст.60 КПК України заявник має право:

– отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію (талон); отримати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань; подати на підтвердження своєї заяви речі та документи; отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

Додаток 2

до Порядку ведення єдиного обліку
в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень
про кримінальні правопорушення та інші події

Місце для штампів реєстрації (пункт 1 розділу II)

ПРОТОКОЛ прийняття заяви про кримінальне правопорушення та іншу подію

_____ (місце складення)

_____ (дата і час складення)

(слідчий, прокурор, інша посадова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, назва органу (підрозділу) поліції, прізвище, ініціали)

у присутності осіб:

(їх прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання)

дотримуючись вимог статей 60, 104, 214 Кримінального процесуального кодексу України,
приймаю _____ усну _____ заяву _____ від _____

(прізвище, ім'я, по батькові,

рік народження, посада, місця роботи і проживання заявника, контактний телефон,

документ, що посвідчує особу) про _____

(кримінальне правопорушення)

Гр. _____ попереджено про кримінальну відповідальність згідно
(прізвище, ініціали заявника)

зі статтею 383 Кримінального кодексу України за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення.

(підпис заявника)

Гр. _____ роз'яснено права заявника
(прізвище, ініціали заявника)

відповідно до статті 60 Кримінального процесуального кодексу України, а саме про те, що він (вона) має право:

отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;

отримати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань;

подати на підтвердження своєї заяви речі та документи;

отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

(підпис заявника)

Гр. _____ заявив(ла):

(прізвище, ініціали)

1. Обставини (дата, час, місце)

2. Якої матеріальної шкоди завдано протиправними діями, на яку суму, яким способом злочинці заволоділи майном (проникнення в житло чи інше приміщення, напад, вимагання, обман чи зловживання довірою, інше); якщо проникнення, то яким шляхом (злам запірних пристроїв, підбір ключа, виставлення вікна, через квартиру, іншим способом); яке майно викрадено, де воно знаходилося, наявність документів, які підтверджують право власності на втрачене (пошкоджене) майно, його вартість, прикмети, коли і де придбано _____

3. Чи застосовувалося фізичне насильство або погроза його застосування, у чому це конкретно проявлялося, які предмети (ніж, пістолет, газовий балончик, палиця тощо) використовувалися під час нападу; якщо було вимагання майна чи права на нього або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою застосування насильства, заподіяння тілесних ушкоджень, пошкодження майна тощо, в чому конкретно проявлялися такі дії _____

4. Чи заподіяно кому-небудь тілесні ушкодження, до якого закладу охорони здоров'я звертався(лася), його місцезнаходження, чи перебував(ла) на стаціонарному або амбулаторному лікуванні _____

5. Чи є посилення на обставини вчинення кримінального правопорушення, які можуть свідчити про мотиви нетерпимості (расова, національна належність, релігія чи переконання тощо) _____

6. Чи бачив(ла) особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, чи може її впізнати, за якими прикметами _____

7. Чи підозрює когось у вчиненні кримінального правопорушення (якщо так, то зазначити, з якої причини, а також відомості про цю особу) _____

8. Чи були очевидці вчинення кримінального правопорушення, що відомо про них _____

Заявник зазначив _____
(власноруч написати про ознайомлення та правильність викладених даних)

(підпис)

(ініціали, прізвище заявника)

Заяву прийняв:

(слідчий, інша посадова особа органу (підрозділу) поліції, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, посада, підпис, прізвище, ініціали)

_____ 20 ____ року

Додаток 3

до Порядку ведення єдиного обліку в
органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень
про кримінальні правопорушення та інші події
(пункт 3 розділу II)

**ШТАМП
РЕЄСТРАЦІЇ ЗАЯВ І ПОВІДОМЛЕНЬ
ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ІНШІ ПОДІЇ**

ЗАРЕЄСТРОВАНО
в інформаційно-телекомунікаційній системі
«Інформаційний портал Національної поліції України»
(журналі єдиного обліку)

(орган (підрозділ) поліції)

_____ 20____ року № _____
(дата реєстрації) (реєстраційний номер)

Уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції

(підпис, прізвище)

Додаток 4

до Порядку ведення єдиного обліку в органах
(підрозділах) поліції заяв і повідомлень про
кримінальні правопорушення та інші події
(пункт 4 розділу II)

ЖУРНАЛ
єдиного обліку заяв і повідомлень
про кримінальні правопорушення та інші події

(найменування органу (підрозділу) поліції)

Розпочато ____ 20__ р.
Закінчено ____ 20__ р.
Інвентарний № ____
Термін зберігання – ____ р.

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Продовження додатка 4

№ з/п	Дата, час (година, хвилина) надходження заяви чи повідомлення	Прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання, телефон заявника (місцезнаходження), найменування, телефони підприємства, установи, організації	Стислий зміст заяви чи повідомлення (час, місце, обставини)	Заходи, ужиті за заявою чи повідомленням уповноваженою особою органу (підрозділу) поліції (склад слідчо-оперативної групи (оперативно і групи), час виїзду та прибуття на місце події; відомості про речі, документи, майно; вид охорони об'єкта, наявність сигналізації, хімічної пастки; інші суттєві відомості)	Прізвище, ім'я, по батькові, посада, ким, кому доручено розгляд заяви чи повідомлення (дата, година, хвилина)	Дата, час (година, хвилина), посада, прізвище і підпис особи, яка отримала заяву чи повідомлення для розгляду	Відомості про результати розгляду заяви чи повідомлення (дата, година, внесення заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, номер ІТС ПІНП (журналу ЄО) органу (підрозділу) поліції, у якому зареєстровано заяву чи повідомлення, номер протоколу про адміністративне правопорушення)
1	2	3	4	5	6	7	8

(Друкується на звороті титульного аркуша журналу)

ПОЯСНЕННЯ

щодо ведення журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події

1. Журнал єдиного обліку ведеться лише в разі тимчасової відсутності технічних можливостей унесення таких відомостей до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України».

2. У журналі єдиного обліку реєструються заяви і повідомлення про кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли до органів (підрозділів) поліції.

3. Інформацію уповноважена службова особа реєструє самостійно, без погодження з керівництвом органу (підрозділу) поліції.

4. Правильність ведення журналу єдиного обліку забезпечує уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції. Аркуші в журналі єдиного обліку мають бути пронумеровані, прошнуровані та скріплені печаткою. Записи здійснюються без скорочень, охайно, чорнилом чорного або синього кольору. Виправлення та підтирання не допускаються. Про помилку в записі вчиняється застереження, яке підписує уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції.

5. Заповнюючи граfi 2, 5 журналу єдиного обліку слід керуватися такими вимогами:

1) у граfi 2 проставляються дата і час надходження заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення та іншу подію безпосередньо до уповноваженої службової особи органу (підрозділу) поліції. Під час внесення до журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, що надійшли поштою або іншим видом зв'язку або отримані службовою особою органу (підрозділу) поліції під час звернення до нього громадянина, у граfi 2 про це робляться відмітки;

2) у граfi 5 послідовно зазначаються заходи, ужиті за заявою або повідомленням про кримінальні правопорушення та інші події, зазначаються посадові особи, яким доповідалася інформація, указується, хто конкретно виїжджав на місце події:

- якщо направлялася слідчо-оперативна група (оперативна група), зазначаються дані про всіх поліцейських, які виїжджали, час виїзду та час прибуття на місце події;

- наводяться відомості про об'єкт злочинного посягання, наявність на ньому охорони, сигналізації, хімічної пастки та інші суттєві відомості;

- подається перелік речей, документів, майна, пов'язаних з учиненням правопорушення або іншою подією;

3) у граfi 7 зазначаються дата, час (година, хвилина), посада, прізвище, підпис посадової особи, яка отримала для розгляду заяву, повідомлення про вчинення кримінального правопорушення та іншу подію;

4) до граfi 8 на підставі відомостей, наданих керівником органу досудового розслідування або особою, яка виконує його обов'язки, вносяться відомості про результати розгляду матеріалів, дата, час (година, хвилина) внесення заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Про результати розгляду зареєстрованих у журналі єдиного обліку заяв і повідомлень, у яких немає відомостей, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції негайно зазначає інформацію на підставі письмового повідомлення виконавцем про номер справи, у якій зберігається заява чи повідомлення, або номер протоколу про адміністративне правопорушення, а також номер інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (журналу єдиного обліку) органу (підрозділу) поліції, який поінформовано про вчинення на території його обслуговування кримінального правопорушення чи іншої події.

Додаток 5

до Порядку ведення єдиного обліку в
органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень
про кримінальні правопорушення та інші події
(пункт 4 розділу II)

**ТАЛОН-ПОВІДОМЛЕННЯ ЄДИНОГО ОБЛІКУ № _____
ПРО ПРИЙНЯТТЯ І РЕЄСТРАЦІЮ ЗАЯВИ (ПОВІДОМЛЕННЯ) ПРО
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ІНШУ ПОДІЮ**

Шановний(а) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Вашу заяву (повідомлення) такого змісту (викладається коротка фабула події):

zareestrovano v informatsiyno-telekomunikatsiynii sistemii «Informatsiynii portal
Natsionalnoyi politsii Ukrainy» (zhurnali yedynoho obliku) _____ за
№ _____

(орган (підрозділ) поліції)

Для отримання інформації про результати розгляду заяви (повідомлення) Ви можете
звернутися до органу (підрозділу) поліції за тел. _____

Уповноважена службова особа
органу (підрозділу) поліції

(підпис)(ініціали, прізвище)

_____ 20__ р.

КОРІНЕЦЬ ТАЛОНА-ПОВІДОМЛЕННЯ ЄДИНОГО ОБЛІКУ № _____

Заяву (повідомлення) прийнято від	Посада, звання, прізвище та підпис особи, яка прийняла заяву	Підпис заявника про отримання талона- повідомлення
Прізвище, ім'я, по батькові, число, місяць, дата народження, місце проживання, контактний телефон		

Додаток 6

до Порядку ведення єдиного обліку в
органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень
про кримінальні правопорушення та інші події
(пункт 10 розділу II)

ЖУРНАЛ
отримання матеріалів єдиного обліку

(найменування органу (підрозділу) поліції)

Розпочато ____ 20__ р.
Закінчено ____ 20__ р.
Інвентарний № _____
Термін зберігання – ____ р.

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Продовження додатка 6

№з/п	Дата реєстрації та № єдиного обліку	Посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка отримала матеріали для розгляду	Дата, час отримання матеріалів, підпис особи, яка їх отримала	Примітка
1	2	3	4	5

(Друкується на звороті титульного аркуша журналу)

ПАМ'ЯТКА

щодо ведення журналу отримання матеріалів єдиного обліку

1. У журналі отримання матеріалів єдиного обліку реєструються всі матеріали єдиного обліку, які внесено до інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» (журналу єдиного обліку).

2. Інформацію уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції реєструє самостійно, без погодження з керівництвом органу (підрозділу) поліції.

3. За ведення журналу отримання матеріалів єдиного обліку відповідає уповноважена службова особа органу (підрозділу) поліції.

Аркуші в журналі отримання матеріалів єдиного обліку мають бути пронумеровані, прошнуровані та скріплені печаткою.

Записи здійснюються без скорочень, чорнилом чорного або синього кольору, виправлення і підтирання не допускаються.

4. Заповнюючи граfi 2 – 5 журналу отримання матеріалів єдиного обліку, слід керуватися такими вимогами:

1) у графі 2 зазначаються дата і номер єдиного обліку всіх без винятку заяв і повідомлень, які внесені в інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» (журналі єдиного обліку);

2) у графі 3 зазначаються посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка отримала матеріали для розгляду згідно з резолюцією керівництва органу (підрозділу) поліції;

3) у графі 4 зазначаються дата, час отримання матеріалів, що засвідчує підписом особа, яка їх отримала.

Додаток 8

Додаток 7

до Порядку ведення єдиного обліку в органах
(підрозділах) поліції заяві повідомлень
про кримінальні правопорушення та інші події
(пункт 4 розділу VI)

ЗРАЗОК

 НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ П Р И П И С Виданий _____ (займана посада) _____ (найменування підрозділу) _____ (спеціальне звання) _____ (прізвище, ім'я та по батькові) Надає право безперешкодного, щодобового допуску і перевірки службової діяльності територіальних, відокремлених та мікререгіональних територіальних органів поліції (структурних підрозділів центрального органу управління поліцією, територіальних (мікререгіональних) органів поліції, у тому числі чергових частин, науково-дослідних (навчальних) установ та установ забезпечення), запровадження спеціальних заходів, залучення техніки та особового складу, вивчення якості організації служби, оперативно-розшукової роботи, босдатності, умов і порядку зберігання озброєння, техніки, фінансово-господарської діяльності, діловодства тощо. Поліцейські зобов'язані надавати пред'явнику припису всебічну допомогу у виконанні покладених на нього обов'язків. Дійсний у разі пред'явлення службового посвідчення. Керівник органу поліції _____ (спеціальне звання) _____ (прізвище, ім'я та по батькові)	НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ПОЛІЦІЯ П Р И П И С
--	---

до Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення (пункт 3 глави 2 розділу І)

1.		01														
	(найменування органу, який розпочав досудове розслідування)	код	код	відомства	орган	регіон	район									
	Код органу: орган Національної поліції (1), орган безпеки (2), орган, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства (3), прокуратура (4), Національне антикорупційне бюро (5), орган Державного бюро розслідувань (6)															
2.	02															
	Врахувати: основна (1), виділено (2), у кримінальному провадженні, що надійшло для проведення досудового розслідування з іноземних держав (3), кримінальні правопорушення минулих років та щодо яких прийнято рішення (4), кримінальні правопорушення, які на день набрання чинності КПК України 2012 року перебувають у провадженні (5)															
3.	03															
	Номер кримінального провадження: Орган Національної поліції (1), орган безпеки (2), орган, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства (3), прокуратура (4), Національне антикорупційне бюро (5), орган Державного бюро розслідувань (6)															

4.	Дата введення до ЄРДР										04										
	Відомості введено																				
	(прізвище, посада, підпис)																				
	Відомості перевірено																				
	(прізвище, посада, підпис)																				

5.	№ та дата надходження заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або виявлення з іншого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення												05															
6.	Прізвище								Ім'я								По батькові								потерпілого або заявника			
6.1.	Ідентифікаційний код особи												6.1															
6.2.	Найменування юридичної особи																											
6.3.	Місце проживання(для юридичної особи – місцезнаходження)																											
7.	Інше джерело, з якого виявлено обставини, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (за Довідником 1)																											
	07																											
	08																											

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Кримінальне правопорушення, виявлене службою (за Довідником 2) органу (вказати якого)																																							
Дата та час учинення правопорушення	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px;">09</td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> </tr> <tr> <td colspan="6" style="text-align: center;">дата</td> <td colspan="6" style="text-align: center;">час</td> </tr> </table>	09												дата						час																			
09																																							
дата						час																																	
0.	Досудове розслідування розпочато працівником (за Довідником 2), за результатами перевірки узагальнених матеріалів Держфінмоніторингу (1), Держфінінспекції (2), на підставі рішення суду України про зобов'язання внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР (3), пов'язане з виконанням рішення Європейського суду з прав людини (4).																																						
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px;">0</td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> </tr> </table> служба (пп. 1-4)	0																																					
0																																							
	Дата початку досудового розслідування																																						
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px;">дата</td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> </tr> </table>	дата																																					
дата																																							
0.1.	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 40px;">10.1</td> <td style="width: 40px;"></td> </tr> </table> Установлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення (1), установлено особу, з них неповнолітню (2), не встановлено особу (3)	10.1																																					
10.1																																							
1.	Короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (фабула). Дата, час, адреса, місце, спосіб, знаряддя, засоби, інші особливості вчинення цього правопорушення, розміри збитків, прізвище потерпілого (потерпілих), дані осіб, які вчинили правопорушення, тощо																																						
2.	Кваліфікація кримінального правопорушення (КК України 2001 року)																																						
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px;">12</td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">ст.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">чч.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">ст.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">чч.</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">пп.</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">позн.</td> </tr> </table>	12																		ст.				чч.				ст.				чч.				пп.		позн.	
12																																							
ст.				чч.				ст.				чч.				пп.		позн.																					
2.1.	Кваліфікація злочину (КК України 1960 року)																																						
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px;">12.</td> <td style="width: 20px;">1</td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">ст.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">чч.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">ст.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">чч.</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">пп.</td> <td colspan="2" style="text-align: center;">позн.</td> </tr> </table>	12.	1																	ст.				чч.				ст.				чч.				пп.		позн.	
12.	1																																						
ст.				чч.				ст.				чч.				пп.		позн.																					
2.2.	Кваліфікація кримінального проступку (КК України 2001 року)																																						
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px;">12.</td> <td style="width: 20px;">2</td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> <td style="width: 20px;"></td> </tr> <tr> <td colspan="4" style="text-align: center;">ст.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">чч.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">пп.</td> <td colspan="4" style="text-align: center;">позн.</td> </tr> </table>	12.	2																	ст.				чч.				пп.				позн.							
12.	2																																						
ст.				чч.				пп.				позн.																											

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника
ГУНП в _____
області – начальник слідчого
управління
полковник поліції

Ім'я ПРИЗВИЩЕ

2021

ПОСАДОВІ ІНСТРУКЦІЇ **старшого слідчого в особливо важливих справах** **відділу розслідування злочинів загальнокримінальної** **спрямованості слідчого управління** **ГУНП в Дніпропетровській області майора поліції**

1. Загальні положення.

1.1. Дана посадова інструкція визначає функціональні обов'язки, права і відповідальність старшого слідчого в особливо важливих справах відділу розслідування злочинів загальнокримінальної спрямованості слідчого управління Головного управління Національної поліції в _____ області.

1.2. Посада старшого слідчого в особливо важливих справах згідно із затвердженими штатами належить до категорії «Атестований склад».

1.3. Старший слідчий в особливо важливих справах призначається на посаду і звільняється з посади наказом начальника Головного управління Національної поліції в _____ області за поданням заступника начальника – начальника слідчого управління ГУНП в _____ області, відповідно до чинного законодавства.

1.4. Посадове підпорядкування:

1.4.1.	Пряме підпорядкування	Начальник відділу СУ ГУНП в _____ області
1.4.2.	Додаткове підпорядкування	Заступник начальника відділу СУ ГУНП в _____ області
1.4.3.	Віддає розпорядження	–
1.4.4.	Працівника заміщає	Старший слідчий (методист)
1.4.5.	Працівник заміщає	Старшого слідчого (методиста)

1.5. Кваліфікаційні вимоги:

1.5.1.	Освіта	Вища освіта відповідно до фаху професійної діяльності за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста.
1.5.2.	Досвід роботи	Стаж роботи за фахом не менше п'яти років.

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

		Системні випробування – відповідно до вимог чинних нормативно-правових актів Національної поліції
1.5.3.	Володіння державною мовою	Вільно
1.5.4.	Наявність підлеглих	-
1.5.5.	Перелік основних законодавчих актів, інших нормативних актів, якими керується в роботі	Конституція України; Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України та інші нормативно-правові акти з питань досудового розслідування. Закон України «Про Національну поліцію»; Закон України «Про запобігання корупції»; Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України; Наказ МВС України від 06.07.2018 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України»; Наказ МВС України від 07.07.2017 №575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»; Наказ МВС України від 08.02.2019 року № 100 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події».

2. Завдання та обов'язки.

2.1. Дотримання вимог Конституції України, КПК та законів України під час досудового розслідування. Здійснення діяльності відповідно до принципів верховенства права, законності, рівності перед законом і судом, поваги до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, недоторканності житла чи іншого володіння особи, таємниці спілкування, невтручання в приватне життя, недоторканності права власності, презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, свободи від самовикриття та права не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, заборони двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення, забезпечення права на захист, змагальності сторін кримінального провадження та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості, безпосередності дослідження показань, речей і документів, забезпеченні права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, публічності, диспозитивності, розумності строків досудового розслідування, а також на основі тісної

взаємодії з органами та підрозділами поліції, органами державної влади, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями.

2.2. Безпосереднє здійснення досудового розслідування за дорученням керівництва управління та відділу у кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, а також злочинів, що набули широкого суспільного резонансу; кримінальних проваджень за фактами вчинення кваліфікованих розбійних нападів, злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення;

За відсутності чи недостатньої для продуктивної роботи кількості таких проваджень, здійснення досудового розслідування інших кримінальних правопорушень загальнокримінальної спрямованості;

2.3. Забезпечення повного, усебічного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень у межах, установлених КПК строків. Застосовування усіх передбачених законом заходів для забезпечення ефективності досудового розслідування.

2.4. Забезпечення реалізації в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження.

2.5. Не розголошення відомостей, що становлять державну чи іншу охоронювану законом таємницю, інформацію про приватне (особисте і сімейне) життя особи та інші відомості, здобуті при розслідуванні кримінальних правопорушень.

2.6. У разі наявності підстав, передбачених статтею 77 КПК, заявляє самовідвід від участі в кримінальному провадженні в порядку, визначеному статтею 80 КПК.

2.7. За дорученням керівництва слідчого управління ГУНП здійснення керівництва слідчою та слідчо-оперативною групою.

2.8. Робота з відомостями, віднесеними до державної таємниці, зокрема, про факти або методи проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

2.9. Ведення обліку кримінальних проваджень, які ними розслідуються, а також забезпечення ведення за ними контрольно-наглядових проваджень.

2.10. Планування розслідування у кожному кримінальному провадженні. Ведення обліку майна та цінностей, вилучених під час досудового розслідування, на які накладено арешт, з метою забезпечення відшкодування завданих злочинами збитків та можливої їх конфіскації.

2.11. Відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України та Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України від 17.08.2012 № 69, забезпечує своєчасне (у визначені строки) внесення об'єктивних відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, відповідність внесених даних кодам довідників та класифікаторів для заповнення документів первинного обліку (про кримінальне правопорушення, місце, час його вчинення; правову кваліфікацію правопорушення, у т.ч. додаткові відмітки щодо кваліфікації; ступінь тяжкості; класифікації видів

економічної діяльності; дані про особу правопорушника; предмети посягання; відомості про розмір заподіяних та відшкодованих збитків тощо; про рух кримінальних проваджень). Одразу після внесення відомостей до ЄРДР забезпечення виготовлення документів первинного обліку шляхом роздрукування на паперових носіях відповідних електронних форм з ЄРДР, які не пізніше однієї доби передають до УІАП ГУНП для постановки їх на облік та формування інформаційної підсистеми „Кримінальна статистика”. У разі виявлення помилок при внесенні даних в форми первинного обліку ЄРДР, спільно з уповноваженими прокурорами організувати негайне внесення відповідних виправлень цих відомостей в ЄРДР. При внесенні змін до відомостей ЄРДР надавати до УІАП ГУНП документи первинного обліку з виправленими даними.

2.12. Розгляд і вирішення відповідно до чинного законодавства звернень громадян, установ, організацій і підприємств, що надходять у зв'язку з провадженням досудового слідства у кримінальних провадженнях.

2.13. Виконання рішень слідчого судді, суду, письмові доручення і вказівки прокурора та вказівки керівника органу досудового розслідування, які не суперечать рішенням та вказівкам прокурора, надані в межах їх компетенції і в установленій чинним законодавством формі.

2.14. Виконання доручень та вказівок прокурора, які надаються в письмовій формі.

2.15. Дотримання дисципліни і законності, недопущення надзвичайних подій за своєю та інших осіб участю, постійне підвищення свого рівня професійної майстерності.

2.16. Недопущення учинення будь-яких дій, що ганьблять звання слідчого і можуть викликати сумнів у його об'єктивності та неупередженості, дій на свою користь або в інтересах інших осіб, пов'язаних з використанням службового становища всупереч інтересам служби, перевищенням службових повноважень.

2.17. Виконання інших функцій, що впливають з покладених на підрозділ завдань.

3. Права.

Старший слідчий в особливо важливих справах (методиста) відповідно до покладених на нього завдань і функцій, що виконує, має право:

3.1. Одержувати від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на підрозділ завдань.

3.2. Вимагати від керівництва слідчого управління надання допомоги у виконанні обов'язків, передбачених даною посадовою інструкцією.

4. Відповідальність.

Старший слідчий в особливо важливих справах несе відповідальність:

4.1. За неналежне виконання або невиконання своїх посадових обов'язків, передбачених даною посадовою інструкцією, у межах, визначених

діючим законодавством України.

4.2. У разі вчинення протиправних діянь, в процесі виконання своєї діяльності, несе кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність відповідно до законодавства України.

5. Повинен знати.

Конституцію України; законодавчі акти, що стосуються діяльності слідчого апарату, Національної поліції; МВС, укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; розпорядчі документи МВС та Національної поліції, інші нормативно-правові акти, інструктивні та методичні документи, що регулюють діяльність слідчих підрозділів Національної поліції, основні засади державної політики у сфері правоохоронної діяльності; методи контролю виконання рішень та доручень; порядок підготовки та внесення до відповідних органів проектів законодавчих та нормативних актів; практику застосування чинного законодавства з питань діяльності правоохоронних органів; основи державного управління; основи економіки, фінансів, організації праці та управління; структуру, принципи, методи правоохоронної діяльності, їх правове забезпечення; основи психології праці; правила ділового етикету та професійної етики; форми та методи роботи із засобами масової інформації; правила і норми охорони праці та протипожежного захисту; відповідні фаховим завданням програмні засоби роботи на комп'ютері.

Умови роботи.

Режим роботи визначається згідно з внутрішнім розпорядком дня, затвердженим начальником Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області.

Умови оплати праці.

Умови оплати праці начальника відділу визначаються відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 року № 988 «Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції» та Наказу Міністерства внутрішніх справ України від 06.04.2016 № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та курсантам вищих навчальних закладів МВС із специфічними умовами навчання».

ПОГОДЖУЮ

Начальник відділу СУ ГУНП

в _____ області

полковник поліції

З посадовою інструкцією ознайомлена (ий): _____

Навчальне видання

**БУРЛАКА Владислав Васильович
ВІТКАЛОВА Аліна Євгенівна
ГАРКУША Аліна Григорівна
КІЯНИЦЯ Володимир Миколайович
РОГАЛЬСЬКА Вікторія Вікторівна
САНАКОЄВ Дмитро Борисович
СОЛДАТЕНКО Олена Анатоліївна
ФЕДЧЕНКО Володимир Михайлович
ШЕНДРИК Юлія Володимирівна**

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Навчальний посібник

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*

Підп. до друку 09.10.2025. Формат 60×84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 8,37. Обл.-вид. арк. 9,00. Наклад – 25 прим. Зам. № 09/25-нп

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавцівДК № 8112 від 13.06.2024